Jack London
Før Adam

Jack London

Før Adam

Fortælling fra urtiden

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Jack London: *Før Adam* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Jack London: *Før Adam* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

"Dette er vore forfædre, og deres historie er vor historie. Husk på, at lige så sikkert som det er, at vi en skøn dag har svinget os ned fra træerne og begyndt at gå oprejst, lige så sikkert er det, at vi på et endnu fjernere tidspunkt er kravlet op af havet og har haft vore første oplevelser på land."

Første kapitel

Billeder! Billeder! Billeder! Tit før jeg havde studeret og fået kendskab til disse ting, undredes jeg over, hvorfra den mængde billeder kom, der opfyldte mine drømme; for det, jeg så i dem, var noget, jeg aldrig havde set mage til ved lysklar dag i det virkelige liv. De pinte og plagede mig i min barndom, de gjorde mine drømme til en ustandselig række mareridt og overbeviste mig lidt efter lidt om, at jeg var forskellig fra alle andre og en unaturlig og forstødt skabning.

Kun om dagen var jeg nogenlunde glad og lykkelig. Nætterne beherskedes af angsten – og hvilken angst! Jeg tør nok påstå, at ingen af alle de mennesker, der vandrer på Jorden samtidig med mig, har følt en lignende angst eller følt den i samme grad som jeg. For min angst er angsten fra de svundne tider, den angst, der var mægtig i den yngre verdens ungdomstid. Kort sagt: Angsten, der herskede enevældigt i den periode, der er kendt som midten af pliocæntiden (i slutningen af kvartærtiden).

Hvad er det, jeg mener? Jeg ser, at en forklaring er nødvendig, før jeg går videre og fortæller Dem om indholdet af mine drømme. Ellers ville De ikke forstå betydningen af de ting, jeg selv kender så godt. Mens jeg skriver dette, fremstiger alle hin anden verdens væsener og tildragelser for mig som skyggebilleder; men jeg ved godt, at alt dette er helt urimeligt og meningsløst for Dem, så længe De ikke har fået nogen nærmere forklaring.

Hvad ville Hængøres venskab, Den Hurtiges varme tillokkelse eller Rødøjes kødelige attrå og lighed med forfædre betyde for dem? En skrigende mangel på sammenhæng, skrigende modsætninger, ikke andet. Og ligeså Ildfolkets og Skovfolkets liv og færd og hordens pludrende møder. For De har ikke kendt freden i de kolde klippehuler og ikke set sammenstimlingen ved drikkepladserne, når dagen var til ende. De har aldrig følt den sviende morgenvind i træernes toppe, lige så lidt som ung bark smager lifligt i Deres mund.

Jeg vover at påstå, at det er bedst, at De begynder, hvor jeg begyndte: Med min barndom. Som dreng lignede jeg i høj grad andre drenge, – det vil sige, når jeg var vågen. Det var, når jeg sov, at jeg var anderledes. Så langt, jeg kan huske tilbage, har min søvn været en rædselstid for mig. Kun sjældent farvedes mine drømme af tilfredshed og lykke. I reglen var de fulde af angst – og det en angst så sælsom og fremmed, at det er mig aldeles umuligt at beskrive den. Ingen angst, jeg har følt i vågen tilstand, ligner denne angst; den var af en art, der trodser alt, hvad jeg har oplevet i vågen tilstand.

Jeg vil for eksempel nævne, at jeg var en købstadsdreng, i det hele taget et købstadsbarn, for hvem landet endnu var et aldeles ukendt område. Og ikke des mindre drømte jeg aldrig om byer, jeg traf aldrig på et hus i mine drømme, og der trængte aldrig et menneskeligt væsen ind over mine drømmes tærskel. Jeg, der kun havde set træer i parker og i billedbøger, vandrede, når jeg sov, gennem endeløse skove. Og disse træer skyldtes ikke et synsbedrag, de fremtrådte skarpt og tydeligt for mit blik, og jeg stod i et slags fortrolighedsforhold til dem, der måtte være

fremelsket ved et langt og indgående bekendtskab. Jeg så hver gren og kvist, og jeg så også og kendte hvert enkelt blad.

Jeg husker meget godt, da jeg første gang i vågen tilstand så en eg. Jeg betragtede bladene og kvistene og de knortede grene, og det stod øjeblikkeligt med pinlig tydelighed for mig, at jeg de tusinde gange havde set selvsamme træ i mine drømme. Jeg blev da heller ikke overrasket ved senere i mit virkelige liv at genkende træer som birken, fyrren, taks- og laurbærtræet, straks da jeg så dem. Jeg havde set dem allesammen før og så dem endnu dengang hver nat i mine drømme.

Alt dette står, som De naturligvis allerede har lagt mærke til, i modstrid med den allerførste lov, der gælder med hensyn til drømme, nemlig: At man i drømme kun ser, hvad man har set i vågen tilstand. Men alle mine drømme brød denne lov. Jeg så aldrig, når jeg sov, *noget som helst*, der var mig bekendt fra mit virkelige liv. Mit liv i drømme og mit liv i vågen tilstand var to helt forskellige tilværelser med intet som helst til fælles uden mig selv. Jeg var det nødvendige bindeled, personen, der førte denne dobbelttilværelse.

I min tidlige barndom hørte jeg, at nødder kom fra urtekræmmeren, bær fra frugthandleren; men før jeg vidste det, havde jeg plukket nødder fra træer og samlet dem op på jorden neden under og spist dem, og på selvsamme vis havde jeg plukket bær fra ranker og buske. Men dette var mere, end jeg dengang havde oplevet i det virkelige liv.

Jeg glemmer aldrig, den første gang jeg så blåbær på bordet. Jeg havde ikke set blåbær før, og dog sprang der ved synet af dem minder om drømme frem i mit sind, da jeg vandrede gennem et sumpagtigt strøg og der spiste mangt et måltid af

disse bær. Min moder satte en fyldt skål hen foran mig, og jeg tog en skefuld bær, men før jeg løftede skeen op til munden, vidste jeg helt nøje, hvordan de ville smage. Jeg blev heller ikke skuffet. Det var netop denne sødlige ramme smag, jeg havde kendt så mange gange før i søvne.

Og slanger? Længe før jeg hørte tale om, at der var slanger til, plagede disse dyr mig i min søvn. De lå skjult i lysningerne i skoven, jog frem under mine fødder, når jeg trådte til, og hvislede efter mig; de bugtede sig hurtigt bort gennem det visne græs eller hen over den nøgne stengrund, eller også forfulgte de mig op i træernes toppe, idet de snoede deres store skinnende legemer omkring stammerne og jog mig højere og højere op, længere og længere ud, til grenen gyngede og knagede, og den faste grund lå svimlende dybt nede under mig. Slanger! – med deres kløvede bråd, runde øjne og glitrende skæl, deres hvislen og klapren – dem kendte jeg jo så godt, før jeg første gang var i cirkus og så slangetæmmeren løfte dem i vejret. De var gamle bekendte eller snarere gamle fjender, der også var med til at fylde min nat med rædsel.

Å, disse endeløse skove med deres angstopfyldte dunkelhed! I hvilke evigheder har jeg ikke vandret i dem, et frygtsomt og forfulgt væsen, der fo'r op ved den mindste lyd og næsten var ræd for sin egen skygge, bestandig årvågen og på sin post og altid rede til straks at styrte afsted i rasende fart for at redde livet! For jeg var et bytte for alt rovgrisk liv, der rørte sig i skovene, og jeg flygtede i bævende angst foran de sporende og jagende uhyrer.

Jeg var fem år gammel, da min fader første gang tog mig med i cirkus. Jeg kom syg hjem igen, men det var ikke af at have spist

nødder eller drukket limonade. Jeg vil fortælle, hvorledes det gik til. Da vi trådte ind i dyreteltet skar der et hæst brøl gennem luften. Jeg rev min hånd ud af faders og fo'r i vild hast tilbage gennem indgangen, løb mod folk og faldt, og hele tiden skreg jeg i rædsel. Min fader samlede mig op og beroligede mig. Han pegede på de mange mennesker, der ikke brød sig det ringeste om brølet, og han opmuntrede mig og indgød mig mod ved at forsikre, at der ikke var noget at være bange for.

Ikke des mindre var det med angst og bæven og kun under faders stadige opmuntring, at jeg sluttelig vovede at nærme mig løveburet. Ha! Jeg genkendte øjeblikkelig bæstet! Den frygtelige! Og for mit indre blik stod der lyslevende minder fra mine drømmes verden. – Middagssolen skinnede på højt græs, den vilde tyr gik og græssede fredeligt. Pludselig skiltes græsset ad, den brungule jog frem som et lyn, et spring, og den sad på tyrens ryg, der lød en knagen og en stønnen, og så hørtes lyden af noget, der knustes, af ben, der knustes mellem tænder. Eller også drikkepladsen med dens svale stilhed, den vilde hest i vand til knæene, den drak sagte, og så den brungule, bestandig den brungule! – Et spring, hestens plasken i vandet og derpå lyden af ben, der knustes mellem tænder. Jeg tænkte også på den dystre skumring og den vemodige tavshed, der bredte sig ved dagens slutning, så lige med et hørtes dens fuldbringede brøl; det lød pludselig som en dommedagsbasun, og i samme sekund brød der et afsindigt hyl og vræl løs i træerne. Jeg selv var, bævende af angst, med i flokken, der hylede.

Ved at se ham således hjælpeløst stængt inde bag burets jerngitter blev jeg helt ude af mig selv. Jeg gnistrede tænder ad ham, dansede og hoppede omkring, udstødte

usammenhængende hånslyde og skar ansigter ad ham som i gamle dage. Han på sin side svarede med at fare mod gitteret og brøle sin afmægtige vrede ud mod mig. Han havde også genkendt mig, og de lyde, jeg havde udstødt, var de, der havde lydt mod ham fjernt tilbage i tiden, og han havde forstået dem.

Mine forældre blev ængstelige ved at se dette. "Barnet er sygt!" sagde moder. "Han er hysterisk!" svarede fader. Jeg fortalte dem aldrig, hvad der lå bag ved, og de anede intet. Jeg havde allerede dengang udviklet tilbageholdenhed vedrørende denne min dobbelttilværelse, denne personlighedens delthed, som jeg tror, jeg er berettiget til at kalde det.

Jeg så endnu slangetæmmeren og så intet mere den aften. Jeg blev bragt hjem, nervøs, overtræt og syg af, at mit drømmeliv således pludselig havde grebet ind i mit virkelige liv.

Jeg nævnte min tilbageholdenhed. Kun en eneste gang brød jeg tavsheden og indviede en anden i dette sælsomme. Det var en dreng, min skole- og legekammerat, og vi var begge otte år gamle. Ud af mine drømme skildrede jeg for ham denne svundne verden, som jeg tror, jeg engang har levet i. Jeg fortalte ham om denne fjerne tids rædsel, om Hængøre og de kåde streger, vi havde bedrevet, om de pludrende møder og om Ildfolkets boliger.

Han lo og gjorde nar ad mig og fortalte mig spøgelseshistorier og om døde, der gik rundt om natten. I reglen lo han dog kun ad mine sygelige indbildninger. Jeg fortalte ham mere, og han lo endnu voldsommere. Jeg svor i dybeste alvor, at det virkelig forholdt sig, som jeg fortalte ham, og han begyndte at se på mig med et løjerligt blik. Han lod desuden forbavsende udtog af mine fortællinger gå videre til

vore legekammerater, og de begyndte at se på mig med lignende underlige blikke som han.

Det var en bitter erfaring at gøre, men jeg tog ved lære deraf. Jeg var ikke som de andre. Jeg var abnorm med hensyn til noget, de ikke kunne begribe, og det ville kun vække misforståelse, hvis jeg fortalte dem derom. Når der på omgang fortaltes spøgelses- og nissehistorier, sad jeg tavs og lyttede til. Jeg smilte grumt ved mig selv og tænkte på mine nætter og vidste, at hos mig drejede det sig om virkelige ting og ikke om tågefantasier og indbildte skyggevæsener.

Tanken om bussemænd og børneædende trolde indeholdt ingen rædsel for mig. Men at falde ned gennem løvede kviste fra svimlende højder, at se slanger jage frem efter en, mens man hurtigt viger til side og løber bort, småpludrende med sig selv i flugten, at blive forfulgt af vilde hunde tværs over lysninger til højskoven – dette var rædsler, bestemte og virkelige oplevelser og ikke indbildninger, ting af kød og blod. Trolde og bussemænd og al den slags væsener ville have været herlige sovekammerater i sammenligning med de rædsler, der redte deres leje hos mig i min barndom og stadig deler seng med mig, nu da jeg i en høj alder nedskriver dette.

Andet kapitel

Jeg nævnte før, at jeg aldrig traf et menneskeligt væsen i mine drømme. Den kendsgerning lagde jeg meget tidligt mærke til, og jeg følte bittert savnet af min lige. Som lille barn havde jeg nemlig midt i al min angst en følelse af, at hvis jeg blot kunne finde et eneste menneskeligt væsen, så ville jeg blive frelst fra drømmene og ikke længere være hjemsøgt og omgivet af deres rædsler. Denne tanke havde jeg hver nat flere år igennem – hvis jeg blot kunne opdage dette eneste menneskelige væsen og blive frelst!

Jeg må særlig gøre opmærksom på, at denne tanke kom frem, mens jeg drømte, og jeg opfatter dette som et bevis på, hvorledes mine drømmes to jeg'er går op i hinanden – som et bevis på, at der findes et berøringspunkt mellem min personligheds to særskilte dele. Mit drømmejeg lever i den længst henrundne tid, længe før mennesket, som vi nu kender det, blev til; mit andet jeg gør sig derimod så stærkt gældende i mine drømme, at det medfører bevidstheden om menneskets eksistens.

Psykologer, der kritiserer denne bog, vil måske finde, at det er en gal måde, jeg har anvendt udtrykket "personligheds delthed" på. Jeg kender deres måde at bruge det på, men i mangel af bedre udtryk tvinges jeg alligevel til at bruge det, som jeg her gør. Til gengæld vil jeg forsvare det med en henvisning til sprogets utilstrækkelighed. Og nu til forklaringen af den brug eller misbrug, jeg gør af dette ord.

Det var først som ung mand på kollegiet, at jeg opdagede noget, der kunne lede mig på vej til forståelse af mine drømmes betydning og deres årsag. Indtil da havde de stået som meningsløse for mig og uden nogen tænkelig årsag. Men på kollegiet stiftede jeg bekendtskab med udviklingslæren og psykologien og lærte, hvorledes man forklarer visse ejendommelige sjælstilstande og sjælelige erfaringer. Der var for eksempel drømmen om at falde gennem rummet – i virkeligheden den drøm, der forekommer hyppigst og kendes af alle mennesker ved selverfaring.

Dette var, fortalte min professor mig, en raceerindring, der måtte føres tilbage til vore fjerne forfædre, der levede i træerne. Da de boede i træerne, stod muligheden af at falde til stadighed som noget frygteligt og truende for dem. Mange mistede livet derved, alle oplevede de slemme fald og frelste sig kun ved at gribe fat i grene på vejen nedad.

Men et skæbnesvangert fald, der således afbrødes på vejen ned, frembragte en rystelse, som igen blev årsagen til små partikelforandringer i hjernecellerne, og disse forandringer overførtes til afkommets hjerneceller og blev, kort sagt, raceminder. Når derfor De og jeg i søvne eller i færd med at slumre ind falder gennem luften og vågner svimmel og ilde tilpas, lige før vi når jorden, da mindes vi kun, hvad der er hændt vore tidligste forfædre og ved hjernecelleforandringer er blevet fastholdt som en slægtsarv.

Der er ikke noget mærkeligt ved det, ikke mere mærkeligt end der for eksempel er ved instinktet. Et instinkt er kun en vane, der har indpræget sig i det nedarvede i vort væsen, og slet ikke andet. I forbigående bør der dog endnu bemærkes, at vi

aldrig i faldedrømmen, som De og jeg og vi allesammen kender så godt, når helt ned på jorden. At nå helt ned mente den visse død. De af vore forfædre blandt træbeboerne, der nåede helt ned på jorden, når de faldt fra de svimlende højder, døde med det samme. Rystelsen, der forårsagedes ved deres fald, overførtes til deres hjerneceller, men de døde straks, inden de havde avlet afkom, i hvilket mindet om det skete kunne have været indpodet. De og jeg nedstammer fra dem, der aldrig nåede helt ned på jorden, og det er grunden til, at vi heller aldrig gør det, når vi drømmer.

Og nu til spørgsmålet om personlighedens delthed. Vi har aldrig denne følelse af at falde, når vi er lysvågne; vor vågne personlighed har ingen erfaring gjort i så henseende. Så må der – og dette er en bevisgrund, man ikke kan komme uden om – være en anden og særskilt personlighed, som falder, når vi sover, og som selv har oplevet sådanne fald, med andre ord, som bevarer mindet og slægtens oplevelser i de henfarne tider, lige som vor vågne personlighed bevarer mindet om oplevelser i vort vågne liv.

Da jeg endelig var nået så vidt i mine betragtninger, begyndte jeg at skimte lys. Og pludselig brød dette lys frem over mig og belyste alt det med blændende klarhed, der hidtil havde stået som sært, uhyggeligt og rent umuligt for mig. Jeg forstod nu, at når jeg sov, var det ikke længere min vågne personlighed, i hvis varetægt jeg befandt mig, men en anden, særskilt personlighed, en der sad inde med et andet og helt selvstændigt erfaringsliv, og det var dette, der satte sit præg på mine drømme.

Men hvad var det så for en personlighed? Hvornår havde han levet sit vågne liv her på denne klode og samlet al den viden, han sad inde med? Dette var et spørgsmål, mine drømme selv gav svar på. Han havde levet for lang, lang tid siden, da verden endnu var i sin ungdom, i den periode, der er kendt som midten af pliocæntiden. Han var faldet ned fra træerne, men var ikke nået helt ned til jorden. Han havde siddet og mimret i angst, når han hørte løvens brøl. Han var blevet forfulgt af de sporende rovdyr, og giftige slanger havde ligget på lur efter ham. Han havde pludret i flok med sine lige, når de sad sammen til møde, og han havde døjet ondt for Ildfolkets hånd i de dage, da han flygtede foran det.

Men, hører jeg Dem indvende, hvorfor ejer ikke også alle vi andre sådanne slægtserindringer? Vi mærker jo dog også stundom i søvne tilstedeværelsen af dette andet jeg, der falder ned gennem luften.

Derpå vil jeg svare med et andet spørgsmål: hvorfor fødes der kalve med to hoveder? Fordi det er en tilfældighed, et naturens lune. Det samme vil jeg svare på Deres indvendinger: Jeg ejer denne anden personlighed og denne fuldstændige raceerindring, fordi jeg er et naturens lune.

Lad mig forklare mig lidt nærmere. Det bedst kendte eksempel på raceerindring er drømmen om at falde. Den anden personlighed fremtræder i dette tilfælde meget uklart, og drømmen om at falde er næsten det eneste minde, der er blevet tilbage. Men hos andre er denne personlighed kraftigere udviklet: En del af os kender for eksempel også flyvedrømmen, drømmen om forfølgende uhyrer, om farver, om kvælning og om slanger og utøj (smådyr), kort sagt, denne anden

personlighed kan spores i os alle, dog i nogle er den næsten udslettet, mens den hos andre er mere tydelig; en del af os sidder inde med en mere fuldkommen slægtserindring end de øvrige.

Det hele er således et spørgsmål om forskellig grad af besiddelse. Hos mig har denne grad antaget et uhyre omfang. Min anden personlighed er min egen næsten jævnbyrdig, og i så henseende er jeg som sagt et naturens lune – et lune med hensyn til arvelighed.

Jeg formoder, at det er besiddelsen af denne personlighed, – dog ikke i så udpræget grad som hos mig – der somme tider får enkelte til at tro, at de har levet engang før på jorden. Tanken herom står for dem som noget meget rimeligt og selvindlysende. Når de i deres drømme ser egne og optrin, de aldrig selv har set, og mindes handlinger og tildragelser, der hører en svunden tid til, så må den simpleste forklaring herfor være den, at de har levet engang før.

De begår kun den fejl at overse deres egen personlige dobbelthed. De tror, at det stadig er dem selv, der arbejder i drømmene, og at de kun har én personlighed, og som følge deraf kan de ikke få andet ud af det, end at de har levet før. Men dette er en vildfarelse. Det er ikke genfødelse, det her drejer sig om. Jeg ser mig selv i drømme flakke rundt i urtidens mægtige skove; og dog er det ikke mig selv, jeg ser, men en, der langt, langt ude er en del af mig, lige som fader og bedstefader er forfædre, af hvis blod jeg har mere i mine årer end af forfædrenes længere ude. Dette mit andet jeg er min stamfader fra min slægts tidligste tid, og selv er han efterkommer af

slægtled, der længe før hans tid fik fingre og tæer og forlod den faste grund og klatrede op i træerne.

Men det er ikke blot disse slægtsminder, jeg ejer i et ganske uhyre omfang, jeg ejer desuden en bestemt meget fjern forfaders erindringer om sine oplevelser. Og skønt dette er noget ualmindeligt, så er der aldeles ikke noget urimeligt eller mærkværdigt derved.

Hør engang, hvorledes jeg tænker mig det! Et instinkt er et raceminde, der har indpræget sig meget fast i os. Godt! Men hvis dette er tilfældet, så modtager De og jeg og vi alle sammen sådanne minder fra vore fædre og mødre. Der må altså eksistere et middel, hvorved disse minder kan overføres fra det ene slægtled til det andet. Det er dette middel, *Weiszmann* kalder "kimplasma". Dette indeslutter minderne fra slægtens hele udviklingstid. Disse minder er tågede og forvirrede, og mange af dem er i tidernes løb gået tabt. Men enkelte "kimplasma"-grupper kan være overladede med minder om det svundne – er, for at bruge et videnskabeligt udtryk, mere atavistiske end andre, og det er en sådan gruppe, jeg ejer. Jeg er et lune af arvelighed, en atavistisk trold – kald mig, hvad De vil. Her er jeg i hvert fald, levende og virkelig og i stand til at spise tre gode måltider mad om dagen – og hvad vil De gøre ved den sag?

Og før jeg nu begynder på min fortælling, ønsker jeg at komme psykologiens tvivlende Thomas'er, der altid er rede til at gøre nar og spotte, i forkøbet. De vil sikkert sige, at mine drømme skyldes overspændthed som følge af overstudering og en halvt bevidst overføring af mit kendskab til udviklingslære til mine drømme. Men for det første har jeg aldrig været nogen

flittig student. Ved eksamen var jeg den sidste i klassen. Jeg havde ingen særlig interesse for læsning, men mere lyst til sport og – jeg ser ingen grund til at nægte det – at spille billard.

Dernæst kendte jeg ikke det mindste til udviklingslære, før jeg kom på kollegiet, hvorimod jeg allerede i min barndom og mine første ungdomsår havde gennemlevet alle mit andet livs enkeltheder i drømme. Dog vil jeg gerne indrømme, at enkelthederne lå blandet op mellem hverandre, og at jeg ikke var i stand til at øjne nogen indbyrdes sammenhæng mellem dem, indtil jeg stiftede bekendtskab med den videnskabelige lære om livets udvikling. Denne lære blev nøglen, der gav forklaring og gav mening til alle de puds, min atavistiske hjerne spillede mig, idet den, skønt normal og moderne, strejfede tilbage til en fortid så fjernt borte, at den blev samtidig med menneskeslægten i dens første primitive begyndelse.

For i denne fortid, jeg nu skal fortælle Dem om, var mennesket, som vi nu kender det, ikke til. Det må have været i overgangsperioden, i tiden for menneskets opkomst, at jeg har levet og haft min tilværelse.

Tredje kapitel

Den drøm, jeg hyppigst drømte i min tidlige barndom, gik ud på følgende: Jeg syntes, jeg var meget lille og lå sammenkrøbet i en slags rede af grene og kviste. Somme tider lå jeg på ryggen. I denne stilling tilbragte jeg mange timer og så på solstrålernes leg i løvet oven over mig og bladenes sitren i vinden. Tit, når der var stærk blæst, svingede reden frem og tilbage i luften.

Men når jeg lå således i reden, havde jeg altid en følelse af, at der fandtes en uhyre afstand neden under mig. Jeg så det aldrig, tittede aldrig ud over redens rand for at se ned; men jeg vidste, at den var der, og jeg var angst for denne afstand, der lurede lige neden under og bestandig truede mig som et altopslugende uhyres gab.

Denne drøm, hvori jeg befandt mig i hvile, og som mere lignede en tilstand end en handling, drømte jeg meget ofte i min tidlige barndom. Men midt i al den stilhed kunne der pludselig komme underlige skikkelser farende og ske frygtelige ting. Jeg hørte tillige stormens brøl og bulder og så ukendte egne, jeg aldrig havde set i vågen tilstand. Følgen var forvirring og angst. Jeg kunne ikke forstå, hvad det alt sammen skulle betyde, eller finde nogen mening og sammenhæng deri.

Mine drømme kom ikke i ordnet tidsfølge. I det ene øjeblik var jeg et spædt uudviklet væsen i verdens ungdomstid og lå i min rede i træet, i det næste var jeg en fuldvoksen mand af samme tidsrum og stred mod den frygtelige Rødøje, og kort derefter var jeg i dagens hede ved at kravle ned til drikkestedet.

Begivenheder, der lå år imellem, gennemlevede jeg i mine drømme i løbet af nogle få minutter eller sekunder.

Det hele fremtrådte som et eneste stort kaos, som jeg ikke skal besvære Dem med. Det var ikke, før jeg var en ung mand og havde drømt de tusinde gange, at forvirringen forsvandt, og alt blev naturligt og forståeligt. Da var det, jeg, fik klarhed med hensyn til tiden og kunne stille oplevelser og handlinger sammen i den rigtige rækkefølge. Derved blev jeg i stand til at skildre den svundne yngre verden, som den var på den tid., da jeg levede i den – eller rettere, da mit andet jeg levede i den. Forskellen på dette punkt gør intet til sagen; for også jeg, det nulevende menneske, har søgt tilbage og levet dette liv om igen med mit andet jeg.

Da nærværende ikke skal være en kedelig og lang sociologisk afhandling, vil jeg for bekvemmeligheds skyld samle de enkelte begivenheder og stille dem sammen til en forståelig fortælling. Der snor sig bestemte forbindelsestråde gennem indholdet af alle mine drømme, for eksempel venskabsforholdet til Hængøre, fjendskabet mod Rødøje og min kærlighed til Den Hurtige, og det bliver i det store og hele en både sammenhængende og interessant fortælling, det er jeg sikker på, De vil indrømme.

Min moder husker jeg ikke meget til. Måske det første minde, jeg har om hende – og i hvert fald det, der står klarest for mig – er følgende: Det forekom mig, at jeg lå på jorden. Jeg var noget ældre, end da jeg lå i reden, men endnu et lille hjælpeløst væsen. Jeg kravlede omkring i det tørre løv, legede med det og lod brummende og raspende lyde fare gennem min strube. Solen skinnede varmt, og jeg var glad og godt tilpas. Det

var i en lysning i skoven. Til alle sider rundt omkring mig var der krat og bregnelignende vækster, og over mit hoved og alle vegne så jeg urskovens vældige stammer og grene brede sig.

Pludselig hørte jeg noget. Jeg rettede mig op og lyttede og gjorde ikke den mindste bevægelse. De små lyde døde bort i min strube, og jeg sad som forstenet. Lyden kom nærmere. Det lød som et svins grynten. Nu kunne jeg også høre noget bevæge sig gennem krattet. Derpå blev der uro i bregnerne, hvor dyret passerede igennem. Så skiltes de ad, og jeg så et par skinnende øjne, en lang tryne og hvide hugtænder.

Det var en vildorne. Den stirrede nysgerrigt hen på mig, gryntede en gang og endnu en gang, løftede lidt på det ene forben og skiftede vægten over på det andet, gjorde samtidig et kast med hovedet over til den ene side og fik bregnerne til at vige lidt tilbage. Jeg sad stadig som forstenet, stirrede hen på ornen uden så meget som at blinke med øjnene. Angst fortærede mit hjerte.

Det forekom mig, at denne ubevægelighed og tavshed netop var, hvad der i dette øjeblik forlangtes af mig. Jeg måtte ikke lade min forskrækkelse få luft, ikke skrige faren lige op i ansigtet. Instinktet forbød mig det. Og så sad jeg der og ventede, jeg ved ikke på hvad. Ornen bøjede bregnerne til side og trådte ud på den åbne plads. Nysgerrigheden forsvandt fra dens øjne, de tindrede grumt. Den gjorde et truende kast med hovedet hen mod mig og kom et skridt nærmere. Det gjorde den en gang til og endnu en gang. – – –

Da skreg jeg eller rigtigere, udstødte et kort, skarpt hyl. Jeg er ikke i stand til at beskrive dette hyl nærmere, men det var et skingrende og rædselsopfyldt skrig. Og det forekom mig, at

dette også var netop, hvad der, da dette punkt var nået, forlangtes af mig. Ikke langt borte fra lød der et svarskrig.

Min røst syntes at have bragt vildornen et øjeblik ud af fatning, og mens den standsede og tøvende flyttede forbenene, overraskede moder os.

Hun lignede en orangutang eller en chimpanse, men var dog i visse afgørende træk helt forskellig fra dem. Hun var kraftigere bygget end de og ikke så lodden. Hendes arme var ikke så lange, og hendes lægge var fyldigere. Hun bar ingen klæder – kun sit naturlige hår. Og jeg må sige, at hun var en rigtig furie, når hun blev drillet og blev vred.

Og lig en furie jog hun nu ind på skuepladsen. Hun gnistrede tænder, skar frygtelige grimasser, snerrede og udstødte i et væk små skarpe skrig, der lød som: "Kh-ah! Kh-ah!" Så pludselig og rædselsindgydende var hendes tilsynekomst, at ornen uvilkårligt krøb sammen i forsvarsstilling, og den rejste børster, da hun fo'r hen mod den. Derpå vendte hun sig mod mig. Hun havde fuldstændig taget pusten fra den. Jeg vidste godt, hvad jeg havde at gøre i det øjebliks tid, hun derved havde vundet. Jeg gjorde et hop, greb hende om livet og holdt mig fast med hænder og fødder – jo, også med fødderne; for jeg kunne tage fat og holde med dem lige så godt som med hænderne. Og jeg følte hårene på hendes krop bevæge sig mod mine hånd- og fodflader under hendes heftige anstrengelser.

Jeg hoppede som sagt op til hende, og i samme øjeblik sprang hun op i luften og greb fat i en gren. I næste sekund jog vildornen forbi neden under os. Den var nu kommet sig efter overraskelsen, og den slog hugtænderne sammen og udstødte et hvin, der næsten lignede et basunstød. Et signal var det i

hvert fald, for det efterfulgtes af et livligt røre rundt omkring i krattet og bregnerne.

Fra alle sider fo'r der nu vildsvin ind på den åbne plads, indtil de var en flok på over en snes. Men moder svang sig op på en tyk gren en halv snes fod fra jorden, og der sad vi i sikkerhed. Hun var meget ophidset. Hun pludrede og skreg og skændte ned til vildsvinene, der med rejste børster og gnistrende tænder samlede sig nedenfor. Også jeg var ophidset, stirrede ned på de rasende dyr og efterabede min moders skrig, så godt jeg kunde.

Noget borte fra hørtes der et lignende skrig som hendes, kun lidt dybere, et slags basbrøl. Det lød straks kraftigere, og det varede ikke længe, før jeg så fader nærme sig – efter hvad jeg kender til den tid, slutter jeg nemlig, at det var min fader, der nu indfandt sig.

Han var ikke særlig indtagende af en fader at være. Han lignede halvt en abe, halvt et menneske, og var dog hverken abe eller menneske. Jeg formår ikke nøjagtig at beskrive ham. Der findes ikke mere noget på jorden, under den eller på den, der ligner ham. Han var en stor mand for sin tid og må have vejet mindst hundrede og tredive pund. Hans ansigt var bredt og fladt, håret fra øjenbrynene hang helt ned over øjnene, der var små og dybtliggende og sad nær ved hinanden. Han havde næsten slet ingen næse, den var flad og uden ryg. Næseborene var som to huller i ansigtet, og de vendte udad og ikke nedad.

Panden løb skråt tilbage fra øjnene, håret begyndte lige ved disse. Hovedet var meningsløst lille og sad på en lige så meningsløs kort og tyk hals.

Der rådede lige som hos os nu om stunder en vis enkel hensigtsmæssighed med hensyn til legemsbygningen. Brystet

stod kraftigt frem, kraftigt som et fjeld. Men der fandtes ingen fyldigt svulmende muskler, ingen firskårne skuldre, ingen skønlemmet ligelighed eller ædel harmoni i de ydre linjer. Hans legeme udtrykte kraft, men kraft uden skønhed, vild urkraft, bestemt til at slå kloen i ting, at holde godt fast og at sønderlemme og ødelægge.

Han var smal om hofterne, og hans tynde behårede ben var krumme og senede. De lignede i virkeligheden mere arme end ben. De var vredne og knortede, med næppe noget, der mindede om de kødrige muskler, der smykker Deres og mine ben. Jeg husker, at han ikke kunne gå på hele fodfladen. Det kom af, at hans fod var en gribefod og mere en hånd end en fod. Den store tå sad ikke i flække med de andre tæer, men lige over for dem, og det var denne stilling, der gjorde det muligt for ham at tage fat med foden; det var tillige årsagen til, at han ikke kunne gå på hele foden.

Men hans udseende var i ingen henseende mærkeligere end den måde, han kom til os på, mens vi sad der på grenen over de ophidsede vildsvin. Han kom gennem træerne, svingende fra gren til gren, og det i en fart. Jeg kan se ham endnu, mens jeg skriver dette, hvorledes han svang fra træ til træ gennem skoven, en lodden skabning med fire hænder, brølende i rasende ophidselse og standsende nu og da for at dunke sig med knytnæverne for brystet. Han sprang over ti til femten fod brede afgrunde, greb en gren med den ene hånd og svang videre tværs over en ny afgrund og greb fat med den anden hånd, og sådan gik det videre, uden et minuts betænkning og uden nogen sinde at være tvivlrådig om, ad hvilken vej han skulle fortsætte.

Og mens jeg iagttog ham, følte jeg hos mig selv en uro og et heftigt ønske efter også selv at kaste mig således fra gren til gren. Jeg følte i mig visheden om en lønlig kraft, der lå gemt i mine egne muskler. Og hvorfor ikke? Små drenge ser deres fader svinge øksen og fælde træer, og de føler, at de også en dag skal svinge øksen og fælde træer ligesom han. Således var det også med mig. Jeg var bestemt til at gøre, hvad min fader nu gjorde, og det hviskede hemmeligt og ærgerligt i mit indre om vilde stier højt oppe gennem træernes kroner og om hastig flugt gennem urskoven.

Endelig nåede min fader hen til os. Han var forfærdelig vred. Jeg husker, hvorledes han skød sin nedhængende underlæbe endnu mere frem, da han gloede på vildsvinene. Han knurrede næsten som en hund. Hans hjørnetænder var store som hugtænder, og de gjorde et dybt indtryk på mig.

Han fik vildsvinene gjort endnu mere vrede. Han brækkede kviste og tynde grene af og kastede dem ned på fjenden. Han lod sig også hænge ned i den ene hånd og holdt sig ondskabsfuldt drillende lige uden for rækkevidde. De stod i afmægtigt raseri og slog hugtænderne sammen. Ikke nok dermed, han brød også en tyk gren af, holdt den med en hånd og en fod og stak de forbitrede dyr med den i siden og slog dem på trynen; det er unødvendigt at sige, at moder og jeg nød synet og morede os kosteligt derved.

Men man kan også få nok af det gode, vi brød op, og med en klukkende og skadefro latter sprang fader foran og viste vej gennem træerne. Da var det, at min ærgerrighed ebbede ud, jeg begyndte at blive angst og holdt mig fast ved moder, mens hun klatrede og svang sig fra træ til træ. Jeg mindes da, at en gren

brækkede under hende. Hun havde gjort et spring, og da grenen brækkede, grebes jeg af en svimlende følelse af, at vi begge to faldt gennem luften.

Skoven svandt bort for mit blik, og solens stråler på det urolige løv visnede for mit øje. Jeg så lige et glimt af fader, der brat standsede for at se efter os, og så sortnede det for mig.

I næste øjeblik lå jeg i min velredte og med lagener forsynede seng og bævede i angstsved og følte mig helt syg. Vinduet stod åbent, og en kølig luft trak ind i værelset. Natlampen brændte roligt. Og på grund deraf antager jeg, at vildsvinene ikke fik os, at vi ikke nåede helt ned; ellers ville jeg ikke have været her for at genmindes dette tusinde århundreder senere.

Og sæt Dem nu et øjeblik i mit sted! Følg med mig en kort tid gennem min tidlige barndom, del seng med mig en nat og forestil Dem, at De selv drømte sådanne ubegribelige og rædselsfulde ting. Husk på, at jeg var et uerfarent, uvidende barn. Jeg havde aldrig i mit liv set et vildsvin. Jeg havde ikke engang set et tamt svin. Det eneste jeg kendte til svin var, at jeg havde set skinken til frokost stege i panden i dens eget fedt. Og dog fo'r der her vildsvin, virkelige som selve livet, gennem mine drømme, og jeg selv færdedes sammen med fantastiske forældre hen over vide afgrunde mellem høje træer.

Undrer De Dem så over, at jeg var bange og følte mig trykket af disse uhyggelige nætter? Jeg var en stakkels forstødt skabning, og det værste af alt var, at jeg ikke turde betro mig til nogen. Jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke turde det, undtagen at jeg havde en følelse af brøde og endda ikke vidste, hvad ondt jeg havde gjort. Og det var årsagen til, at jeg i mange år led i

tavshed, indtil jeg nåede manddomsalderen og lærte mine drømmes hvi og hvorfor at kende.

Fjerde kapitel

Der er en vanskelig omstændighed ved disse forhistoriske minder, nemlig uklarheden med hensyn til tiden. Jeg har ikke altid nøje rede på begivenhedernes rækkefølge. Ligeledes kan jeg ikke sige, om der ligger to, fire eller fem år mellem denne og hin tildragelse. Og kun ved at undersøge forandringerne, der lidt efter lidt fuldbyrder sig med hensyn til kammeraternes færd og udseende, er jeg i stand til at danne mig et nogenlunde rigtigt skøn om årenes gang.

Jeg kan selvfølgelig også gøre brug af begivenhedernes logik og ordne dem ved hjælp deraf. Der kan for eksempel ikke være tvivl om, at den tid, da moder og jeg blev truet af vildsvinene og flygtede og faldt ned fra træet, lå forud for den tid, da jeg lærte Hængøre at kende, han, der så at sige blev min sovekammerat og bedste ven gennem drengeårene. Med lige så stor ret kan jeg sige, at det var mellem disse to perioder, jeg forlod moder.

Om min fader ejer jeg intet andet minde, end det, jeg lige har meddelt. Han vendte aldrig mere tilbage i de følgende år. Efter mit kendskab til hine tider er den eneste mulige forklaring på dette, at han er omkommet kort efter vor oplevelse med vildsvinene. At det har været en førtidig død, er der ikke nogen tvivl om. Han stod i sin fulde kraft, og kun en brat og voldsom død kan have taget ham bort. Men jeg aner ikke, på hvad måde det er sket. – Om han er druknet i floden, blevet slugt af en slange, forsvundet i Sabeltands, tigerens mave, ligger uden for mit kendskab.

For De må huske på, jeg mindes kun, hvad jeg selv har set med mine egne øjne i disse forhistoriske tider. Hvis moder har vidst, hvorledes fader var død, så har hun i hvert fald aldrig fortalt mig det. Jeg tvivler desuden om, at hendes sprog har været tilstrækkelig udviklet til at give mig en sådan oplysning. Menneskene i disse dage rådede, når alt kom til alt, over et ordforråd på kun tredive-fyrretyve lyde.

Jeg kalder dem lyde i stedet for *ord,* for det var kun lyde. De havde ikke nogen bestemt værdi, som kunne ændres eller afgrænses ved tillægsord eller biord. Disse sidste var noget, der endnu ikke var opfundet. I stedet for nærmere at bestemme navneords og udsagnsords indhold ved at bruge tillægsord og biord, ændrede vi lydenes betydning ved hjælp af forandringer i lydenes omfang og tonehøjde samt ved at mindske eller fremskynde hastigheden i udtalen. Længden af den tid, der brugtes til at frembringe en bestemt lyd, afskyggede dens betydning.

Vi kendte ikke noget til ordenes bøjning, og tiden sluttede vi os til efter sammenhængen. Vi talte kun om virkelige ting, for vi tænkte kun virkelige ting. Tegnsproget: Fagter og miner, anvendtes i stor udstrækning. Den simpleste begrebsmæssige opfattelse af ting lå over vor tænkeevne, og hvis nogen tilfældigvis kom på en ide, var han vanskeligt stillet, hvis han ville meddele kammeraterne den. Det skortede på lyde dertil, og nye lyde, som han opfandt, for derigennem at meddele tanken, forstod kammeraterne jo ikke. Så var han nødt til at ty til tegnsproget, at forklare sin tanke på passende steder så godt han kunne og at gentage den nye lyd atter og atter.

På den måde tog sproget til i omfang. Ved hjælp af de få lyde, vi ejede, så vi os i stand til at tænke et lille stykke hinsides disse lyde; så manglede vi nye lyde til at udtrykke de nye tanker. Men stundom trængte vi for langt frem foran lydforrådet og fik ideer, uklare og tågede ideer, det vil jeg gerne indrømme, som det var aldeles umuligt at lade gå videre til kammeraterne. Sproget voksede ikke meget hurtigt i vor tid.

Og vi var forbavsende enfoldige, kan De tro. Men vi forstod os dog på en hel del ting, der ikke kendes nu til dags. Vi kunne bevæge vore øren, spidse dem og lægge dem kønt fladt tilbage. Vi kunne også uden mindste vanskelighed klø os selv på ryggen mellem skulderbladene. Vi kunne kaste sten med tæerne, det har jeg gjort mange gange. Jeg kunne desuden stå med strakte knæ, bøje mig fremover fra hofterne og røre ved jorden, ikke med fingerspidserne, men med albuerne. Hvad det at finde fuglereder angår, da ville jeg ønske, at børn i det tyvende århundrede havde haft lejlighed til at se os. Men vi samlede ikke på æg; vi spiste, hvad vi fandt.

Jeg husker, – men jeg glemmer jo helt min fortælling. Lad mig først sige lidt om Hængøre og vort venskab. Jeg kom meget tidligt bort fra moder. Sandsynligvis skete det på grund af, at hun efter faders død tog sig en anden mand. Jeg husker nogle enkelte træk af ham, og de er ikke af de bedste. Han var en let fyr, uden soliditet og bestandighed og ikke til at stole på. Desuden snakkede han alt for meget. Hans evindelige sludren og pjatten irriterer mig endnu, blot jeg tænker derpå. Han var alt for uligevægtig en natur til at have bestemte mål og hensigter. Aber i deres bur minder mig altid om ham. Han var

abeagtig, det er i virkeligheden den mest slående betegnelse, jeg kan finde for ham.

Han hadede mig lige fra første færd af, og jeg lærte hurtigt at være bange for ham og hans ondskabsfuldheder. Så snart han lod sig se, krøb jeg tæt ind til moder og klyngede mig fast til hende. Eftersom jeg blev ældre, kunne det ikke undgås, at jeg fra tid til anden forvildede mig bort fra hende og strejfede længere og længere ud i skoven. Det var sådanne lejligheder, Tjadreren ventede på. (Vi havde ingen navne dengang. For bekvemmeligheds skyld har jeg selv givet de enkelte, jeg, kom i berøring med, navne, og Tjadreren syntes mig det mest passende navn, jeg kan finde for min stedfader. Hvad mig selv angår, da har jeg taget navnet "Langtand"; mine hjørnetænder var påfaldende lange.)

Men lad os vende tilbage til Tjadreren, jeg vil fortælle om, hvorledes han mishandlede mig, nappede og slog mig tidlig og sent og ved enhver lejlighed, engang bed han mig endog. Moder lagde sig tit imellem, og det var en fryd at se, hvorledes hun i en fart kunne få ham til at flytte sig. Men resultatet af alt dette blev dog kun idel strid i familien, som det altid var mig, der var årsagen til.

Nej, mit liv i hjemmet var ikke lykkeligt. Jeg må smile ved at bruge et udtryk som "livet i hjemmet". Hjem! Jeg havde jo ikke noget hjem i nutidsforstand. Vort hjem var et samvær og ikke en bolig. Jeg levede i min moders varetægt og ikke i et hjem, og moder levede, hvor det traf sig, kun når natten kom, sørgede hun altid for at være højt oppe i træerne.

Min moder var gammeldags; hun holdt sig til træerne. Mere fremskridtsvenlige medlemmer af horden boede i huler oven

over floden. Men moder var mistænksom og tilbageholdende og ikke fremskridtsvenlig. Træerne var gode nok for hende. Der var selvfølgelig et bestemt træ, hvor vi sædvanligvis sov, skønt vi også hyppigt sov i andre træer, når natten kom. På et passende sted, hvor grenene gik ud fra stammen, var der på den simpleste måde, man kan tænke sig, dannet et slags gulv af kviste og grene samt slyngplanter. Det lignede nærmest en fuglerede, skønt det var tusinde gange mere skødesløst bygget. Det ejede også noget, jeg endnu aldrig har set ved en fuglerede, nemlig et tag.

Dette tag var dog ikke et tag, som folk nu om stunder bygger det. Heller ikke et tag, som de lavest stående stammer i vor tid bygger sig. Det var langt mere plumpt end det plumpeste arbejde, gjort af menneskehånd, – mennesket, som vi nu kender det. Alt lå planløst kastet sammen. Oven over gulvet hængte der en bunke kviste og ris. En fire-fem grene, der sad tæt sammen, bar, hvad jeg kan kalde lægterne. Dette var kun tynde pinde, en tomme eller så i tværmål. På dem hvilede risene. De syntes som sagt at være blevet kastet på uden nogen bestemt plan. Umage for at få det tæt havde der ikke været tale om, og jeg må tilstå, at vandet løb ynkeligt igennem, når det regnede stærkt.

Tjadreren gjorde hjemlivet til en byrde for os, moder og mig. Med hjemlivet mener jeg ikke opholdet i den utætte rede, men livet i træerne og i hinandens selskab. Han var frygtelig ondskabsfuld mod mig. At plage mig var det eneste, han kunne blive ved med længere end fem minutter ad gangen. Dertil kom, at moder, som tiden gik, blev mindre og mindre ihærdig til at beskytte mig. Jeg formoder, at hun er blevet træt af det

idelige spektakel og har følt mig som kun til besvær. I hvert fald blev det fra at være galt hurtigt så slemt hjemme, at jeg snart ville være blevet nødt til at gå bort af mig selv. Men den tilfredsstillelse at udføre en sådan selvstændighedshandling blev mig desværre ikke forundt. Jeg blev smidt ud, før jeg blev færdig til at gå, bogstavelig talt, smidt ud.

Lejligheden hertil frembød sig for Tjadreren en dag, da jeg var alene i reden. Han og moder var gået bort sammen i retning af Blåbærmosen. Han må have planlagt det i forvejen, for jeg hørte ham komme ene tilbage gennem skoven, brølende hele tiden af kunstig opvakt vrede. Som alle hordens mænd, når de var vrede eller ønskede at hidse sig selv op, standsede han af og til og slog sig drabeligt med knytnæverne for brystet.

Jeg indså, hvor håbløs stillingen var, og krøb bævende sammen i reden. Han gik lige hen til træet – jeg mindes, det var en eg – og begyndte at klatre op i det. Hans afskyelige brummen lød i et væk op til mig. Vort sprog var som nævnt fattigt, men han må have anspændt sig til det yderste, at dømme efter den mangfoldighed af lyde, hvori han forkyndte mig det udødelige had, han nærede til mig, og lod mig vide, hvor og hvorledes han nu snart skulle gøre det af med mig.

Da han klatrede op til kronen, flygtede jeg hen ad en vældig gren, der strakte sig ud fra træet. Han kom bagefter mig, og jeg kravlede længere og længere ud. Til sidst sad jeg ude i de små, tynde grene og kviste. Han havde alle dage været en kujon, og hans forsigtighed var altid større end den vrede, han til tider kunne få sig arbejdet op til. Han var bange for at følge bagefter mig. Da han var tungere, ville han dog kun være faldet ned gennem løvet, før det var lykkedes ham at få fat på mig.

Men det var heller slet ikke nødvendigt, at han skulle komme ud efter mig; det vidste skurken også meget godt. Med et ondt udtryk i ansigtet, de små øjne lysende af grumhed, fordi de vidste, hvad der nu skulle gå for sig, begyndte han at gynge. At gynge! – og med mig yderst ude, klyngende mig til de tynde kviste, der stadig brækkede af, hvor jeg tog fat. Fast grund var der ikke før tyve fod under mig.

Han gyngede vildere og vildere og skar alt imens grimasser for at vise mig sit vilde had. Og så kom enden. Kvistene knækkede af alle fire steder på en gang, jeg faldt baglæns ned, med blikket rettet på ham, mens jeg faldt, og endnu knugende stumperne af de afknækkede kviste i mine hænder og fødder. Heldigvis var der ingen vildsvin neden under, og de fjedrende og bøjelige ris og småbuske, jeg faldt i, tog stødet af.

Ved fald vågner jeg sædvanligvis af mine drømme. Nerverystelser er tilstrækkelige til på minuttet at slå bro over de hundrede årtusinder og gøre mig lysvågen i min lille seng, hvor jeg da gerne ligger badet i sved og bævende af angst og hører kukuret kukke i forstuen. Men denne drøm om min afsked fra hjemmet har jeg drømt mange gange, og det er endnu aldrig hændt, at den har gjort mig vågen. Skrigende suser jeg ned gennem løvet og kvistene, og det ender med et stød, da jeg når jorden.

Forkradset, såret og klynkende lå jeg, hvor jeg var faldet. Da jeg så op gennem buskene, opdagede jeg Tjadreren, der istemte en djævelsk jubelsang og gyngede i takt med grenen. Jeg dæmpede min klynken; jeg var ikke længere i sikkerhed og vidste, at jeg udsatte mig for at lokke rovdyr hen til stedet, hvis jeg alt for højlydt begræd min sorg.

Jeg mindes, at da mine suk døde hen, blev jeg optaget af den ejendommelige lysvirkning, der frembragtes ved, at jeg halvt åbnede, halvt lukkede mine våde øjenlåg. Så begyndte jeg at undersøge mig selv og fandt, at jeg var sluppet nogenlunde fra den ubehagelige tur. Jeg havde hist og her fået lidt hår og lidt hud skrabet af, en skarp, takket spids af en knækket gren var trængt en god tomme op i min højre arm, og min højre hofte, der havde været udsat for det værste stød, da jeg nåede jorden, værkede, så det næsten ikke var til at holde ud. Men det var, når alt kom til alt, dog kun ringe skade. Der var ikke brækket noget lem, og i hine tider helbrededes menneskekød hurtigere og lettere end nu. Alligevel havde det været et alvorligt fald. Jeg hinkede på min sårede hofte en hel uge efter.

Mens jeg lå i buskene, kom der først en forladthedsfølelse over mig, bevidstheden om at være hjemløs. Jeg besluttede i mit stille sind aldrig mere at vende tilbage til moder og Tjadreren. Jeg ville gå langt bort gennem den uhyggelige skov og udsøge mig selv et træ, hvor jeg kunne sove. Hvad føden angik, da vidste jeg, hvor den var at finde. I det sidste års tid havde jeg ikke været afhængig af moder for føden.

Jeg kravlede langsomt ud af buskene, så engang tilbage og opdagede Tjadreren. Han sad endnu og gyngede og sang. Det var ikke noget lysteligt syn for mig at se. Jeg forstod, at jeg burde være forsigtig, og jeg var det også i højeste grad på denne min første rejse ud i verden.

Jeg ofrede ingen tanke på, hvor jeg skulle gå hen. Jeg ønskede at komme så langt bort, at Tjadreren ikke kunne nå mig. Jeg klatrede op i træerne og vandrede i timer gennem dem, gled fra træ til træ og steg aldrig ned på jorden. Men jeg vandrede ikke i

nogen bestemt retning, drog heller ikke hele tiden fremad. Det lå ikke for mig lige så lidt som for nogen af os dengang at være konsekvent. Desuden var jeg kun et barn, og jeg standsede tit undervejs for at lege.

Hvad jeg oplevede på denne min vandring bort fra hjemmet, står ikke mere klart for mig. Det viser sig ikke igen i mine drømme. Mit andet jeg har glemt så meget, navnlig fra dette tidsrum, og jeg har ikke været i stand til at sammenfatte de enkelte drømme, så de kunne danne en bro over det hul, der findes i mine erindringer, mellem min bortgang fra hjemmet i træet og min ankomst til hulerne.

Jeg husker, at jeg gentagne gange kom til lysninger i skoven. Disse overskred jeg i stor angst. Jeg steg ned på jorden og løb, alt hvad jeg kunde. Jeg husker, at der var dage med regn og dage med solskin, så jeg må have vandret alene i ikke så kort en tid. Jeg drømmer navnlig om, hvor elendig jeg var i regnen, hvorledes jeg led af sult, og hvorledes jeg stillede den. Et af de indtryk, der står klarest for mig, er, hvorledes jeg en dag gjorde jagt på små firben højt oppe på den højeste fritliggende, klippeagtige spids af en høj. De flygtede ind mellem stenene, og de fleste af dem undkom; men engang imellem væltede jeg en sten og fangede og spiste en af dem. Jeg blev fordrevet fra klippen af slanger. De lå roligt på de flade sten og solede sig. Men så stor var min medfødte rædsel for dem, at jeg skyndsomst flygtede, som om de havde været efter mig.

Så gnavede jeg besk bark af de unge træer og spiste den. Jeg mindes uklart, hvorledes jeg åd en masse grønne nødder med bløde skaller og mælkeagtige kærner, og jeg husker også ganske tydeligt, at jeg fik en frygtelig mavepine. Om de grønne nødder

eller firbenene var skyld heri, ved jeg ikke; men så meget ved jeg, at jeg har haft lykken med mig ved ikke at blive ædt af rovdyr i de timer jeg tilbragte liggende sammenkrøbet nede på jorden, mens kolikken stod på.

Femte kapitel

Jeg så det helt pludseligt, da jeg kom ud af skoven. Jeg stod ved randen af en stor åben plads. På den ene side af denne var der høje klipper, på den anden side løb floden. Højdedraget gik tæt ned til vandet og rejste sig stejlt op af det, men hist og her havde der fundet jordskred sted, og på sådanne steder var der løbestier ned til huleboernes drikkepladser.

Det var hordens hovedboplads. Det var, om jeg så må sige, byen. Moder, Tjadreren og en del andre jævne medlemmer af horden var kun forstadsfolk. Vi hørte til horden, men boede et stykke borte fra midtpunktet, og skønt det som en følge af min omflakken havde taget mig over en uge at nå til hulerne, var afstanden fra reden derhen kun ganske kort. Hvis jeg var gået lige ud hele tiden, kunne jeg have gjort rejsen på en time.

Fra skovbrynet, hvor jeg stod, kunne jeg overse hulerne i klippevæggen, den åbne plads og løbestierne ned til drikkepladsen. Der opholdt sig en del af hulernes beboere ude på den åbne plads. Jeg havde fartet omkring alene i en hel uge. I al den tid havde jeg ikke set et levende væsen af min art, og jeg var dog kun et barn. Jeg havde levet i angst og bæven og følt en pinlig forladthed. Nu ved synet af så mange stammefæller på en gang overvældedes jeg af glæde og løb i vild hast ud til dem.

Men så hændte der noget. En af dem så mig og udstødte et skrig for at varsko de andre, og straks flygtede hele flokken skrigende og forskrækket bort. De sprang og klatrede op over klipperne og styrtede ind ad hulernes mundinger og forsvandt – alle med undtagelse af en lille dreng, der i skyndingen var

blevet tabt inde ved klippens fod. Han græd, så det var en ynk, og hans moder fo'r ud til ham; han sprang hende i møde og greb fat om hende, og hun kravlede tilbage til hulen igen.

Jeg stod alene tilbage udenfor. Den før så livligt befolkede plads lå forladt. Jeg satte mig fortabt hen og græd. Jeg kunne ikke forstå, hvad det skulle betyde. Hvorfor var de løbet bort fra mig? Det skulle jeg senere få at vide, da jeg lærte deres skikke at kende. Da de så mig komme i fuld fart ud af skoven, troede de, at der var et eller andet rovdyr efter mig. Jeg havde gjort dem bange ved min lidt bestyrtede ankomst.

Mens jeg sad der og så hen mod hulernes mundinger, opdagede jeg, at man indenfor holdt øje med mig. Det varede heller ikke længe, før nogle af beboerne begyndte at stikke hovederne ud, og lidt efter råbte de på kryds og tværs langs hele klippesiden til hverandre. I skyndingen og forvirringen havde ikke alle fundet de rette huler, flere af de yngre var smuttet ind i fremmede. Mødrene kaldte på dem, dog ikke ved navn, for det var noget, de endnu ikke kendte. Vi var alle navnløse, mødrene udstødte kun klagende og klynkende lyde, og deres røst genkendtes straks af de unge. Netop sådan havde min moder også kaldt på mig, jeg kunne have genkendt hendes røst blandt tusinde andre mødres, ligesom hun på sin side kunne have genkendt min blandt tusinde andre drenges.

Denne råben frem og tilbage blev ved en tid, men ingen vovede sig ud og ned på jorden. Sluttelig kom der dog en ud. Han var forudbestemt til at skulle spille en stor rolle i mit liv, hvad han allerede gjorde i hulebeboernes. Det var ham, jeg her i denne fortælling har kaldt Rødøje. Der var altid betændelse i hans øjne, og øjenlågene var røde. Den ejendommelige

virkning, som derved frembragtes, syntes på forhånd at fortælle om hans afskyelige grusomhed. Hans sjæl var rød.

Han var i enhver henseende et umenneske. Af størrelse var han en kæmpe; han må have vejet mindst hundrede og halvfjerds pund. Han var den største, jeg nogensinde har set i horden. Heller ikke blandt Ildfolket eller Skovfolket har jeg truffet nogen så stor som han. Somme tider, når jeg ser bladene skildre vor tids boksere og atleter, tænker jeg på, hvad chancer mon en af dem ville have haft mod ham.

Jeg er bange for, i det hele taget slet ingen. Ved et eneste tag med sine jernfingre og et ryk kunne han have vristet en muskel – lad os sige en armmuskel – ud med rod af modstanderens legeme. Ved et slag med knytnæven kunne han have knust deres pande, som om det kun havde været en æggeskal. Ved et spark til siden med sine fødder – sine baghænder – kunne han have sprængt underlivet på dem, så indvoldene var styrtet ud. Ved kun et lille vrid med hånden kunne han have knækket halsen på dem, og jeg ved, at hans kæber ved kun et eneste bid kunne have skåret den store åre foran i halsen samt rygmarven over på dem.

Han kunne fra stedet, hvor han sad, springe tyve fod frem i lige linje. Han var rædsomt lodden. Det var ellers noget, vi satte pris på ikke at være. Han derimod var lodden over hele kroppen, på den udvendige såvel som den indvendige side af armene, ja, endog på hans øren voksede der hår. Det eneste sted, hvor han ingen hår havde, var en lille plet lige under øjnene samt under hånd- og fodfladen. Han var rædselsfuldt grim; hans glubske mund, der altid stod åben, så tænderne

grinede frem, og hans nedhængende underlæbe passede godt til de uhyggelige øjne og alt det øvrige.

Sådan så Rødøje ud.

Han krøb ganske forsigtigt ud af sin hule og sprang ned på jorden. Han lod, som om han ikke så mig, og gav sig til at undersøge omgivelserne. Overkroppen ludede frem fra hofterne, når han gik, og så kroget gik han, og så lange arme havde han, at knoerne rørte ved jorden, for hvert skridt han tog. Han så plump ud som følge af denne halvtoprejste gang; i virkeligheden støttede han sig på fingrene for ikke at tabe ligevægten. Og han kunne *løbe* på alle fire. Det var noget, som vi ellers ikke var særlig dygtige til. Desuden sås der sjældent nogen, der for balancens skyld støttede sig på fingrene. De, der gjorde det, var lig fortidsmennesker, og et sådant var Rødøje, dog i endnu højere grad end det sædvanligvis var tilfældet.

Det var netop det, han var – et fortidsmenneske, en atavisme. Vi befandt os på overgangen fra træmenneskeperioden og var ved at blive væsner, der levede på den faste grund. Udviklingen i så henseende må have stået på gennem mange slægtled, vore legemer og vor holdning havde ligeledes forandret sig. Men Rødøje var et tilbagefald til den ældre træmennesketype. Han var født i horden og kom helt naturligt til at tilbringe sit liv der; i virkeligheden var han en atavisme og hørte hjemme et helt andet sted.

Han bevægede sig meget forsigtigt og hele tiden godt på sin post frem og tilbage hen over den åbne plads og spejdede ned ad de fri strækninger mellem træerne for om muligt at få et glimt af det rovdyr, der formentlig havde forfulgt mig. Og mens

han gjorde dette uden at bryde sig det ringeste om mig, trængte de øvrige sammen i hulernes mundinger og så til.

Til sidst kom han åbenbart til den slutning, at der ikke var nogen fare på færde. Han kom tilbage oppe fra den øverste del af stien, hvorfra han havde kastet et blik ned til drikkestedet. Hans vej førte ham netop hen forbi mig, men han lod stadig som om han ikke så mig og skridtede helt ligegyldigt nedad, til han var lige ud for mig, og så uden at varsko mig og med en utrolig hurtighed langede han ud og gav mig en lussing. Jeg slyngedes mindst en halv snes fod bort, før jeg atter fik grund under fødderne, og jeg mindes, hvorledes jeg i det samme øjeblik han slog mig, hørte – halvbedøvet som jeg endnu var af stødet – en skadefro latter stige op fra hulerne og vokse til et vildt hyl. Det var så morsomt at se Rødøje slå, i hvert fald den dag, og man gav af fuldt hjerte sit bifald til kende.

Sådan var den modtagelse, jeg fik i horden. Rødøje henvendte ikke mere opmærksomheden på mig, jeg kunne tude og klynke, så længe jeg ville. Flere af kvinderne kom nysgerrigt hen og så på mig, og dem genkendte jeg. Jeg havde set dem året før, da jeg var fulgt med moder til hasselnøddekrattet.

De forlod mig snart igen, og i stedet for kom der en flok på omkring en halv snes nærgående børn og begyndte at drille mig. De slog kreds om mig, pegede fingre ad mig, skar ansigter og nappede og puffede mig. Jeg var skræmt og fandt mig en stund deri; men så blev jeg vred og gik løs med negle og tænder på den værste i flokken. Det var ingen anden end selve Hængøre. Jeg har kaldt ham sådan, fordi han kun kunne spidse det ene øre; det andet hang altid sløvt og ubevægeligt ned.

Musklerne må være blevet beskadiget ved et eller andet uheld, så de ikke har kunnet virke mere.

Vi fik fat på hinanden og gik grundigt til værks, som når to drenge slås. Vi kradsede og bed hinanden, tog livtag og trimlede rundt i sandet. Jeg mindes, at det lykkedes mig at få et heldigt tag, et af den slags, man i mine kollegiedage kaldte en "halv Nelson". Dette gav mig for en kort tid absolut overtaget. Dog den fordel kom jeg ikke længe til at nyde. Han fik sit ene ben gjort fri og foretog derpå et så voldsomt angreb på min mave med foden (eller baghånden), at der var fare for, at den kunne sprænges. Jeg måtte give slip for at redde mig selv. Han kom op, og kampen begyndte forfra igen.

Hængøre var et år ældre end jeg, men jeg var mange gange så vred som han, og det endte med, at han greb til harens våben. Jeg satte efter ham tværs over den åbne plads og forsvandt ad en sti ned til floden. Men han var bedre kendt på stedet end jeg, og han løb langs med vandkanten og fortsatte op ad en anden sti. Derpå fo'r han skrås over den åbne plads og forsvandt ind i en vidmundet hule.

Før jeg selv vidste af det, var jeg faret bag efter ham ind i mørket. I samme øjeblik blev jeg grebet af rædsel; jeg havde aldrig før været i en hule. Jeg begyndte at klynke og græde. Hængøre pludrede i en drillende tone et stykke borte og sprang derpå i skjul af mørket ind på mig, men snublede over mig og faldt. Han fjernede sig igen af sig selv og dristede sig ikke til på ny at tage det op mod mig. Jeg sad mellem ham og indgangen, og han var ikke passeret forbi mig, og dog forekom det mig, at han var borte. Jeg lyttede, men kunne ikke mærke noget til

ham. Dette var ved at gå over min forstand, og da jeg atter var gået ud, satte jeg mig ned og holdt øje med hulen.

Han var heller ikke gået ud gennem indgangen, det var jeg helt sikker på. Alligevel var han der, da nogle minutter var gået, og rørte pludselig bagfra ved min albue og kaldte. Jeg satte efter ham, og han forsvandt lige som før ind i hulen; men denne gang standsede jeg ved mundingen, gik et lille stykke til side og passede på. Han kom ikke ud igen, og alligevel var han kort efter ved min albue og blev for tredje gang jaget ind i hulen.

Dette gentog sig flere gange. Derpå fulgte jeg bag efter ind i hulen og søgte forgæves at finde ham der. Min nysgerrighed var vakt; jeg kunne ikke begribe, hvorledes han kunne slippe forbi mig, uden at jeg mærkede til det. Bestandig så jeg ham løbe ind i hulen. Aldrig så jeg ham komme ud igen derfra, og dog kom han stadig på ny og rørte ved min albue og drillede mig. Således gik det til, at vor uenighed lidt efter lidt forvandlede sig til leg.

Vi blev med små afbrydelser ved med denne leg den hele eftermiddag, og en mild forsonlig stemning rejste sig i os. Til sidst løb han ikke mere bort, når jeg kom, og vi satte os sammen med armene omkring hinanden. Lidt senere åbenbarede han den vidmundede hules hemmelighed for mig. Han ledte mig ved hånden ind i den, og jeg fik da at vide, at den ved en smal revne stod i forbindelse med en anden hule, og det var gennem den, han hver gang var nået ud i det frie.

Nu var vi gode venner. Når de andre unge forsamlede sig omkring os og ville drille mig, hjalp han mig mod dem, og så ond blev han da, at det ikke varede ret længe, før de lod os i fred. Hængøre gjorde mig nu bekendt med byen. Han kunne ikke fortælle mig stort, dertil skortede det på ord; men jeg lærte

ikke så lidt af hans adfærd på de forskellige steder. Desuden viste han mig alting og førte mig alle vegne hen.

Han tog mig med op på den åbne plads mellem hulerne og floden og ind i skoven bagved den, hvor vi på et græsrigt sted mellem træerne fik os et måltid seje gulerødder. Da vi var færdige dermed, drak vi os en god tår af floden og steg op ad stien til hulerne.

Det var der på stien, at vi pludselig traf Rødøje. Det første, jeg så, var at Hængøre pludselig veg til side og dukkede sig ind mod stiens kant. Jeg fulgte helt ubevidst hans eksempel. Dernæst spejdede jeg ud for at få rede på, hvad det var, der havde gjort ham bange. Jeg så da Rødøje komme hovmodigt gående midt på stien med et skummelt udtryk i de syge øjne. Jeg lagde mærke til, at alle de andre unge medlemmer af horden veg til side for ham, akkurat som vi, mens de voksne så varsomt på ham, når han nærmede sig, og trådte lidt af vejen for at lade ham have midten af stien.

Da skumringen så steg frem, varede det ikke længe, før den åbne plads lå øde og forladt. Beboerne søgte hulernes sikre skjul. Hængøre viste vej til vort sovekammer. Vi klatrede højt op på klippevæggen, højere op end til nogen af de andre boliger, til en bitte lille kløft i klippen, der ikke kunne ses nedefra. Der klemte Hængøre sig ind gennem den smalle åbning ind i bjerget. Jeg havde ondt ved at følge efter, så snæver var revnen, og så befandt vi os i et lille rum inde i klippen. Der var trangt derinde, kun et par fod til loftet og måske fire i længden og tre i bredden. Der sov vi så den nat, arm i arm, knuget tæt ind til hinanden.

Sjette kapitel

Jeg så de mere modige af børnene lege ind og ud af den vidunderlige hule og opdagede snart, at sådanne huler ikke var beboede. Ingen sov i dem om natten. Kun huler med snævre mundinger, altså sådanne, som der ledte smalle revner og spalter ind til, benyttedes. Jo smallere mundingen var, des bedre. Grunden hertil var frygten for rovdyrene, der dengang gjorde livet surt for os både ved dag og ved nat.

Den første morgen, efter at jeg havde tilbragt natten hos Hængøre, lærte jeg fordelen ved at bo i en snævermundet hule at kende. Dagen var lige brudt frem, da gamle Sabeltand, tigeren, kom vandrende ind på den åbne plads. To af hulebeboerne var allerede oppe og udenfor. De flygtede hastigt bort. Hvad enten det nu var angsten, der voldte det, eller måske var tigeren for nær inde på dem, til at de kunne få tid til at klatre op i deres egne huler, de fo'r i hvert fald ind i den vidmundede hule, hvor Hængøre og jeg havde leget dagen før.

Hvad der hændte derinde er ikke let at sige, men jeg antager, at de to er smuttet gennem revnen ind i den anden hule ved siden af. Denne revne var for snæver til, at Sabeltand kunne klemme sig igennem, og han kom vred og utilfredsstillet ud, samme vej han var gået ind. Det var tydeligt nok, at han ikke havde haft held med sig på jagten om natten, og han havde nu håbet at kunne få et måltid hos os. Da han kom ud af hulen igen, fik han øje på de to, han lige havde været efter; de stod nu i mundingen af den anden hule. Han satte i spring efter dem, men de løb naturligvis kun tilbage ad forbindelsesgangen ind i

den første hule, og Sabeltand kom ud, mere vred end før, og han knurrede.

Da brød der et umådeligt spektakel løs blandt de øvrige. Langs hele den store klippe sad vi rundt omkring i spalteåbningerne og på de fremstående kanter udenfor og plaprede og skreg i tusinde forskellige tonarter ned til tigeren. Vi skar grimasser og snerrede. Det fik vort instinkt os til. Vi var lige så vrede som Sabeltand, skønt *vor* vrede havde angsten til fælle. Jeg mindes, at jeg selv hylede og lavede grimasser om kap med de bedste. Det var ikke blot for at følge de andres eksempel, jeg følte trangen i mig selv til at gøre, netop hvad de gjorde. Mit hår rejste sig så stridt, og mit legeme skælvede i vildt, vanvittigt raseri.

I nogen tid blev Sabeltand ved med at fare ind og ud ad de to huler, snart ad den ene og snart ad den anden. Men de folk, han var efter, smuttede bare gennem revnen, og han blev altid narret. Imidlertid skred vi oppe på klippen til handling. Hver gang, Sabeltand kom til syne udenfor, dængede vi ham ordentlig til med sten. Til at begynde med lod vi stenene kun falde ned på ham, men det varede ikke længe, før vi begyndte at kaste dem ned med al den kraft, vore muskler ejede.

Denne beskydning henledte Sabeltands opmærksomhed på os og gjorde ham endnu mere vred end før. Han opgav forfølgelsen af de to i dobbelthulen og sprang op ad klippevæggen efter os. Han slog kloen i den smuldrende sten og knurrede uafladeligt, mens han anstrengte sig for at kravle op. Ved dette syn, der var rædselsindgydende at se på, forsvandt selv de modigste ind i deres huler. Det ved jeg, for jeg stak hovedet ud og så ikke et eneste levende væsen langs hele

klippevæggen undtagen Sabeltand, der atter havde tabt fodfæste og hjælpeløst gled og faldt ned ad skråningen.

Jeg lod vort sædvanlige opmuntringsråb runge ud, og det varede ikke længe før den hylende horde atter var ude på klippen, og stenene susede ned i tættere sværme og voldsommere end nogen sinde. Sabeltand var aldeles ude af sig selv. Gang på gang foretog han stormløb på klippen. En enkelt gang nåede han endog op til den første hulerække, før han atter gled ned. Dog, åbningen til hulen var for snæver for tigeren. Ved hvert forsøg, han gjorde for at kravle op, gik der en skælvende angstens bølge gennem os. De fleste forsvandt øjeblikkeligt ind i hulerne. Enkelte modige blev dog tilbage udenfor og blev ved med at kaste sten ned på Sabeltand, og til sidst blev vi allesammen på pladsen og opretholdt beskydningen hele tiden.

Ingensinde er et så stolt dyr blevet så grundigt hånet, som det her skete med tigeren. Det sårede dens forfængelighed at føle sig overvundet af disse små, let sårbare væsner. Han stod og knurrede og så op på os, piskede med halen og bed og snappede efter de stenbrokker, der faldt i nærheden af ham. En gang, da jeg slyngede en sten ned, så han op netop i det rigtige øjeblik, stenen traf ham midt på snuden, han sprang op i luften, spjættede ud med alle fire og brølede og jamrede som en kat af smerte og overraskelse.

Men han var slået, og han vidste det. Han genvandt sin tidligere værdige holdning og vandrede med lange, stolte skridt ud af stenregnen. Midt på den åbne plads standsede han og så endnu engang længselsfuldt og sultent op til os. Det pinte ham hårdt at skulle give afkald på dette måltid, her var der jo så

meget godt kød, tilmed i rigelige mængder, men det var desværre ikke til at nå. Det syn, han frembød, mens han stod der, fik os alle til at bryde ud i en støjende latter. Men nu kan dyr ikke lide at blive gjort til grin. De bliver vrede, når man ler ad dem. Således virkede også vor latter på Sabeltand, han vendte om med et brøl og gik på ny løs på klippen. Det var netop, hvad vi ønskede.

Dog denne gang var angrebet kun kortvarigt. Sabeltand kom hurtigt til fornuft, desuden skulle det nok gøre ondt, hvor vore sten ramte. Jeg mindes levende, hvorledes hans ene øje var ophovnet, næsten lukket, og det skyldtes en af vore sten, som havde ramt ham der. Ligeså levende husker jeg billedet af ham, da han standsede i skovbrynet og endnu engang så sig tilbage. Han trak overlæben op over de mægtige rovdyrtænder, så de blev synlige helt ned til roden. Håret i nakken rejste sig stridt, og han piskede med halen. Så lod han en sidste knurren lyde op til os og forsvandt mellem træerne.

Og sådan en pludren, der nu blev! Vi sværmede ud af hulerne og undersøgte de mærker, Sabeltands klo havde efterladt sig i den smuldrende sten, og plaprede løs, allesammen på en gang. Den ene af de to mænd, tigeren havde været efter, var kun en halvvoksen knøs. Begge kom stolte ud af hulen, og vi samlede os i beundring omkring dem. Så banede den unge fyrs moder sig vej ind til dem og fo'r i stor vrede løs på ham, gav ham lussinger, ruskede ham i håret og udstødte nogle dæmoniske hvin. Hun var en stor, firskåren, meget lodden kvinde, og det var en fornøjelse at se på, hvorledes hun kunne tugte sin søn. Vi brølede ligefrem af latter, måtte støtte os gensidigt til hverandre eller vælte rundt i sandet af fryd over det, vi så.

Trods det angstens regimente, vi levede under, havde vi altid let ved at le. Vi havde sans for det komiske. Og vor munterhed var storslået. Vi lagde aldrig bånd på den og lod det aldrig blive ved noget halvt i så henseende. Når et eller andet var morsomt, vred vi os formelig i latter, og selv de mindste og ubetydeligste ting kunne forekomme os morsomme. Vi var som sagt store i at le dengang.

En lignende medfart, som den vi gav Sabeltand, fik alle de dyr, der kom til vor boplads. Vi værnede vore stier og drikkesteder ved at gøre livet surt for alle dyr, der forvildede sig eller strejfede ind på dem. Selv de mest glubske blandt rovdyrene tilredte vi i den grad, at de lærte at gå uden om dem. Vi kunne ikke kæmpe som de, men vi var snu og feje, og det er denne snuhed og fejhed samt vor grænseløse angst, vi kan takke for, at vi har holdt os trods de rædsomme og fjendtlige omgivelser, vi da i verdens ungdom levede i.

Jeg antager, at Hængøre var et år ældre end jeg. Han havde ikke noget middel til at meddele mig om sit foregående liv, men da jeg aldrig så noget til hans moder, antager jeg, at han dengang var moderløs. Fædrene regnedes der egentlig ikke med i vor horde. Ægteskabet stod endnu på et uudviklet trin, og ægteparrene havde en egen måde at komme op at kives på og så skilles. Nutidens mennesker har deres skilsmisselove og gør nu til dags akkurat det samme på lovlig vis. Men vi rettede os efter sæd og skik, og disse var på det ene punkt lidt uklare.

Ikke des mindre røbede vi, som denne fortælling vil vise, en begyndende tilbøjelighed for engifte, dette, der senere skulle gøre de stammer, der optog det, stærke og mægtige. Desuden var der ved den tid, da jeg blev født, flere trofaste par, der boede

alene i træerne i nærheden af min moders bolig. Massesamlivet i horden opmuntrede ikke til engifte. Dette var også utvivlsomt årsagen til, at de trofaste var draget bort sammen og havde slået bo afsides for sig selv. De kunne leve således sammen i mange år, skønt når den ene eller anden af dem døde eller blev ædt op i skoven, giftede den overlevende sig altid igen.

Der var noget, der forundrede mig meget under den første tid af mit ophold i horden. Der var en egen navnløs og ubeskrivelig frygt, der tyngede alle. I begyndelsen syntes den helt og holdent at være knyttet til en vis retning. Man var bange for nordøsten. Man levede med opmærksomheden stadig henvendt på dette hjørne. Og hver især skuede tiere og med større uro ud i den retning end i nogen anden.

Når Hængøre og jeg drog nordøst på for at spise af de seje gulerødder, der på den tid af året var bedst, blev han ualmindelig frygtsom. Han var tilfreds, blot han kunne spise af de store saftløse og de små sejre rødder, og det gjorde han hellere end at vove sig blot et lille stykke længere frem, hvor marken endnu stod urørt. Når jeg dristede mig derhen, skændte han på mig og var vred. Han lod mig forstå, at der i den retning lurede en uhyggelig fare, men hvad denne fare bestod i, var han på grund af sprogets ufuldkommenhed ikke i stand til at fortælle mig.

På den måde nød jeg mangt et godt måltid, mens han forgæves skændte og kaldte på mig. Jeg kunne slet ikke begribe, hvad han mente. Jeg var årvågen til det yderste, men var ikke i stand til at opdage nogen fare. Jeg målte i stilhed afstanden mellem mig og de nærmeste træer, og jeg vidste, at derhen ville min fod kunne bære mig, før den brungule eller gamle

Sabeltand kunne nå mig, hvis nogen af dem pludselig skulle vise sig.

Sent en eftermiddag blev der stor uro i byen. Hele horden beherskedes af en eneste følelse, angsten. På klippen vrimlede det af folk, der alle stirrede og pegede ud mod nordøst. Jeg anede ikke, hvad det drejede sig om, men jeg kravlede helt op til min hule for at være i sikkerhed, før jeg vendte mig om og spejdede ud.

På den anden side af floden, ude i nordøst, så jeg da for første gang i mit liv mysteriet røgen. Det var det største dyr, jeg nogen sinde havde set. Jeg syntes det var en kæmpeslange, der havde rejst sig lige op i vejret og svingede frem og tilbage og vuggede sit hoved højt oppe mellem træerne. Alligevel forekom det mig, at jeg af hordens måde at være på kunne forstå, at det ikke var selve røgen, der var faren. De var kun bange for den som et tegn på noget andet. Men hvad dette var, kunne jeg ikke gætte. De kunne heller ikke fortælle mig det. Jeg skulle dog snart lære det at kende som noget, der var frygteligere end selve den brungule, end gamle Sabeltand, ja end slangerne, om hvilke jeg syntes, at intet kunne være frygteligere end de.

Syvende kapitel

Stumptand var navnet på en anden af de unge, der levede for sig selv. Hans moder boede i hulerne, men der var kommet to børn efter ham, og han blev smidt ud af hulen og overladt til sig selv. Vi havde i flere dage været vidne til denne begivenhed, og det havde moret os meget. Stumptand ønskede slet ikke at gå, og hver gang hans moder forlod hulen, sneg han sig tilbage igen. Når hun så kom hjem og atter fandt ham der, blev hun vred, så det var en lyst. Den halve horde plejede at sidde og vente på sådanne øjeblikke. Først hørte vi hende skænde og hvine inde i hulen. Så hørte vi hendes slag og hans skrig, og når de først var nået så vidt, stemte de to yngste børn gerne i med. Og sluttelig kom han ud af hulen som udspyet af en lille vulkan.

Dette stod på i flere dage, og så var hans skilsmisse fra hjemmet fuldbyrdet. Han satte sig ned midt på den åbne plads og begræd næsten i en halv time sin skæbne, uden at nogen forbarmede sig over ham, og derpå kom han og tog bo hos Hængøre og mig. Vor hule var kun lille, men når vi kneb sammen, var der plads til tre. Jeg mindes ikke, at han tilbragte mere end en nat hos os, så begivenheden må være hændt straks derpå.

Det skete midt på dagen. Om morgenen havde vi spist os godt mætte på gulerodsageren, og gjort uagtsomme af legen bagefter havde vi vovet os helt hen til den anden side af marken, til nogle store træer, som stod der. Jeg kan ikke forstå, hvordan det er gået til, at Hængøre så fuldstændig har kunnet glemme sin sædvanlige forsigtighed, men det må have været legen. Vi

morede os godt og legede tagfat gennem træerne. Og hvilke spring, vi gjorde! Vi satte – som noget, der fulgte af sig selv – hen over ti til femten fod brede afgrunde, og spring på en tyve-femogtyve fod lige ned til jorden var ikke noget at regne med. Jeg tør i virkeligheden næsten ikke vove at fortælle, hvor højt oppe fra vi lod os dumpe ned. Da vi blev ældre og tungere, mærkede vi, at vi måtte være mere varsomme med at springe ned. Men i vor daværende alder var vore lemmer så bøjelige og smidige, at vi næsten kunne gøre hvad som helst.

Stumptand viste en vidunderlig behændighed. Han "var den" langt sjældnere end vi. I løbet af legen opdagede han desuden et meget vanskeligt spring, som ingen af os kunne gøre ham efter. Vi var, når jeg skal sige sandheden, bange for at gøre det.

Når vi "var den", løb han altid ud på enden af en gren højt oppe på et bestemt træ. Afstanden fra grenen ned til jorden må have været mindst halvfjerdsindstyve fod, og der fandtes intet, som kunne bryde faldet. Men næsten tyve fod længere nede og fulde femten fod ud til siden, var der en tyk gren fra et andet træ.

Når vi løb ud på grenen efter ham, begyndte han, med ansigtet vendt mod os, at gynge. Dette vanskeliggjorde fremrykningen, men det var ikke det eneste, han tilsigtede dermed. Han sad og vippede med ryggen for at få sats til springet. Når vi var lige ved at nå ham, lod han stå til. Den gyngende gren tjente ham som springbræt. Den kastede ham langt baglæns ud, når han faldt. Han drejede sig i luften om til siden og kom retvendt ned på den tykke gren i det andet træ. Denne gav sig voldsomt under det kraftige stød, og der hørtes til tider en uhyggelig knagen, men den brækkede aldrig, og

frem af løvet tittede bestandig Stumptands ansigt leende og triumferende op til os.

Jeg "var den", sidste gang han gjorde dette vovestykke. Han sad allerede ude på grenen og var begyndt at gynge, og jeg var i færd med at kravle ud bagefter ham, da der lige med et lød et sagte advarende skrig fra Hængøre. Jeg spejdede ned og så ham krybe tæt ind mod stammen på det sted, hvor det største antal grene løb ud fra den. Jeg bøjede mig instinktmæssigt ned mod den tykke gren. Stumptand holdt op med at gynge, men grenen blev ved at vippe, og hans legeme gled op og ned gennem det raslende løv.

Jeg hørte en tør gren blive knækket et sted, så ned og fik øje på den første Ildmand, jeg har set i mit liv. Han kravlede forsigtigt frem langs jorden og stirrede hele tiden stift op på os. Jeg holdt ham først for et vildt dyr, for han havde et stykke forslidt bjørneskind over sine skuldre og om sin lænd. Men straks derpå så jeg hans hænder og fødder og hele hans skikkelse mere tydeligt. Han lignede meget os huleboere, dog var han ikke så lodden, og der var større forskel på hans hænder og hans fødder, end der var hos os. Hans folk var i virkeligheden, som jeg senere skulle erfare, langt fra så behårede som vi, mens vi til gengæld ikke var så behårede som Skovfolket.

Det stod øjeblikkeligt for mig, da jeg opdagede ham, at dette var rædslen, der boede i nordøst, den som røgen var kendetegnet på. Alligevel var jeg ikke så lidt forbavset. Denne mand var sandelig ikke noget at være bange for. Rødøje og enhver anden af vore stærke mænd ville i kamp have været mere end hans jævnbyrdige. Dertil kom, at han var gammel, rynket

og vissen, og håret i hans ansigt var gråt. Endvidere haltede han slemt på det ene ben. Der var aldeles ingen tvivl om, at vi både kunne klatre fra ham og løbe fra ham. At han ikke kunne fange os, var i hvert fald sikkert.

Men han bar noget i sin hånd, jeg aldrig før havde set. Det var bue og pil. Men på den tid betød bue og pil ikke noget for mig. Hvorfra skulle jeg også vide, at døden kunne sidde i dette lille krogede stykke træ. Men Hængøre vidste det. Han havde åbenbart set Ildfolk før og kendte deres skikke. Manden så op efter ham og gik rundt om træet, og Hængøre bevægede sig nu også rundt omkring hovedstammen oven over forgreningen og sørgede for hele tiden at holde stammen mellem sig og Ildmanden.

Pludselig drejede den sidstnævnte om i modsat retning. Hængøre, som dette kom uventet for, og som var blevet overlistet, vendte ligeledes om, men fik ikke tid til at skjule sig bag stammen, før Ildmanden spændte buen. Jeg så en pil fare op, men surre forbi Hængøre og støde let mod en gren og derpå falde ned igen. Jeg dansede af fryd op og ned på min høje gren ved at se dette. Det var morsomt! Ildmanden kastede ting efter Hængøre, akkurat, som når vi af og til kastede ting efter hinanden.

Denne leg fortsattes en stund, men Hængøre tog sig i vare og blottede sig ikke igen, så til sidst gav Ildmanden tabt. Jeg lænede mig langt ud over grenen og tjadrede ned til ham. Jeg ønskede at lege med ham og få ham til at ramme mig med denne tingest. Han så op, agtede dog ikke på mig, men henvendte derimod sin opmærksomhed på Stumptand, der mod sin vilje endnu gyngede let op og ned på grenen.

Den første pil fo'r op. Stumptand hvinede af skræk og smerte. Pilen havde ramt sit mål. Dette forandrede sagen for mig. Jeg havde ikke mere lyst til at lege med manden, men krøb bævende ind til grenen. En anden og tredje pil fo'r op, raslede i løvet og vendte sig i flugten og faldt ned igen.

Ildmanden spændte på ny sin bue. Han skiftede stilling, gik flere skridt tilbage, skiftede på ny stilling og blev derpå stående. Buestrengen sang, pilen steg til vejrs, og Stumptand udstødte et rædselsfuldt skrig og faldt ned fra grenen. Jeg så, da han faldt, hvorledes han svirrede rundt og rundt i luften, som om det kun var arme og ben og ingen krop, og ud af hans bryst stak pilens skaft, der forsvandt og sås igen, for hver omdrejning hans legeme gjorde.

Han faldt skrigende ned fra en højde på halvfjerdsindstyve fod og slog mod jorden med et hørligt klask og et dunk, legemet hoppede op igen, faldt atter tilbage og blev liggende. Men der var endnu liv i ham, for han rørte og vred sig og kradsede omkring med hænder og fødder. Jeg husker, at Ildmanden løb hen med en sten og gav sig til at hamre løs på hans hoved … Så husker jeg intet mere.

Som barn vågnede jeg altid her og græd af angst. Jeg fandt da ofte min moder eller barnepigen ved min seng. De lod hænderne glide kærtegnende og beroligende hen over mit hår og sagde, at der var intet at være bange for.

Når mine drømme stilles sammen, begynder den næste med Hængøres og min flugt gennem urskoven. Ildmanden, Stumptand og det sørgelige træ er borte. Hængøre og jeg

befinder os i panisk skræk, men flygter alligevel med stor forsigtighed gennem træerne. I mit venstre ben føler jeg en brændende smerte, en af Ildmandens pile stikker ud med skaftet på den ene side og spidsen på den anden side. Den piner mig slemt, den hindrer mig tillige i mine bevægelser og gør det til en umulighed for mig at følge med Hængøre.

Sluttelig gav jeg fortabt og krøb sammen på et trygt sted i en krone. Hængøre gik hastigt videre. Jeg kaldte på ham – så klagende som muligt, husker jeg – og han standsede og så sig tilbage. Derpå vendte han om og klatrede op i kronen til mig og undersøgte pilen. Han prøvede på at trække den ud, men på den ene side stødte pilens modhager mod kødet, og skaftet med fjerene kunne heller ikke gå igennem såret. Det gjorde også forfærdeligt ondt, når han trak i pilen, og jeg standsede ham.

For en stund sad vi således tæt sammen i træet. Hængøre var nervøs og ivrig efter at gå videre og spejdede bestandig ud, snart i den ene, snart i den anden retning, og jeg hylede og jamrede sagte. Hængøre var åbenbart meget ræd, at han alligevel blev hos mig trods sin angst, tager jeg som et forvarsel på den altruisme og kammeratskabsfølelse, der senere skulle bidrage til at gøre mennesket til det mægtigste blandt alle dyrene.

Han prøvede endnu engang på at trække pilen ud, men jeg standsede ham vredt. Da bøjede han sig ned og gnavede pilens skaft over med sine tænder. Han holdt hele tiden pilen godt fast med begge hænder, at den ikke skulle jage rundt i såret. Jeg støttede mig tæt ind til ham. Jeg tænker tit på dette optrin – to

halvvoksne knøse i menneskeslægtens barndom, den ene af dem holdende sin angst nede og beherskende sine selviske instinkter, der ville forlede ham til flugt, for at hjælpe og stå den anden bi i faren. Da fremstiger for mit blik, alt det, der er foreskygget i dette optrin: Billedet af Damon og Phintias, af kystredningsmænd, af Røde Kors søstrene, af martyrerne og talsmændene for skuffede forhåbninger, af fader Damien, ja af Kristus selv og alle de jordens mægtige, hvis styrke kan spores tilbage til Hængøres og Langtands og andre tågede jordbeboeres æt i disse længst henrundne tider.

Da Hængøre havde gnavet spidsen af pilen over, faldt det ikke vanskeligt at trække skaftet ud af såret. Jeg rejste mig for at fortsætte flugten, men nu var det ham, der standsede mig. Det sårede ben blødte slemt, pilen havde øjensynlig skåret flere af de mindre blodårer over. Hængøre løb ud på en gren og plukkede en håndfuld grønne blade og stoppede dem i såret. Det hjalp, for blødningen standsede snart efter. Og så drog vi videre, tilbage til vor sikre lille hule.

Ottende kapitel

Jeg mindes meget godt denne første vinter, efter at jeg havde forladt hjemmet. Jeg drømmer lange drømme om, hvorledes jeg sad skælvende i kulden. Hængøre og jeg sad tæt sammen, med arme og ben slynget omkring hinanden, blå og forfrosne i ansigtet og med klaprende tænder. Det blev navnlig slemt hen på morgenstunden. I disse kolde tidlige timer sov vi kun meget lidt, men krøb sammen i øm kuldskærhed og fortvivlelse og ventede på solopgang for at blive varme.

Når vi gik uden for, knirkede den frosne jord under vore fødder. En morgen var der is på overfladen af det stille vand inde ved strømhvirvlen, hvor vi havde vor drikkeplads, og der blev stor opstandelse i den anledning. Gamle Marvben var hordens ældste, og han havde aldrig set noget lignende. Jeg mindes det bekymrede og klagende udtryk, der kom i hans blik, da han så på isen. (Dette udtryk kom altid, når der var noget, vi ikke kunne begribe, eller når vi følte uklare ønsker, som vi ikke formåede at give udtryk). Endog Rødøje så bleg og bekymret ud, da han betragtede isen, og han stirrede tværs over floden mod nordøst, som om han på en eller anden måde ville bringe Ildfolket i forbindelse med denne nye oplevelse.

Men det var den eneste morgen, vi så is, og det var den koldeste vinter, vi nogen sinde havde. Jeg husker ingen anden vinter, der var lige så kold som denne. Jeg har tit tænkt mig, at denne enkelte vinter måske har været et forvarsel på de mange kolde vintre, der siden skulle komme, da isdækket fra det fjerne nord langsomt trak sig ned over landet. Der må være hengået

mange slægtled, før hordens efterkommere udvandrede syd på eller blev for at vænne sig til den da indtrædende forandring.

Vi levede nu på må og få, og som vi bedst kunne. Vi udspekulerede ikke meget og foretog os endnu mindre. Vi spiste, når vi var sultne, drak, når vi var tørstige, gik uden om vore fjender blandt rovdyrene, søgte ly i hulerne om natten og legede i øvrigt livet igennem. Vi var nysgerrige, lette at fornøje og fulde af løjer og kåde streger. Der var ingen alvor i os, undtagen når vi var i fare eller vrede, men det første glemte vi hurtigt igen, og det sidste havde vi altid nemt ved at komme over.

Vi var uden logik og ukonsekvente, vi havde ingen udholdenhed, og det var netop heri, at Ildmændene var os overlegne. De havde alt det, vi ejede så lidt af. Dog lejlighedsvis, navnlig i følelsernes verden, var vi i stand til længe at fastholde noget. Trofastheden hos de engifte par, som jeg har henvist til, kan forklares som et resultat af vane; men min langvarige længsel efter Den Hurtige kan ikke forklares på den måde, så lidt som det udødelige had mellem Rødøje og mig kan det.

Det var navnlig manglen på plan i hvad vi foretog os, og vor dumhed, der bedrøver mig, når jeg tænker tilbage på livet i den fjerne fortid. Jeg fandt engang et græskar, som tilfældigvis lå med den opskårne side opad og var blevet fyldt med regnvand. Det var sødt, og jeg tog og drak deraf. Jeg tog endog græskarret med ned til floden og fyldte det igen med vand, hvoraf jeg drak en del, og resten hældte jeg over Hængøre. Og så kastede jeg græskarret bort igen. Det faldt mig aldrig ind at fylde den hule skal med vand og bære det op til min hule. Jeg var dog så tit tørstig om natten, navnlig når jeg havde spist vilde løg eller

karse, og ikke en sjæl turde vove sig ud af hulen om natten for at drikke.

En anden gang fandt jeg et modent græskar, som de løse frøkærner raslede rundt inden i. Jeg morede mig en stund med det men det var kun legetøj for mig og ikke andet. Og dog var det ikke længe derefter, at græskar kom almindeligt i brug i horden til opbevaring af vand. Jeg var ikke den, der begyndte med dette. Æren derfor tilkommer gamle Marvben, og det er rimeligt at antage, at det var hans høje alder og den hårde nødvendighed, der gav stødet til denne opfindelse.

Hvordan dette så end forholder sig, gamle Marvben var i hvert fald den første i horden, der tog græskar i brug. Han gav sig til at holde et forråd af drikkevand i sin hule, der tilhørte hans søn, Den Hårløse, som havde givet faderen lov til at bo i et hjørne af den. Vi så gamle Marvben fylde sine græskar nede ved drikkepladsen og bære det forsigtigt op til sin hule. Lysten til at efterligne var stor hos os, og snart fik en så en anden og så en tredje sig også et græskar, indtil det sluttelig blev en almindelig skik hos os på denne måde at holde vandforråd i hulerne.

Somme tider var gamle Marvben syg og kunne ikke gå ud af hulen. Da var det, at Den Hårløse gik ned til floden og fyldte karret til ham. Senere overdrog Den Hårløse dette hverv til sin søn, Langlæbe. Og fra den tid af blev Langlæbe ved at bære vand til Marvben, også når denne blev rask igen. Det varede ikke længe, før mændene ikke mere bar vand – eller i modsat fald kun undtagelsesvis – men overlod denne bestilling til kvinderne og de ældste blandt børnene. Hængøre og jeg var uafhængige. Vi bar kun vand til os selv, og vi drillede tit de unge

vandbærere, når de blev kaldt bort fra legen for at fylde græskarrene.

Fremskridt gik det som sagt langsomt med. Vi legede hele livet igennem, selv de fuldvoksne blandt os legede og det næsten som børn nu om stunder. Ingen af de andre dyr legede som vi. Den smule, vi lærte, tilegnede vi os gerne under legen, og det var nysgerrighed og vor skarpe evne til at vurdere og bifalde det, vi så, som vi kunne takke for, at vi lærte noget. Alligevel var denne benyttelse af græskar den eneste større opfindelse i horden i min tid. Til at begynde med opbevarede vi kun vand i dem, idet vi nøje efterlignede gamle Marvben.

Men så en dag fyldte en af kvinderne, jeg husker ikke hvem, et græskar med blåbær og bar det hjem til sin hule. Og øjeblikkelig begyndte kvinderne at bære bær, nødder og rodfrugter hjem i deres græskar, og da denne skik først var slået igennem, holdt den sig og udviklede sig videre. En anden omvæltning på bæreredskabernes område skyldtes ligeledes en kvinde. En eller anden af dem har uden tvivl opdaget, at hendes græskar var for lille, eller hun har måske glemt det hjemme; hun lagde da to store blade oven på hinanden og fæstede dem sammen i kanten ved hjælp af små kviste. På den måde blev hun i stand til at bære større mængder bær hjem, end hun kunne have haft i det allerstørste græskar.

Så langt og ikke længere nåede vi med hensyn til at flytte fødevarer, i de år jeg levede i horden. Det faldt ingen sinde nogen ind at flette sig en kurv af pilevånd. Stundom bandt mændene og kvinderne tørre vinranker om de knipper af bregner og kviste, som de har til hulerne for at sove derpå. En ti-tyve slægtled længere frem i tiden var vi måske så vidt, at vi

havde lært at flette kurve. Og så meget er sikkert, når vi først havde lært at flette vidjer, så måtte det næste skridt uundgåeligt blive at væve tøj. Det ville dernæst være blevet mode at have tøj på, og sammen med at vor nøgenhed skjultes, måtte blufærdigheden også komme ind i verden.

Således vandt vi i den yngre verden fremdriftskraft for de kommende tider. Vi selv ejede endnu ikke denne kraft, vi var først lige ved begyndelsen og kunne ikke nå ret langt i et enkelt slægtled. Vi manglede våben og ilden, og sproget var ikke nået ud over det første lave udviklingstrin. Opfindelsen af skrivekunsten lå endnu så fjernt ude i fremtiden, at jeg ræddes ved bare at tænke derpå.

Også jeg var engang lige på grænsen til at gøre en stor opfindelse. For at vise, hvor tilfældigt det var med fremskridt og alt i hine tider, vil jeg fortælle Dem, at hvis det ikke havde været for Hængøres forslugenhed, ville det muligvis være lykkedes mig at gøre hunden til husdyr. Dette var noget, som Ildfolket, der boede nordøst for os, endnu ikke var nået til. De havde ingen hunde; det ved jeg fra mine iagttagelser. Men lad mig nu fortælle Dem, hvorledes Hængøres grådighed måske har holdt vor sociale udvikling tilbage for mange slægtled.

Et godt stykke mod vest for vore huler lå der en stor sump og syd for denne en række små klipper. Vi kom sjældent derhen, og det var af to grunde. For det første fandtes der på det sted ingen føde af den slags, vi spiste, og dernæst var klipperne opfyldt af kødædende dyr, som havde deres lejer der.

En dag drog Hængøre og jeg alligevel over til højene. Det var ikke sket, hvis vi ikke havde drillet en tiger. De må ikke smile, men det var virkelig gamle Sabeltand i egen person. Vi var godt

i sikkerhed, mens det stod på. Vi traf ham tilfældigvis om morgenen i skoven, og fra de trygge grene lige over hans hoved pludrede vi vort mishag ved at se ham samt vort had til ham. Vi fulgte med fra gren til gren, fra træ til træ, bestandig lige over hans hoved og holdt et frygteligt spektakel og varskoede alle skovens beboere, at gamle Sabeltand var i anmarch.

Vi ødelagde i hvert fald jagten for ham og fik ham gjort nydeligt vred. Han knurrede mellem tænderne og slog med halen, og engang imellem standsede han og stirrede i lang tid roligt op efter os, som om han i sit stille sind grundede på, hvorledes han skulle få fat i os. Men vi lo bare og piskede løs på ham med risene og dængede ham til med kviste og grene.

At gøre jagt på tigre og drille dem var en almindelig sport hos os. Det hændte ikke sjældent, at den halve horde fulgte med gennem træerne oven over en tiger eller løve, der havde vovet sig ud ved dagslys. Det var en hævn, vi tog, for mere end en af vore var blevet overrasket i skoven og vandret ned i tigerens eller løvens mave. Ved at give dem sådanne slående beviser for deres hjælpeløshed lærte vi dem også til en vis grad at holde sig borte fra vore enemærker. Desuden var det morsomt at drille rovdyr. Det var en ren fest, blot vi kunne komme til det.

Hængøre og jeg havde på den måde forfulgt Sabeltand en mils vej gennem skoven. Til sidst stak den halen mellem benene og løb fra os som en pisket hund. Vi anstrengte os for at følge med, men da vi nåede skovbrynet, sås den kun som en lille streg langt ude i det fjerne.

Jeg aner ikke, hvad der lokkede os derover, hvis det ikke har været nysgerrighed, men efter at have leget en tid dristede Hængøre og jeg os til at gå over den åbne grund over til højene.

Vi var vistnok aldrig længere end et hundrede alen borte fra træerne. Da vi drejede om et skarpt hjørne på en klippe – vi var meget varsomme, for vi vidste ikke, hvad vi kunne støde på – så vi tre hundehvalpe, der lå og legede i solen.

De mærkede os ikke, og vi stod lidt og betragtede dem. Det var vilde hunde. I klippevæggen bagved var der en lodret revne i klippen, hvori de åbenbart havde deres sovested, hvor deres moder havde efterladt dem, og hvor de burde være blevet, hvis de havde været lydige hvalpe. Men den vågnende livskraft, der havde indgivet Hængøre og mig mod til at gå bort fra skoven, havde ligeledes drevet disse hvalpe ud af deres huler. De havde fået lyst til at gøre krumspring og lege udenfor. Jeg ved, hvorledes deres moder ville have tugtet dem, hvis hun havde fundet dem der.

Men i stedet for var det Hængøre og mig, der fandt dem. Han så på mig, og så gik det løs. Hvalpene vidste ikke noget andet sted at løbe hen end til deres hule, og vi sprang hurtigt frem og spærrede dem vejen. En af dem smuttede ind mellem benene på mig, og jeg bøjede mig ned og greb den, men den slog sine tænder i min arm, og jeg gav slip af smerte og overraskelse. I næste øjeblik var den smuttet ind i hulen.

Hængøre, der kæmpede med en anden af hvalpene, så skummelt hen på mig og lod mig i en mangfoldighed af lyde vide, hvor stor en stymper jeg var. Det gjorde mig skamfuld og æggede ham tillige. Jeg greb den hvalp, der endnu var tilbage, i halen. Den bed mig, og jeg tog den i nakken. Vi satte os derpå ned, holdt hvalpene ud i hånden og så på dem og lo.

De knurrede og bjæffede og hylede. Hængøre sprang pludselig op. Han troede at have hørt noget. Vi så ængsteligt på

hinanden og forstod, hvor farlig en stilling vi var i. Det, der kan gøre dyr til rasende utysker, er når nogen er ond mod deres unger. Og disse hvalpe, der nu lavede et sådant postyr, hørte til de vilde hundes slægt. Vi kendte godt disse hunde, der løb i flokke og var en rædsel for alle de græsædende dyr. Vi havde iagttaget dem, hvorledes de fulgte bag efter hornkvægets, hestenes og pukkeloksernes hjorde og kastede sig over kalvene samt de gamle og syge dyr og rev dem ned. Vi var selv ofte blevet forfulgt af dem. Jeg havde set en af vore, en kvinde, blive indhentet af dem og taget, lige da hun nåede skovbrynet. Hvis hun ikke havde været udmattet efter den vilde jagt, kunne hun have reddet sig op i et træ. Hun gjorde et forsøg derpå, men snublede og gled tilbage, og de gjorde kort proces med hende.

Vi stirrede ikke længe på hinanden. Med byttet i hånden løb vi ad skoven til. Da vi var nåede hen under et stort træ, holdt vi atter hvalpene ud fra os og lo igen. Vi måtte le, hvad det så skulle koste.

Dernæst tog vi fat på det vanskeligste stykke arbejde, jeg nogen sinde har været med til. Vi begav os på vej hjem til vor bolig med hvalpene. Men vi kunne ikke bruge vore hænder til at klatre med, da de for en stor del var optaget af at holde fangerne, som vred og krympede sig for at komme løs. En enkelt gang prøvede vi på at gå nede på jorden, men en elendig hyæne, der var fulgt med os, jog os atter op i træerne. Det var en meget klog hyæne.

Da fik Hængøre en ide. Han huskede, hvorledes han plejede at binde løvknipper sammen, når han bar dem hjem for at sove derpå. Han brækkede nogle seje vinranker af og bandt hvalpens ben med dem. Et andet stykke ranke slyngede han om sin hals

og tog hvalpen på ryggen. Derved fik han både hænder og fødder fri, og han jublede over sit påfund og ventede ikke på, at jeg også skulle få benene på min hvalp bundne, men drog videre. Der viste sig dog snart en mangel ved Hængøres ide. Hvalpen ville ikke ligge roligt på Hængøres ryg, den svang ned til siden og om foran ham. Dens gab var ikke snøret sammen, og det næste, den nu foretog sig, var at hugge tænderne i Hængøres bløde og ubeskyttede underliv. Han udstødte et brøl, var nær faldet ned og greb heftigt fat i en gren for at holde sig oppe. Ranken om hans hals gik i stykker, og hvalpen faldt ned, med alle fire ben endnu bundet. Hyænen skred rask hen til stedet og holdt måltid.

Hængøre var vred og tillige led af det hele. Han skældte hyænen dygtigt ud og gik alene videre gennem træerne. Der fandtes ingen mig bekendt grund til at jeg absolut skulle have hvalpen med hjem til hulen, undtagen at jeg netop *ville* have den med, og jeg holdt ud og førte min plan igennem. Jeg gjorde arbejdet lettere ved at forbedre lidt på Hængøres ide. Jeg nøjedes ikke med at binde hvalpens ben, jeg stak også en pind ind mellem dens kæber og snørede dem forsvarligt sammen.

Endelig nåede hvalpen og jeg hordens boplads. Jeg har vist haft en del mere udholdenhed end en gennemsnits-hulebeboer, ellers ville det næppe være lykkedes mig så godt. De lo ad mig, da de så mig slæbe hvalpen op til min hule, men det brød jeg mig ikke om. Al min møje og anstrengelse var kronet med held, og jeg havde hvalpen, min hvalp! Det var et stykke legetøj, ingen af de andre havde mage til. Den var vældig lærenem. Når jeg legede med den, og den bed mig, gav jeg den en på øret, og det varede længe, før den atter prøvede på at bide.

Jeg var aldeles henrykt over hvalpen. Den var noget nyt, og det var et betegnende træk hos os, at vi holdt af det nye. Da jeg så, at hvalpen ikke ville æde frugt eller grønsager, fangede jeg fugle, egern og kaniner til den. (Vi selv levede både af planter og kød, og vi var kyndige i at fange småvildt.) Hvalpen åd maden og trivedes. Så vidt jeg kan skønne, havde jeg haft den i en uge, og så en dag, da jeg kom tilbage med en rede fuld af lige udrugede fasankyllinger, så jeg, at Hængøre havde dræbt hvalpen og lige skulle til at spise den. Jeg kastede mig over ham – hulen var trang – og vi gik løs på hinanden med tænder og negle.

Således, i et slagsmål, endte mit første forsøg på at tæmme hunden og gøre den til husdyr. Vi rev håret i hele totter af hinanden, kradsede og bed og prøvede på at stikke øjnene ud på hinanden med fingrene. Så mumlede vi vredt og sluttede kampen. Dernæst spiste vi hvalpen sammen. Rå, som den var? Ja, for vi kendte endnu ikke ilden. Vor udvikling til madlavende dyr lå gemt langt ude i fremtidens skød.

Niende kapitel

Rødøje var en atavisme. Han var det store stridige element i horden, langtfra så udviklet som vi andre og i grunden ikke en af vore. Dog stod vi selv endnu så lavt, at vi ikke var i stand til at optræde i fællesskab for at dræbe ham eller smide ham ud. Selv om vor samfundsorden endnu var uudviklet, var han dog for rå til at leve inden for den. Hans sammenholdsstridige handlinger voldte idelige forstyrrelser og virkede i retning af hordens ødelæggelse. Han var i sandhed et tilbagefald til en tidligere type, og hans rette plads ville have været blandt Skovfolket og ikke blandt os, der var ved at blive mennesker.

Han var et rent uhyre i grusomhed, og det ville sige noget i disse tider. Han slog sine koner. Ikke sådan at forstå, at han havde flere end en ad gangen. Det var umuligt for nogen kvinde at holde ud sammen med ham, alligevel gjorde de det af tvang. Det var ikke muligt at sætte sig op mod ham. Ingen i horden var stærk nok dertil.

Tit ser jeg drømmebilleder af de stille timer ved solnedgang. Fra drikkepladsen, fra gulerodsmarken, fra Blåbærmosen og alle vegne fra rykker der folk ind på den åbne plads foran hulerne. De tør ikke blive længere derude, for det uhyggelige mørke nærmer sig, da verden er prisgivet de jagende dyrs blodtørst, og vi, menneskets forløbere, søger bævende ind i vore smuthuller i klippen.

Vi tøver endnu nogle minutter, før vi klatrer op. Vi er trætte af dagens leg, og vore lyde er dæmpede. Endog de unge, der ellers altid er rede til løjer, leger mere stille. Vinden fra havet

har lagt sig, skyggerne vokser, og solens sidste rand synker ned under synskredsen. Da lige med et høres der skrig fra Rødøjes hule og lyden af slag. – Han banker sin kvinde.

Vi står i begyndelsen og lytter i forskræmt tavshed. Men da skrigene varer ved, bryder vi ud i en vild pludren og gribes af afmagtsraseri. Det er klart, at mændene harmes ved Rødøjes fremfærd, men de er bange for ham. Endelig holder slagene op, og der høres en mat stønnen, mens vi pludrer med hinanden, og en vemodsfuld skumring lister sig ind over os.

Vi, der ellers var i stand til at le ad næsten alt, lo ikke, når Rødøje slog sine koner. Vi kendte for godt det sørgelige derved. Mangen en morgen havde vi fundet det døde legeme af hans sidste hustru liggende ved klippens fod. Han havde kastet hende ned fra mundingen af sin hule, efter at hun var død, da han jo ikke længere kunne bruge hende. Han begravede aldrig selv sine døde, men overlod til horden at fjerne ligene, der ellers ville have besmittet pladsen.

Det var dog ikke blot sine hustruer, han myrdede; han myrdede også for deres skyld, for at få dem. Når han ønskede sig en ny hustru og havde valgt sig en, der allerede var gift med en anden mand, slog han uden videre denne mand ihjel. To sådanne mord har jeg selv været vidne til. Hele horden vidste det, men kunne ikke gøre noget. Vi havde endnu ikke udviklet noget styre til at dømme og holde orden indenfor horden. Dog var der visse skikke vi strengt overholdt, og vor vrede ramte den ulykkelige, der vovede at krænke dem. En, der for eksempel besmudsede drikkepladsen, tugtedes øjeblikkeligt på stedet af dem, der så det, mens den, der med vilje lavede falsk alarm, blev genstand for hård behandling af vore hænder. Kun Rødøje

kunne koldblodigt træde alle disse hævdvundne love under fødder, og vi var i den grad bange for ham, at vi ikke turde træde op i fællesskab og tugte ham.

På sjette vinter, efter at jeg var kommet til hulerne, opdagede Hængøre og jeg, at vi virkelig var vokset og blevet større. Lige fra begyndelsen af havde indgangen til hulen været temmelig snæver for os. Dog dette var i visse henseender en fordel. Det holdt de større og ældre borte fra den. Og det var dog den dejligste hule, man kunne tænke sig; den lå højst oppe, var den sikreste og som følge af sin lidenhed tillige den luneste om vinteren.

Som bevis for, hvor lavt et åndeligt udviklingstrin vi stod på, skal her nævnes, at det ville have været en smal sag for hvem som helst af dem at have jaget os bort og udvidet hulens munding. Dog, det faldt ingen af dem ind, heller ikke Hængøre og jeg tænkte derpå, før vort tiltagende legemsomfang tvang os dertil. Det skete ikke før langt ud på sommeren, da vi var blevet godt i stand ved den rigelige næring. Vi arbejdede derpå skiftevis, eftersom lysten til at arbejde kom over os.

Vi gravede først med fingrene i den smuldrende sten, til neglene blev ømme. Da kom jeg tilfældigvis til at bruge et stykke træ som værktøj til at arbejde med. Det gik glimrende; men det ledte også til spektakel! Tidligt en morgenstund havde jeg skrabet en hel lille dynge grus ud af væggen. Jeg fejede dyngen ned over mundingens rand. I næste sekund lød der et vredesbrøl op til os. Det var ikke nødvendigt at se ned; vi kendte røsten alt for godt. Det nedfejede grus havde ramt Rødøje.

Vi krøb forfærdede sammen inden i hulen. Et minut efter viste han sig uden for mundingen og stirrede med sine

betændte øjne ind efter os. Han var vild som en trold. Men han var for stor og kunne ikke komme ind til os. Pludselig forsvandt han. Det var mistænkeligt. Efter hvad vi kendte til folk, burde han være blevet og raset ud. Jeg kravlede hen til mundingen og så ned. Han var lige ved at stige op ad klippen igen. I sin ene hånd havde han en lang stang. Endnu før jeg anede, hvad han ville bruge den til, var han oppe ved mundingen og stak vildt ind efter os med stangen.

Han stak forfærdeligt omkring. Hvis et af hans slag havde ramt, ville det have været nok til at sprænge maven på os. Vi klemte os ind mod sidevæggene, hvor vi næsten var uden for rækkevidde. Men ved ihærdigt at støde omkring med stangen lykkedes det ham nu og da at ramme os, og det var altid frygtelige skrabende stik med spidsen, der både tog hud og hår med sig. Når jeg skreg af smerte, brølede Rødøje af tilfredsstillelse og stak endnu voldsommere.

Jeg begyndte at blive vred. Jeg havde et egent sind i den tid og var desuden ikke så lidt modig, skønt i dette øjeblik lignede mit mod mest en på livet truet rottes. Jeg greb med begge hænder fat på stangen, men så stærk var han, at han med et ryk trak mig hen til åbningen. Han stak allerede hånden ind efter mig, og hans negle skar ned i mit kød, men jeg fo'r tilbage og undslap.

Han begyndte atter at stikke efter os, og det lykkedes ham at få mig bibragt et forfærdelig pinefuldt slag på skulderen. Hængøre gjorde intet ud over at skælve af angst og hyle, hver gang han blev ramt. Jeg så mig om efter en stok til at stikke tilbage med, men fandt kun et stykke af en gren, en tomme i tværmål og måske en fod langt. Det slyngede jeg ud efter

Rødøje. Det ramte ikke og gjorde ham ingen fortræd, skønt han brølede op i brat øget raseri, fordi jeg havde vovet at slå igen. Han stak rasende med stangen efter os. Jeg fandt et stykke sten fra klippen og kastede det ud og ramte ham midt for brystet.

Det gjorde mig dristigere. Desuden var jeg nu lige så vred som han og havde glemt min angst. Jeg gravede en blok sten ud af klippen. Stykket må have vejet mindst to til tre pund. Jeg kastede det med al den styrke, jeg ejede, ud på Rødøje, lige i ansigtet på ham. Det gjorde det næsten af med ham. Han vaklede bagover, slap stangen og var nær faldet ned fra klippen.

Han var uhyggelig at se på. Hans grimme ansigt var dækket med blod, og han snerrede og slog med stødtænderne som en vildorne. Han viskede blodet bort fra ansigtet, så på mig og brølede i frygtelig ophidselse. Stangen havde han tabt, og han pillede med neglene nogle stykker sten ud af klippen og kastede dem efter mig. Derved forsynede han mig med ammunition. Jeg sendte ham stenene lige så hurtigt tilbage, som de var kommet, og med endnu bedre sigte. Han var en udmærket skive at kaste efter, mens han kun fik svage glimt af mig at se, hver gang jeg sprang tilbage mod sidevæggen.

Pludselig forsvandt han for anden gang. Jeg kravlede hen til hulens rand og så ned. Alle de andre havde samlet sig udenfor og så tavse og forskrækkede til. De mere frygtsomme ilede hen til deres huler. Jeg så gamle Marvben trippe afsted med vaklende skridt og så hurtigt han kunne. Rødøje sprang ned fra klippen, de sidste tyve fod tog han i et spring. Han kom ned ved siden af en moder, der lige begyndte at klatre op til sin bolig. Hun skreg forfærdet, og det to år gamle barn, der klamrede sig til hende, gav slip og trillede ned for Rødøjes fod. Både han og

moderen bøjede sig ned efter det, men han kom hende i forkøbet. I næste øjeblik fløj det lille væsen gennem luften og knustes mod klippen. Moderen løb hen til det, tog det op og bøjede sig ned over det og jamrede.

Rødøje gik videre for at hente stangen. Gamle Marvben kom ham i vejen. Rødøjes store hånd skød frem og greb den gamle mand i nakken. Jeg ventede at skulle se halsen knækket på ham. Han sank sammen, og hans legeme blev helt mygt. Han gav sig hen i sin skæbne. Rødøje tøvede et øjeblik. Den gamle skælvede frygteligt og bøjede sit hoved og skjulte sit ansigt i sine korslagte arme. Så kastede Rødøje ham ned i gruset med ansigtet nedad. Gamle Marvben strittede ikke imod, men lå og hvinede i dødsangst. Jeg så Den Hårløse stå ude på pladsen og dunke sig for brystet og stritte med håret, men alligevel bange for at nærme sig. Og som følge af en eller anden indskydelse, der steg frem i hans let omskiftelige sind, lod Rødøje den gamle ligge og gik videre for at hente stangen.

Han kom tilbage til klippen og begyndte at klatre op. Hængøre, der stod bævende ved siden af mig, kravlede ind i hulen. Det var klart, at Rødøje var opsat på mord. Jeg var vred og fortvivlet og dog temmelig kold i hovedet. Jeg løb hurtigt frem og tilbage langs de nærmeste afsatser og samlede en dynge sten sammen ved hulens munding. Rødøje var nogle alen neden for mig, men skjultes et øjeblik af en fremspringende spids. Så snart hans hoved dukkede frem, lod jeg den første sten suse ned mod ham. Den traf ikke, men slog mod klippen og knustes; men det ophvirvlende støv og sand fyldte hans øjne, og han trak sig atter tilbage uden for synsvidde.

Der hørtes en klukkende bifaldslatter og en høj pludren fra mange munde nede fra horden. Endelig var der da opstået en, der turde rejse sig mod Rødøje. Da dette bifald lød op til os, vendte Rødøje sig om og knurrede ned til dem, og der blev øjeblikkelig stilhed. Opmuntret af dette vidnesbyrd om sin magt stak Rødøje atter hovedet frem, satte et skummelt ansigt op, snerrede og søgte at gøre mig bange. Han skelede uhyggeligt op på mig, trak hovedhuden ned over øjenbrynene, så håret på hans hoved forandrede stilling, og hvert enkelt hår kom til at stå særskilt og stritte lige frem.

Det isnede gennem mig ved dette syn, men jeg gjorde vold på min angst, og jeg søgte at true ham tilbage med en sten, som jeg knugede fast i min hånd. Alligevel prøvede han på at nærme sig. Jeg kastede stenen efter ham, men skød ynkeligt forbi. Dog, den næste sten ramte. Den traf ham i halsen. Han sprang tilbage om bag klippespidsen. Jeg kunne se, hvorledes han famlede med hånden efter noget at holde sig fast ved, da han forsvandt. Med den anden hånd holdt han sig i struben. Stangen gled raslende ned fra klippen og ned på jorden.

Nu kunne jeg ikke længere se ham, skønt jeg kunne høre ham ralle og hoste i åndenød. Tilskuerne neden for stod og ventede i dødsstilhed. Jeg satte mig på hug uden for hulen og ventede ligeledes. Han holdt op med at hoste, og jeg kunne høre ham nu og da rense sin strube. Lidt efter begyndte han at stige ned. Det gik meget langsomt og stilfærdigt. Hvert øjeblik standsede han for at strække halsen og føle med hånden på den.

Ved at se ham stige ned flygtede horden under hyl og skrig ad skoven til. Gamle Marvben humpede og trippede med allerbagest. Rødøje så slet ikke efter dem. Da han var nået ned,

fulgte han langs klippens fod kravlede op til sin hule. Han standsede ikke en eneste gang og så sig ikke tilbage.

Jeg stirrede på Hængøre og han på mig. Vi forstod hinanden. Vi klatrede stille og forsigtigt op ad klippen. Da vi nåede helt op til toppen, så vi ned. Pladsen lå forladt. Rødøje kom ikke ud af sin hule, og horden var forsvundet i skovens dyb.

Vi vendte om og løb. Vi styrtede i hast hen over den åbne plads og nedad skråningerne. Vi havde slet ikke tanke for, at der muligvis kunne ligge slanger skjult i græsset. Vi nåede skoven og sprang straks op i træerne og svingede fra gren til gren, videre og videre i vild flugt gennem skoven, indtil der lå mile mellem os og hulerne. Først da og ikke før standsede vi. På et sikkert sted i en stor krone, og så på hinanden og lo. Vi holdt hinanden fast omslynget med arme og ben, og tårerne løb fra vore øjne. Vore lemmer værkede af sår, men vi lo og lo og blev ved at le.

Tiende kapitel

Da vi endelig var blevet færdige med at le, drog Hængøre og jeg i en stor bue tilbage til Blåbærmosen og spiste frokost der. Det var den selvsamme mose, hvortil jeg for år tilbage havde gjort min første rejse ud i verden sammen med min moder. Jeg havde ikke set meget til hende siden; det traf sig gerne, at jeg ikke var hjemme, men i skovene, når hun besøgte horden i hulerne. Et par gange så jeg dog lige et glimt af Tjadreren ude på den åbne plads og havde den fornøjelse at skære ansigter ad ham fra hulens munding og drille ham og gøre ham vred. Ud over den slags elskværdigheder lod jeg min familie være strengt i fred. Jeg følte ingen særlig interesse for den, og desuden klarede jeg jo mig selv udmærket i enhver henseende.

Da vi havde nydt vort måltid og ovenpå spist to reder halvtudrugede vagtelæg til dessert, vandrede Hængøre og jeg ad en ny omvej ind i skoven og ud til floden. Der stod mit gamle hjemstedstræ, som Tjadreren havde fordrevet mig fra. Træet var endnu beboet, og familien var i mellemtiden blevet større. Jeg så et lille barn klynge sig til moder, og der var også en halvvoksen pige, som forsigtigt iagttog os fra de lavere grene på træet. Det var vel min søster eller rettere min halvsøster.

Moder genkendte mig, men udstødte dog en advarende lyd, da jeg begyndte at klatre op i træet. Hængøre, der var langt mere bange af sig end jeg, begyndte straks at løbe, og jeg var ikke i stand til at få ham til at komme tilbage igen. Senere på dagen kom min søster dog ned på jorden til os, og dernede og i de nærmeste træer sprang og legede vi hele eftermiddagen.

Men så blev der uenighed. Hun var min søster, men dette afholdt hende ikke fra at være ond mod mig, for hun havde arvet faderens sind. Lige med et vendte hun sig i et anfald af raseri mod mig, gik løs på mig, kradsede og rykkede mig i håret og satte sine små tænder i min arm. Da blev jeg vred; jeg sårede hende ikke, men den tugtelse, jeg gav hende, var uden tvivl den grundigste, hun nogen sinde havde fået.

Hvor hun tog på vej! Tjadreren, der havde været ude hele dagen og først nu vendte hjem, hørte støj og ilede hen til stedet. Moder kom også farende, men han nåede først derhen. Hængøre og jeg afventede dog ikke hans ankomst, men tog flugten, og Tjadreren lod os få en jagt for livet gennem træerne.

Da den var til ende, og Hængøre og jeg havde leet ud, lagde vi mærke til, at mørkningen var ved at falde på. Her var nu natten med al sin gru over os, og at vende tilbage til hulerne kunne der ikke være tale om. Det var en umulighed på grund af Rødøje. Vi søgte op i et træ, der stod lidt borte fra de andre træer, og der tilbragte vi natten højt oppe i kronen. Det var en bedrøvelig nat. I det første timer regnede stærkt, så slog det om til tørvejr, og det blev koldt, og en skarp vind blæste ind på os.

Vi krøb tæt sammen, omklamrede hinanden med arme og ben, helt dyngvåde og med skælvende legemer og klaprende tænder. Vi savnede hårdt vor lille lune og tørre hule, der plejede så hurtigt at opvarmes ved vor legemsvarme.

Da morgenen endelig kom, var vi i en elendig forfatning og havde taget den beslutning ikke at ville tilbringe en sådan nat til. Vi mindedes de gamles bolig i træerne og begyndte straks at bygge os selv sådan en bolig. Vi lavede rammen til en simpel rede og fik en del tværstivere anbragt på grene oven over den

for at lægge taget derpå. Da dette var gjort, steg solen op, og i dens stråler glemte vi snart alle nattens genvordigheder og drog ud for at søge efter frokost. Det kan tjene til belysning af, hvor tankeløse og uudholdende vi i disse tider var, at da frokosten først var spist, gav vi os roligt til at lege. Det tog os mindst en måned at bygge reden færdig, idet vi kun arbejdede stødvis på den, og da vi først var nået så vidt, brugte vi den aldrig.

Men nu tilbage til fortællingen. Da legen begyndte dagen efter vor bortgang fra hulerne, løb Hængøre foran og ledte mig ud på en jagt efter sig gennem træerne ned til floden. Vi stødte på den et sted, hvor en mudderflod løb ned fra Blåbærmosen. Denne mudderflod var meget bred og aldeles uden strøm ved mundingen, og lige indenfor mundingen, i dødvandet der, lå en mængde stammer og drivtømmer i en vildt sammenfiltret masse. Nogle af disse stammer var under ferskvandsstrømmens stadige slid og påvirkning, og endvidere af at have ligget opskyllet lange somre igennem på sandrevler, hærdede og tørrede og havde mistet deres grene. De lå højt i vandfladen, vippede op og ned og rullede rundt, når vi prøvede at stå på dem med hele vor vægt.

Hist og her mellem stammerne var der smalle sprækker ned til vandet, og gennem disse kunne vi se små fisk lig hundestejler i flokke. De fo'r frem og tilbage i vandet. Hængøre og jeg blev straks fiskere. Vi lagde os ned på stammerne, lå ganske stille og ventede, til hundestejlerne kom nær. Så gjorde vi et pludseligt udfald med hånden. Fangsten blev spist på stedet, våd og sprællevende som den kom op af vandet. Vi mærkede ikke engang, at vi intet salt havde.

Mudderfloden blev nu vor yndlingslegeplads. Vi tilbragte den følgende tid mange timer om dagen der, fangede fisk og legede på stammerne, og der var det, at vi en skøn dag fik vor første lektie i søfartskunst. En stamme, Hængøre hvilede på, kom i drift. Han lå sammenkrøbet på siden og sov. Et sagte vindpust drev stammen langsomt bort fra bredden, og da jeg så det, var afstanden allerede for stor til, at han kunne springe i land.

I begyndelsen syntes jeg, det var morsomt. Men en tilfældig indskydelse af angst, der ikke var så helt sjælden i disse bestandig utrygge tider, rørte sig i mig, og jeg følte mig slået af min egen ensomhed. Jeg mærkede snart hvor langt borte Hængøre var fra mig derude på dette fremmede element, skønt han endnu kun var nogle få meter fra land. Jeg kaldte højt på ham og udstødte et advarende råb. Han vågnede forskrækket og skiftede for hurtigt sin vægt på stammen. Den vippede rundt og dukkede ham under. Det skete tre gange i træk, hver gang han forsøgte at kravle op på stammen. Til sidst lykkedes det ham dog at komme op, og han sad sammenkrøbet og småpludrede af forskrækkelse.

Jeg kunne ikke komme ham til hjælp, og han selv var lige så hjælpeløst stillet. Vi kunne ikke svømme. Vi havde fjernet os for langt bort fra de lavere livsformer til at eje et medfødt instinkt for svømning, og vi var endnu ikke blevet til mennesker og havde ikke kunnet tage det op som et praktisk spørgsmål til løsning. Jeg vandrede trøstesløs op og ned på bredden og holdt mig hele tiden så nær som muligt til ham, der var ude på sin ufrivillige rejse. Han jamrede ynkeligt, og det var et under, at han ikke fik de jagende dyr lokket ned over os.

Timerne gik. Solen steg til sit højeste oven over vore hoveder og dalede igen mod vest. Den lette vind sagtnede og efterlod Hængøre flydende omkring på sin stamme henved et hundrede meter fra land. Og nu gjorde han sin store opdagelse. Han gav sig til at plaske i vandet og ro med sine hænder. Til at begynde med gik det kun langsomt og ikke lige frem, men så tog han sig sammen og roede nærmere og nærmere. Jeg kunne ikke forstå, hvorledes det gik til. Jeg satte mig ned og iagttog det og ventede på, at han skulle komme ind.

Hængøre havde lært noget, der overgik alt, hvad jeg kunne. Senere på eftermiddagen stak han frivilligt ud fra bredden på sin stamme, og noget efter overtalte han også mig til at følge med ud på vandet, og jeg lærte ligeledes den kunst at ro. I de følgende dage formåede vi ikke at rive os løs fra stedet, så optaget var vi af den nye leg, at vi næsten glemte at spise. Ja selv om natten gik vi ikke langt bort, men sad i et træ i nærheden. Vi glemte også, at der var en Rødøje til.

Vi prøvede uafladelig nye stykker træ og fandt, at jo mindre stammerne var, des hurtigere og lettere gik det. Vi opdagede endvidere, at disse små stammer var de værste til at vippe om. Dog vi lærte endnu en ting til vedrørende disse små stammer. En dag styrede vi vore fartøjer om ved siden af hinanden, og da midt under legen opdagede vi rent ved et tilfælde, at når den ene med sin hånd eller fod greb fat i den andens stamme, gik det mere støt, og stammerne kunne så ikke vippe om med os. Vi lagde os derfor side om side, greb med den ene hånd og fod fat i hinandens stammer og beholdt den anden hånd og fod fri til at ro med. Den sidste opdagelse, vi gjorde, var, at vi ved at ro således var i stand til at bruge endnu mindre stammer og ro

endnu hurtigere. Dermed var vore opdagelser til ende. Vi havde opfundet den simpleste katamaran, der gives, men besad ikke forstand nok til at forstå det. Det faldt os aldrig ind at surre de to stammer sammen med seje ranker eller rødder. Vi nøjedes med at holde dem sammen med vore hænder og fødder, det var tilstrækkeligt for os.

Det var ikke før efter den første begejstringsrus, vor søfart var overstået, og vi atter var begyndt at vende tilbage til vor bolig i træerne, at vi fandt Den Hurtige. Første gang, jeg fik øje på hende i skoven, var hun i færd med at plukke grønne agern på en stor eg i nærheden af vort træ. Hun var sky af sig, sad først ganske stille, men da hun mærkede, at hun var opdaget, sprang hun rask ned på jorden og løb bort. I de følgende dage så vi af og til et glimt af hende, og vi plejede at gå hen og søge efter hende på vor vandring frem og tilbage mellem mudderstrømmen og vort træ i skoven.

Så en dag flygtede hun ikke mere. Hun sad roligt og ventede på os og lavede milde fredslyde. Alligevel holdt hun os på afstand. Når hun syntes, vi kom for nær, sprang hun pludselig ned og flygtede, og når hun atter var tryg og et godt stykke borte, begyndte hun igen at lave milde fredslyde. Dette blev ved i flere dage, og der hengik lang tid, før vi rigtig blev kendt med hende, men til sidst nåede vi dog så vidt, at hun somme tider deltog i vore lege.

Jeg syntes straks fra begyndelsen af godt om hende.

Hun havde et yderst tiltalende væsen. Hun var meget blid, og hun ejede de mildeste øjne, jeg nogen sinde har set. Deri var hun fuldstændig ulig de andre kvinder og piger, jeg kendte i horden, for de var alle store og mandhaftige. Hun udstødte

aldrig skurrende og vrede skrig, og det så ud til at være hendes natur, hellere at fly bort fra det, der var ubehageligt, end at vente og slås.

Den mildhed, jeg nys nævnte, syntes at udstrømme fra hele hendes legeme. Den skyldtes hendes skikkelse så vel som hendes ansigtsudtryk, hendes øjne var større end de fleste andre kvinders og ikke så dybtliggende, mens brynene var længere og mere regelmæssige. Hendes næse var heller ikke så flad og tyk. Den havde næsten en ryg, og næseborene vendte nedad. Hendes hjørnetænder var ikke store og hendes overlæbe ikke lang og nedhængende eller underlæben fremskudt. Hun var heller ikke så behåret, undtagen på de udad vendende sider af armene og benene og tværs over skuldrene, og skønt hun var smal om hofterne, var hendes ben- og armmuskler hverken vredne eller knortede.

Dette har tit undret mig, når jeg gennem mine drømme ser tilbage på hende fra det tyvende århundrede, og det har altid stået for mig, at hun måske var beslægtet med Ildfolket. Måske har hendes fader eller moder hørt til denne højere race. Skønt sådanne blandede giftermål var noget sjældent, så hændte de dog; jeg har selv med egne øjne set eksempler på, at medlemmer at horden er blevet overløbere og har taget ophold blandt Skovfolket.

Men alt dette hører ikke til her. Den Hurtige var grundlæggende forskellig fra de kvinder, jeg kendte i horden, og jeg syntes lige fra begyndelsen af godt om hende. Hendes sagtmodighed og blidhed virkede tiltrækkende på mig. Hun var aldrig rå og sloges aldrig. Hun løb altid bort, når der blev spektakel eller uenighed, og her kan det være det rette sted at

forklare det navn, jeg har givet hende. Hun klatrede bedre end både Hængøre og jeg. Når vi legede tagfat, var det umuligt at fange hende undtagen ved et lykketræf. Hun derimod kunne tage os, når som helst hun ville. Hun var vidunderlig hurtig i alle sine bevægelser, og hun havde en medfødt evne til at bedømme afstande, noget, der kun fandt sit sidestykke i hendes mod. Skønt overdreven ængstelig og sky i alle andre henseender, var hun helt uden angst, når det gjaldt om at klatre eller løbe gennem træerne, og Hængøre og jeg var de rene sinker og kluntede og feje i sammenligning med hende.

Hun havde ingen forældre. Vi så hende aldrig sammen med nogen, og der fandtes intet, der kunne melde om, hvor længe hun havde levet ene i verden. Hun må allerede i sin hjælpeløse barndom have lært, at der alene var frelse ved flugt. Hun var klog og yderst tilbageholdende. Det blev en slags sport for Hængøre og mig at søge efter, hvor hun boede. Hun måtte have et sted, hvor hun søgte ly for natten, i et træ ikke så langt borte, men hvor ihærdigt vi end søgte og fulgte hendes spor, lykkedes det os aldrig at finde det. Hun var fuldt villig til at slutte sig til os og lege med os om dagen, men sit opholdssteds hemmelighed gemte hun ængsteligt for os.

Ellevte kapitel

Man bør huske på, at den beskrivelse, jeg nu lige har givet af Den Hurtige, er ikke den samme som Langtand, mit andet jeg fra mine drømme, min forhistoriske ætfader, ville have givet af hende. Jeg, nutidsmennesket, ser i mine drømme gennem Langtands øjne og danner mig således selv mit billede af de ting og forhold, jeg ser.

Og sådan er det også med meget af det, jeg fortæller om fra disse hensvundne tider. Der hersker stadig en dobbelthed med hensyn til indtrykkene, men det kan jeg ikke besvære læseren med, da det ville virke alt for forvirrende. Her skal der dog gøres et lille ophold i fortællingen for nøjere at påpege denne dobbelthed, denne ejendommelige sammenblanding af to personligheder. Det er mig, nutidsmennesket, der ser tilbage gennem århundreder og vejer og analyserer de sindsrørelser og fremtidskræfter, der fandtes i denne Langtand, mit eget jeg. Han ulejligede sig ikke selv med at veje og analysere. Han var enfoldigheden selv. Han bare gennemlevede begivenhederne, som de kom, uden nogen sinde at gruble over, hvorfor han gjorde det på netop sin særegne, uordentlige og tilfældige måde.

Da mit jeg – mit virkelige jeg – blev ældre, gik jeg mere og mere op i mine drømmes indhold. Man kan drømme og midt under drømmen være vidende om, at man drømmer, og hvis det er noget grimt, trøste sig selv med, at det dog kun er en drøm. Dette er noget, vi alle kender. Og sålunde er jeg, nutidsmennesket, tit gledet med ind i Langtands drømme og

har i den deraf følgende personlige dobbelthed tit været både den handlende og den tilskuende person. Jeg, nutidsmennesket, har da meget ofte været urolig og ærgerlig over manglen på logik, sløvheden og den bundløse dumhed hos mit andet jeg, det primitive fortidsmenneske.

Og så endnu en ting, før vi går tilbage til vor fortælling. Har De nogen sinde drømt, at De drømte? Hunde drømmer, heste drømmer, alle dyr drømmer. I Langtands dage drømte også halvmennesket, og når det var en ond drøm, han drømte, tudede han i søvne. Men jeg, nutidsmennesket, har ligget ned og sovet hos Langtand og drømt hans drømme.

Dette er næsten mere, end forstanden kan fatte; det ved jeg meget godt, men jeg ved tillige, at det passer, hvad jeg siger. Jeg kan endnu tilføje, at for Langtand var flyvedrømmen og krybedrømmen noget lige så almindeligt og noget, der stod lige så lyslevende og tydeligt, som drømmen om at falde gennem rummet gør for Dem og mig.

For Langtand havde også et andet jeg, og når han sov, drømte dette jeg tilbage til svundne tider, til de dage, da de vingede kæmpeøgler var til, og dragernes skrig og kampgny lød, og hinsides dette til de små pattedyrs lavtstående liv, og endnu fjernere ud, til stranddyndet og moradset ved urtidens hav. Jeg kan ikke, tør ikke sige mere. Det er alt sammen for tåget, indviklet og rædselsfuldt til, at jeg kan fortælle derom. Jeg tør bare lige antyde disse vidtspændende og rædselsfulde udsyn, hvorigennem jeg uklart har skuet livet i dets fremadskridende udvikling, ikke blot fra abe opad til menneske, men helt nede fra krybet i dyndet og opad.

Og nu tilbage til vor fortælling. Jeg, Langtand, kendte ikke Den Hurtige som en skabning med sjældent nydeligt jævnmål i ansigtsform og skikkelse, med dejlige lange øjenhår, en ophøjet næse og nedadvendte næsebor, der ledte i retning af skønhed. Jeg kendte hende kun som den mildøjede unge hun, der udstødte blide lyde og ikke sloges. Jeg holdt af at lege med hende, jeg ved ikke selv hvorfor, at gå og søge efter føde og plyndre fuglereder sammen med hende. Og jeg må indrømme, at hun lærte mig en del vedrørende at klatre i træer. Hun var meget klog, meget kraftig, og hun havde heller ingen nedhængende og daskende skørter til at hindre sine bevægelser.

Det var omkring ved den tid, at der indtrådte et lille frafald for Hængøres vedkommende. Han kom pludselig i vane med at gå bort i retning af det træ, hvor min moder boede. Han havde slået sine øjne på min ubehagelige lille søster, og det hændte sig, at Tjadreren tålte ham og fandt sig deri. Desuden var der en del andre unge på stedet, børnene af engifte par i nabolaget, og Hængøre legede med dem.

Jeg kan aldrig få Den Hurtige til at slutte sig til dem. Når jeg gik ud for at besøge dem, sakkede hun bestandig agterud og forsvandt. Jeg mindes, at jeg engang gjorde et kraftigt forsøg på at overtale hende til at følge med. Hun kastede ængstelige blikke tilbage, vendte så om igen og kaldte på mig og lokkede mig efter sig fra træ til træ. Det var årsagen til, at jeg sjældent ledsagede Hængøre, når han besøgte sine nye venner. Den Hurtige og jeg var meget gode kammerater, men lige meget, hvad jeg så end gjorde for at finde hendes bolig i træerne, det lykkedes mig aldrig. Alligevel ville vi, hvis der ikke var hændt

noget, uden tvivl snart have giftet os, da vor tilbøjelighed var gensidig, men der hændte som sagt noget.

En morgenstund, før Den Hurtige viste sig, var Hængøre og jeg nede ved moradsets munding og legede på stammerne. Vi var næppe nået ud på vandet, før vi opskræmtes af et vredesbrøl. Det var Rødøje. Han sad inde på den yderste kant af de opskyllede stammer og brølede sit brændende had ud til os. Vi blev ordentlig bange, for der var ingen snævermundet hule i nærheden at flygte til. Men den tyve fods vandflade, der skilte os ad, ydede dog midlertidig sikkerhed, og vi tog mod til os.

Rødøje rejste sig og begyndte at slå sig med næverne på sit lodne bryst. Vore stammer lå side om side, og vi lo ad ham. I begyndelsen lo vi dog ikke rigtig igennem, vor latter holdtes nede af angsten, men da vi lidt efter lidt blev overbevist om, at han ikke kunne gøre os noget, tog latteren til og lød højt og støjende.

Han skummede og brølede og gnistrede tænder i afmægtigt raseri. Og vi i vor indbildte sikkerhed drillede og blev ved at drille ham. Vi var altid så kortsynede, vi hulebeboere. Rødøje holdt brat op med at slå sig for brystet og gnistre tænder, han løb tværs over stammerne og ind på land igen. Lige så brat slog vor lystighed over i forskrækkelse. Rødøje plejede ikke at slippe hævnen så let. Vi ventede i angst og bæven på, hvad der nu ville ske. Det faldt os aldrig ind at ro bort. Han kom tilbage i vældige spring hen over det opskyllede træ, med armene fulde af de små rundslidte sten fra flodbredden. Han kunne intet større kasteskyts finde der, sten på to-tre pund, og det var jeg glad for, for vi var kun en snes fod borte, og han ville sikkert have dræbt os.

Vi var sådan set i ikke ringe fare. Sip! en lille sten skar forbi med næsten samme fart som en kugle. Hængøre og jeg gav os til at ro af alle livsens kræfter. Hviss-sipp – – –! Hængøre hvinede pludselig op af smerte. En lille sten havde ramt ham mellem skulderbladene. Så fik jeg også en og hylede. Det eneste, der reddede os, var, at Rødøjes sten slap op. Han sprang tilbage til bredden efter mere, mens Hængøre og jeg skyndte os at ro bort.

Lidt efter lidt kom vi dog uden for skudvidde, skønt Rødøje blev ved med at springe i land efter mere ammunition, og småstenene surrede rundt i luften. Langt ude, midt i mudderfloden, var der en ganske lille smule strøm, og vi lagde i vor ophidselse ikke mærke til, at vi drev ned af floden, vi plaskede og roede, og Rødøje fulgte med langs bredden og holdt sig så nær til os som muligt. Der fandt han en større sten. Det øgede skudvidden. En klump, mindst fem pund tung, slog bragende ned på træet tæt ved mig, med et så stærkt stød, at en halv snes splinter jog op i mit ben. De stak som gloende nåle, og hvis stenen havde ramt mig, ville det have været forbi med mig.

Og nu fik strømmen fat i os. Så ivrigt roede vi, at Rødøje var den første, der så det, og den første advarsel, vi fik, var hans sejrshyl. Hvor floden og moradset stødte sammen, var der en række hvirvler og små malstrømme. Disse greb nu fat i vore kluntede stammer og snurrede dem rundt, frem og tilbage og rundt og rundt. Vi holdt op med at ro og samlede al vor energi om at holde stammerne tæt ved siden af hinanden. Alt imens blev Rødøje ved med at beskyde os, klippestykkerne faldt ned trindt omkring, sprøjtede vand på os og bragte os i livsfare. Dertil kom, at han hele tiden stirrede over på os med et

ondskabsfuldt og glubsk blik og skrålede og støjede som et vildt dyr inde på bredden.

Det magede sig sådan, at der på det sted, hvor mudderstrømmen løb ud, var en bøjning i floden, og hovedløbet i den gled over mod den anden bred. Vi drev nu i voldsom hast over mod denne bred – det var nordsiden – og førtes samtidig ned ad floden. Derved gled vi bort fra Rødøje, og sidst vi så ham, stod han langt ude på en pynt og sprang i vejret op og ned i takt, hylende en sejrsjubel.

Ud over at holde de to stykker træ sammen foretog Hængøre og jeg os intet. Vi gav os hen i vor skæbne og sad stille, indtil vi opdagede, at der ikke var mere end omkring hundrede fod til den nordlige bred. Vi begyndte at ro for at nå den. På det sted, hvor vi nu var, kastedes hovedløbet atter tilbage til sydsiden, og resultatet af vor roning blev, at hovedløbet krydsedes, hvor det var smallest og løb hurtigst. Før vi mærkede det, var vi ude af det hurtigt rindende vand og inde i en sagte modstrøm ved bredden.

Stammerne gled langsomt gennem vandet, og endelig stødte vi let på grund inde ved bredden. Vi kravlede i land. Stammerne drev videre ud af det stille vand og førtes hurtigt ned ad floden. Vi så på hinanden, men lo ikke. Vi var i ukendt land, og det faldt os aldrig ind, at vi kunne vende tilbage til vort eget på samme vis, som vi var kommet herover.

Vi havde lært, hvordan man kan overskride en flod, skønt det forstod vi ikke selv. Og det var dog ellers noget, ingen anden af stammen nogen sinde havde gjort. Vi var de første i horden, der satte foden på den nordlige bred, og for den sags skyld vel også de sidste. At stammen i den følgende tid ville være nået derover,

kan der ingen tvivl være om; men Ildfolkets flytning og den deraf følgende udvandring af de overlevende i horden holdt vor udvikling århundreder tilbage.

Der eksisterer i virkeligheden intet, der kan melde om, hvor skæbnesvanger Ildfolkets vandring har været for os. Jeg personlig er tilbøjelig til at tro, at den har ført til hele hordens fuldstændige undergang, at vi, en gren af en lavere livsform, der lige var ved at skyde knop og udvikle sig til menneske, brat blev revet bort og farede ned i den brusende brænding, hvor floden udmundede i havet. Hvis dette er tilfældet, burde der naturligvis gives en forklaring for min tilværelse. Dog jeg skal ikke foregribe fortællingens gang. En sådan forklaring vil blive givet, før der sluttes.

Tolvte kapitel

Jeg har ingen ide om, hvor længe Hængøre og jeg vandrede omkring i landet nord for floden. Vi var lig skibbrudne, der er strandede på en fjern og øde ø og har ringe håb om nogen sinde at komme hjem igen. Vi vendte floden ryggen og flakkede i uger og måneder rundt i disse ensomme egne, hvor der ikke fandtes nogen af vor stamme. Det falder mig yderst vanskeligt at skildre denne færd, og det er mig helt umuligt at fortælle, hvad der hændte fra dag til dag. Det meste af det står tåget og utydeligt for min erindring, skønt jeg hist og her også har meget levende minder om oplevelser.

Navnlig husker jeg sulten, der plagede mig i bjergene mellem Langsøen og Fjernsøen, og den kalv, vi overraskede sovende i krattet, endvidere Skovfolket, der boede i skovene mellem Langsøen og bjergene. Det var dem, der drev os op i bjergene og tvang os til at drage videre til Fjernsøen.

I begyndelsen, efter at vi havde forladt floden, drog vi mod vest, til vi nåede en lille flod, der strømmede gennem sumpene. Vi drejede mod nord langs sumpene og nåede efter flere dages vandring den sø, jeg har kaldt Langsøen. Ved denne søs øvre ende, hvor der var overflod af føde, blev vi nogen tid. Men så en dag var vi så uheldige at støde på Skovfolket. Det var kun vilde aber, men de var alligevel ikke så vidt forskellige fra os. Jeg vil gerne indrømme, at de var mere behårede end vi, og musklerne på deres ben var en smule mere knortede og vredne, desuden var deres øjne lidt mindre, halsen kortere og tykkere og næseborene ligner åbninger i en sænket overflade; men de

havde ikke hår i ansigtet, eller på fodsålerne eller håndfladen, og de lavede lyde, der lignede vore og også havde en noget lignende betydning. De var, når alt kom til alt, ikke så vidt forskellige fra os.

Det var mig, der først fandt ham, en lille vissen og indtørret gammel fyr med rynket ansigt, rindende øjne og usikker gang. Det fulgte helt af sig selv, at ham måtte vi have fat i. I vor verden kendte vi ikke til sympati mellem arterne, og han var ikke en af vore. Han var en Skovmand og desuden meget gammel. Han sad ved foden af en stamme – vistnok hans træ – for højt oppe mellem grenene kunne vi se en sølle forpjusket rede, hvori han vel sov om natten.

Jeg pegede på ham, og vi sprang straks ind på ham. Han begyndte at klatre op i træet, men var lidt for langsom, og jeg greb ham i benet og trak ham ned igen. Så havde vi det morsomt en stund. Vi nappede ham, rykkede ham i håret og kneb ham i ørene, stak ham med pinde og lo hele tiden, så tårerne randt. Hans ufarlige vrede var yderst latterlig, og han frembød i virkeligheden et komisk syn, som han pinte og anstrengte sig for at puste ild i sin ungdoms slukte glød og kalde en kraft tilbage, der længst var død og borte med årene – skærende de ynkeligste fjæs for os i stedet for de vilde og glubske, han tilsigtede, gnistrende de afslidte tænder mod hinanden og dunkende sig med sine rystende næver på det magre bryst.

Han hostede tillige, gispede efter vejret og harkede og småspyttede. Hver gang, han prøvede på at klatre op i træet, trak vi ham ned igen. Til sidst gav han fortabt og nøjedes i sin magtesløshed med at sidde og græde. Hængøre og jeg satte os

ned hos ham med armene omkring hinanden og lo ad hans søllehed.

Fra at græde gik han over til at klynke, fra at klynke over til at jamre, og fra at jamre drev han det langt om længe til et skrig. Det gjorde os ængstelige, dog jo mere vi tyssede på ham og søgte at få ham til at tie, des højere skreg han. Og så ikke langt borte fra i skoven lød der pludselig et "Goëk! Goëk!" Der fulgte svarskrig, flere i tal, og nærved hørte vi en kraftig basstemme brøle "Goëk! Goëk! Goëk!". Også "Whu-whu!"-råbet rejste sig trindt omkring i skovene.

Derpå begyndte jagten. Det var, som om den aldrig skulle få ende. De var i rasende fart efter os gennem træerne. Hele stammen var ude, og de var nær ved at fange os. Vi blev tvunget til at søge ned på jorden, der var vi dem overlegne, for de var Skovmænd, og medens de klatrede hurtigere end vi, løb vi hurtigere end de nede på jorden. Vi flygtede mod nord, og hele stammen kom jagende hylende bag efter os.

Hen over åbningerne vandt vi forspring, men i den tætte skov halede de atter ind på os, og flere gange vankede der nap og stød, og vi var nær blevet omringet. Mens denne jagt stod på, kunne vi også mærke, at vi ikke var af deres, og at der var alt andet end sympatiens bånd mellem vore to racer.

De forfulgte os i mange timer. Skoven syntes aldrig at skulle høre op. Vi holdt os så vidt muligt til lysningerne, men bagved dem lå der altid tættere skov. Engang imellem troede vi at være sluppet fra dem og satte os ned for at hvile; men bestandig, endnu før vi havde fået pustet ud, hørte vi på ny det afskyelige "Whu-whu!"-råb og det frygtelige "Goëk! Goëk! Goëk!" Det sidste endte tit i et råt "Ha-ha-ha-ha-a-a-a-a-!!!"

Således jog de forbitrede Skovmænd os foran sig gennem skoven. Endelig, ud på eftermiddagen, begyndte skråningerne at rejse sig højere og højere og træerne at blive mindre. Derpå kom vi ud på bjergsiderne, på græsrige strøg. Her kunne vi tage det mere med ro, og her gav Skovmændene endelig fortabt og trak tilbage til deres skove.

Men bjergene var kolde og ugæstmilde, og tre gange den eftermiddag prøvede vi på at vende tilbage til skoven. Men Skovfolket lå i baghold på lur efter os og drev os tilbage. Hængøre og jeg sov den nat i et dværgtræ, der ikke var højere end en busk. Dette var ikke noget sikkert sted, og vi ville være blevet et let bytte for et rovdyr, hvis der tilfældigvis var kommet et forbi.

Den følgende morgen vendte vi, efter den respekt vi nu havde fået for Skovmændene, blikket mod bjergene og vandrede ind i dem. Jeg er sikker på, at vi drog afsted uden noget bestemt mål eller plan. Også om denne tur er der kun meget tågede erindringer tilbage. Vi opholdt os mange dage i disse rå regioner, vi led meget, navnlig af angst; alt, det hele var så nyt og fremmed for os. Vi døjede også ondt, først af kulden og senere af sult.

Det var et øde land med klipper, skummende strømme og dundrende fosse. Vi klatrede ned gennem uhyre snævringer og svælg og derfra atter op. Fra hver eneste udsigtshøjde, vi steg op på, så vi hele tiden kun endeløse bjergmasser, kæde ved kæde, udbredt foran os til alle sider, så vidt øjet nåede. Om nætterne sov vi i huller eller spalter, en enkelt kold nat sad vi på toppen af en stejl klippe, der næsten lignede et træ.

Endelig en solvarm middagsstund nåede vi, svimle af sult, det højeste skel i bjergene, og fra denne jordens rygrad opfangede vi i nordlig retning, hen over de aftagende og nedad skrånende kæder, et glimt af en fjern sø. Solen lyste på den og rundt omkring den var der vide, jævne græssletter. Ude i synsranden i øst lå der, lig en sort streg mod himlen, en stor skov.

Det tog os fulde to dage at nå søen, og vi var udmattede af sult. Men en dag fandt vi en halvvoksen kalv liggende lunt i krattet ved dens bred. Den voldte os megen ulejlighed, for vi kendte ingen anden måde at dræbe den på end med vore hænder. Da vi havde mættet os på dens kød, bar vi levningerne mod øst til skoven og skjulte dem i et træ. Vi kom aldrig tilbage til dette træ, for floden, der løb ned fra Fjernsøen, var inde ved bredden tæt pakket med dejlige fede laks, som var gået op fra havet for at sætte rogn.

Vest for søen strakte græssletterne sig, og på dem sås der en mængde pukkelokser og vildt hornkvæg. Men også mange kobler vilde hunde holdt til på sletten, og da der ingen træer fandtes der, var det ikke noget trygt sted for os. Vi fulgte i dage langs med strømmen nord på. Så forlod vi, af hvad grund ved jeg ikke, lige med et strømmen og svingede mod øst og senere mod sydøst gennem en stor skov. Jeg skal ikke trætte med skildringer af denne tur. Jeg nævner den lige for at vise, hvorledes vi sluttelig kom til Ildfolkets land.

Vi nåede gennem skoven ned til en stor flod, men vi vidste ikke, at det var en flod. Vi var faret vild så længe, at denne tilstand var kommet til at stå for os som noget, der hørte til. Når jeg skuer tilbage, ser jeg klart og tydeligt, hvorledes mit liv

og vor skæbne bestemmes ved rene lykketræf. Vi anede som sagt ikke, at det var vor flod. Hvor skulle vi vide det fra? Hvis vi ikke havde overskredet den, ville vi rimeligvis aldrig være nået hjem til horden igen. Jeg, nutidsmennesket, der skulle fødes hundrede årtusinder senere, var da aldrig blevet født.

Og dog ønskede Hængøre og jeg i høj grad at vende tilbage. Vi havde fået hjemlængsel under rejsen, en brændende attrå efter at se vort eget folk og vort eget land igen. Jeg kom tit til at tænke på den unge hun, der udstødte milde lyde og levede ene for sig selv, ingen vidste hvor; hende, som det var godt at være hos. Mine erindringer om hende ledsagedes altid af en følelse af sult, og det endda, når jeg var mæt og lige havde spist.

Men lad os nu atter vende tilbage til floden. Føde var her overflod af, navnlig bær og saftige rødder, og vi blev i mange dage ved dens bredder og legede der. Da fik Hængøre en ide. Man kunne se på ham, hvorledes den kom. Jeg så et vemodigt og klagende udtryk stige op i hans blik, og han blev meget urolig. Derpå skyggedes hans øjne, som om han havde mistet sit hold på den vågnende tanke. Men det vemodige og klagende udtryk kom igen, da tanken holdt sig. Han ville tale, men manglede lyde til at udtrykke sin tanke. Resultatet blev noget forfærdeligt sludder, der fik mig til at le. Det krænkede ham, og før jeg anede det, sprang han ind på mig og kastede mig til jords, så jeg kom til at ligge på ryggen. Kampen endte med, at jeg drev ham op i et træ, hvor han brækkede en lang gren af, som han stak mig med, hver gang jeg ville op efter ham.

Men Hængøres lyse tanke var borte. Jeg kendte den ikke, og han havde glemt den. Den følgende morgen indfandt tanken sig imidlertid atter. Muligvis var det hjemlængslen, der

arbejdede i ham og holdt den fast. I hvert fald kom den igen, og denne gang stod den mere tydeligt for ham end før. Han ledte mig ned til floden, hvor en stamme lå strandet i en hvirvel. Jeg troede, han ville lege, som dengang da vi legede ved mudderfloden. Denne min formodning ændredes heller ikke ved, at jeg så ham bugsere en anden stamme op langs floden fra et sted længere nede.

Det var ikke, før vi var ude på stammerne, side om side og holdende dem fast til hinanden, mens vi roede ud, hvor strømmen gik, at jeg lærte hans hensigt at kende. Han standsede og pegede på den modsatte bred langt borte og begyndte atter at ro, og samtidig udstødte han høje opmuntrende råb. Jeg forstod ham, og vi roede begge af alle livsens kræfter. Den kraftige strøm, der løb ude i midten, greb os og kastede os over mod den sydlige bred, men før vi kunne lægge til land, kastede strømmen os tilbage til den nordlige.

Nu opstod der splid imellem os. Da jeg så, at den nordlige bred var så nær ved, gav jeg mig til at ro over mod den. Hængøre søgte at ro over mod sydsiden. Stammerne svingede rundt i kredse, og vi kom ingen vegne. Hele tiden så vi skoven ile forbi os, mens vi drev ned ad strømmen. Slås kunne vi ikke. Vi vidste, at det ikke gik an at give slip med vore hænder og fødder, der holdt stammerne sammen. Vi pludrede løs hele tiden og skældte hinanden ud, til strømmen atter kastede os over mod sydsiden. Den var nu nærmest, og vi roede så fredeligt og med forenede kræfter over mod den. Vi landede inde i en modstrøm og steg straks op i træerne for at spejde.

Trettende kapitel

Det var ikke før om natten efter den første dag på sydsiden, at vi mærkede noget til Ildfolket. En trup, rimeligvis vandrende jægere, slog lejr ikke langt fra det træ, Hængøre og jeg havde valgt os til hvilested for natten. Vi blev urolige, da vi hørte deres stemmer, men senere, da mørket brød frem, følte vi os tiltrukket af ilden. Vi gled varsomt fra træ til træ, indtil vi havde et godt overblik over stedet.

De havde tændt deres ild på en åben plads inde mellem træerne og tæt nede ved floden. Omkring bålet sad der en halv snes Ildmænd. Pludselig greb Hængøre krampagtigt fat i mig, og jeg kunne mærke, at han rystede på hele kroppen. Jeg så nøjere efter og opdagede den lille visne jæger, der flere år i forvejen havde skudt Stumptand ned fra træet. Da han rejste sig og gik omkring for at finde mere træ til ilden, så jeg, hvorledes han hinkede på sit dårlige ben. Det må have været en varig skade, hvad det så end var. Det forekom mig desuden, at han var blevet mere mager og vissen end før, og håret i hans ansigt var nu helt gråt.

De andre jægere var unge mænd. Jeg lagde mærke til deres bue og pil, der lå tæt ved dem på jorden. Jeg kendte nu disse indretninger og vidste, hvad de før kunne bruges til. Ildmændene bar skind af vilde dyr over skuldrene og omkring lænden, men deres arme og ben var nøgne, og de havde heller intet fodtøj på. De var, som jeg engang før har sagt, ikke så behårede som vi. Deres hoveder var ikke større end vore, og

med hensyn til pandens hældningsgrad var der heller ikke stor forskel.

De ludede næppe så stærkt med overkroppen som vi, når de gik, de var heller ikke så elastiske og smidige i deres bevægelser. Rygrad, hofte og knæled syntes mere stive hos dem end hos os. Deres arme var heller ikke så lange som vore, og jeg mindes ikke nogen sinde at have set dem støtte sig på hænderne ved at røre med knoerne ved jorden, når de gik. Legemet var også mere fyldigt og alt mere symmetrisk hos dem, og deres ansigter var smukkere, næseborene åbnede nedad, og næsens ryg var kraftigere udviklet og ikke så flad og sammentrykt som hos hordens folk. Deres læber hang heller ikke så sløvt ned, og deres hjørnetænder lignede ikke så udpræget hugtænder. Ikke des mindre var de alle lige så smalle om hofterne som vi og overgik os vel heller ikke stort i vægt. Der var alt i alt mindre forskel på dem og os, end der var på Skovfolket og os. Alle tre arter var umiskendelig beslægtede og det endda ikke så langt ude.

Ilden, de sad om, virkede vældig tiltrækkende på os. Hængøre og jeg sad i timer og så på flammerne og røgen. Det var især fortryllende, når der blev kastet mere ved på bålet, og et væld af gnister steg op i luften. Jeg ville gerne være gået lidt nærmere hen og set på ilden, men det kunne ikke lade sig gøre. Vi sad sammenkrøbne i forgreningen på et træ i udkanten af den åbne plads, og vi turde ikke udsætte os for at blive opdagede.

Ildmændene sad på hug omkring ilden med panden hvilende mod deres knæ. Det var ikke nogen tryg søvn, de fik. De bevægede deres øren fremad i søvne og var urolige. Hvert øjeblik rejste en eller anden af dem sig og kastede mere på

ilden. Ude bag den oplyste kreds i skoven strejfede der rovdyr rundt i mørket. Hængøre og jeg kendte dem på deres lyde. Der var blandt andet vilde hunde og en hyæne, en tid var der en vældig gøen og snerren, der øjeblikkeligt vækkede alle mændene ved ilden.

En gang stod der en løve og en løvinde neden under vort træ og gloede med strittende manke og tindrende øjne ud på pladsen. Hannen slikkede sig om flaben og trippede ivrigt af begær på forpoterne, som om den virkelig ville gå ud og tage sig noget kød. Hunnen var mere forsigtig. Det var den, der fik øje på os, og parret stod længe helt stille og så op i træet, med vibrerende og vejrende næsebor. Derpå knurrede de, kastede atter et blik ud på ilden og forsvandt ind i skoven.

Hængøre og jeg sad endnu meget længe og så til. Nu og da kunne vi høre tunge legemer brase gennem krattet og underskoven, og i mulmet på den anden side af lyskredsen kunne vi se øjne skinne i lyset fra ilden. I nogen afstand brølede der en løve, og langt borte hylede et eller andet såret dyr på et drikkested, hvor det sandsynligvis lå og plaskede omkring i vandet. Nede fra floden lød næsehornenes vældige grynten.

Om morgenen, da vi havde sovet ud, kravlede vi tilbage til ilden. Den ulmede endnu, og Ildmændene var borte. Vi afsøgte for en sikkerheds skyld først skoven omkring stedet og løb derpå hen til ilden. Jeg havde nok lyst til at se, hvad det var, og jeg samlede et stykke gloende kul op med min tommeltot og pegefinger. Jeg lod det hurtigt falde igen, og det skrig af smerte og skræk, jeg udstødte, gjorde et sådant indtryk på Hængøre, at han fo'r op i træerne. Hans flugt gjorde også mig bange, og jeg løb bag efter ham.

Næste gang var vi mere forsigtige og tog os i agt for gløderne. I stedet for gav vi os til at efterligne Ildmændene. Vi satte os på hug ved ilden, hvilede hovedet på knæene og lod, som om vi sov. Dernæst efterabede vi Ildmændenes sprog, talte til hinanden, som vi havde hørt dem gøre, og lavede en forfærdelig ståhej. Jeg kom i tanker om, at jeg havde set den gamle jæger støde op i ilden med en pind, jeg gav mig ligeledes til at støde op i ilden med en pind, ragede en dynge glødende kul frem og hvirvlede hele skyer af hvid aske op. Det fandt vi uhyre morsomt, og vi var begge snart helt hvide af aske.

Det kunne ikke være andet, end at vi også måtte efterabe Ildmændenes måde at holde ilden ved lige på. Vi prøvede først med små stykker træ. Det gik udmærket. Træet brændte og knitrede, og vi dansede og pludrede af henrykkelse. Derpå gav vi os til at kaste større stykker træ på ilden. Vi lagde hurtigt mere og mere på, indtil vi havde et mægtigt bål. Og vi sprang ivrigt frem og tilbage og hentede bunker af visne grene og kviste inde fra skoven. Flammerne steg højere og højere, og røgsøjlen ragede op over træerne. Der hørtes en susen og knitren og knasen. Det var det største stykke arbejde, vi nogensinde havde fået udrettet med vore hænder, og vi var stolte af det. Vi syntes, at vi var rigtige Ildmænd, og vi dansede rundt som hvide troldmænd i skæret fra flammerne.

Ilden begyndte at fænge i det tørre græs og underskoven, men det så vi ikke. Pludselig stod et stort træ ved randen af den åbne plads i flammer. Vi så lidt forskrækkede på træet. Heden drev os tilbage igen. Ilden tændte i et andet træ og så i et til og tog dernæst en halv snes på en gang. Vi begyndte at blive bange.

Uhyret havde slidt sig løs. Vi krøb sammen i angst, medens ilden bredte sig rundt til alle sider og indesluttede os. I Hængøres øjne sås det klagende udtryk, der altid kom, når der var noget, vi ikke kunne forstå, og jeg ved, at det samme udtryk må have været synligt i mit blik. Vi krøb tæt sammen og lagde armene omkring hinanden, indtil heden nåede os, og lugten af svedent hår fyldte vore næsebor. Da rejste vi os og flygtede mod vest gennem skoven, og vi så tilbage og lo, mens vi løb.

Ved middagstid kom vi til et næs, der, som vi senere opdagede, dannedes ved, at floden dér gjorde en stor bue, ja næsten løb i kreds. Tværs over landtangens rod lå der en del lave, delvis træklædte høje tæt sammenklumpede. Over disse klatrede vi og så alt imens tilbage på skoven, der nu var forvandlet til et flammehav, som hurtigt væltede sig øst på foran en tiltagende storm. Vi drog videre i retning langs med floden, og før vi anede det, var vi midt inde i Ildfolkets land.

Stedet var ypperligt valgt i strategisk henseende. Det var en halvø, beskyttet på tre sider ved flodens bøjning. Kun på en side var den tilgængelig fra land. Det var den smalle rod, og der dannede de lave høje et naturligt værn. Således godt afsondret fra den øvrige verden må Ildfolket her have levet og trivedes i lange tider. I virkeligheden tror jeg, at det var denne blomstring, der var årsagen til dets senere vandring, som blev en sådan ulykke for os. Ildfolket må være vokset i tal, til dets bostavns grænser blev for trange til at kunne omfatte alle medlemmerne. Det bredte sig videre, og i løbet heraf jog det vor stamme foran sig, slog sig ned i vore huler og tog det område, der indtil da havde været vort.

Hængøre og jeg drømte ikke om noget sådant, da vi gæstede Ildfolkets godt beskyttede bosted. Vi havde kun en tanke, og det var tanken om at komme bort hurtigst muligt, skønt vi på den anden side heller ikke kunne lade være med lige at kigge på staden. Der så vi for første gang Ildfolkets kvinder og børn.

De sidste krøb næsten alle nøgne omkring, kvinderne var derimod klædt i huder af vilde dyr.

Ildfolket boede ligesom vi i huler. Den åbne plads foran disse skrånede ned til floden; på denne plads brændte der mange små bål. Om Ildfolket tilberedte deres mad ved disse bål, kan jeg ikke sige. Hængøre og jeg så dem ikke stege eller koge noget der. Dog syntes det mig, at der ikke kan være nogen tvivl om, at Ildfolket har kendt til at tilberede mad, omend måske på en meget primitiv måde. Lige som vi brugte de hule græskar til at hente vand fra floden i. Der herskede livligt røre på pladsen af folk, der kom og gik. Kvinder og børn råbte og skreg mellem hinanden. De sidstnævnte sprang omkring og legede og skar ansigter ad hinanden, akkurat som børnene hos os, og ligheden mellem dem og vore børn var større end ligheden mellem de voksne i Ildfolket og vore voksne mænd og kvinder.

Hængøre og jeg tøvede ikke længe. Vi så nogle af de halvvoksne drenge skyde med bue, og vi sneg os tilbage til den tætte skov og ned til floden. Og der fandt vi en katamaran, en virkelig katamaran, en, der åbenbart var lavet af en Ildmand. De to stænger var surret fast til hinanden med seje rødder, og de holdtes desuden sammen af tværstykker af træ.

Denne gang fik vi ideen samtidig. Vi ønskede at slippe bort fra Ildfolkets land. Fandtes der så nogen bedre måde at flygte på end ved at sætte over floden på disse stammer, som lå der og

ventede? Vi kravlede om bord og stødte fra land. Noget greb pludselig fat i katamaranen og kastede den lidt længere nede voldsomt ind mod bredden igen. Det kom så brat, at vi nær var faldet i vandet. Katamaranen var bundet med et tov af snoede rødder. Vi gjorde den løs og satte på ny af fra land.

Da vi var nåede ud, hvor strømmen gik, var vort fartøj gledet så langt ned ad floden, at Ildfolkets boplads lå lige foran os. Men vi sad med blikket fæstet på den modsatte bred og var så optaget af at ro, at vi slet ikke så det, før vi vækkedes ved et hyl inde fra land. Vi så os om. Der stod en hel mængde Ildfolk og stirrede og pegede på os, andre var ved at kravle ud af deres huler. Vi satte os hen for at se på dem og glemte helt at ro. Der var en vældig larm og bevægelse inde på land. Nogle af Ildmændene afskød deres buer efter os, og enkelte pile faldt i vor nærhed; men bredden var dog for langt borte.

Det var en stor dag for Hængøre og mig. I øst fyldtes den halve himmel af røgen fra den uhyre brand, vi havde tændt. Og her sad vi selv midt på floden, fuldkommen sikre, og rejste i en stor kreds om Ildfolkets befæstede bostavn. Vi sad og lo ad dem, mens vi ilede forbi og svingede først mod syd, derpå mod sydøst og øst og endog nordøst, så igen mod sydøst og syd – en stor dobbeltbue, ved hvilken floden næsten slog knude på sig selv.

Vi drog hurtigt videre mod vest. Ildfolkets land lå allerede langt bag os, da en kendt egn pludselig gled frem for vort blik. Det var den store drikkeplads, hvor vi havde været et par gange for at se på dyrene, når de kom ned for at drikke. Hinsides denne plads vidste vi, at gulerodstykket, og længere nede hulerne og hordens bostavn lå. Vi begyndte at ro for at nå land.

Egnen ilede forbi os i stor hast. Før vi vidste af det, var vi nede ved hordens drikkested. Et stort antal kvinder og børn, der skulle hente vand, var nede ved floden for at fylde deres græskar. Da de fik øje på os ude på vandet, benede de som besatte op ad stierne og lod i forskrækkelsen græskarrene falde, de blev liggende i en lang række, hvor kvinderne og børnene var flygtede op til hulerne.

Vi gik i land og tænkte naturligvis ikke på at fortøje katamaranen, som derfor fortsatte rejsen på egen hånd videre ned ad floden. Vi krøb forsigtigt op ad en af løbestierne. Hordens medlemmer var alle forsvundet ind i deres huler, hist og her var der en og anden, der stak hovedet ud efter os. Rødøje mærkede vi ikke noget til. Men nu var vi atter hjemme. Og den nat sov vi igen i vor egen lille hule højt oppe i klippen. Før dette kunne ske, måtte vi dog først sætte et par stridslystne unge mænd, der havde taget den i besiddelse, på døren.

Fjortende kapitel

Månederne kom og gik. Fremtidens alvorsfulde begivenhed forestod endnu. I mellemtiden knækkede vi nødder og nød livet. Jeg mindes, at det var et ualmindelig godt nøddeår. Vi fyldte hele græskar med nødder og bar dem til knækkepladserne. Der lagde vi nødderne i huller i klippen, tog en sten i hånden og knuste dem, og vi spiste lige så hurtigt som vi knækkede.

Det var efterår, da Hængøre og jeg kom tilbage fra vor lange eventyrlige rejse til de fremmede lande, og vinteren, der fulgte ovenpå, var vidunderlig mild. Jeg foretog tit småture ud til omegnen af mit fødetræ og afsøgte hyppigt strøget mellem Blåbærmosen og mudderflodens munding, der, hvor Hængøre og jeg havde lært den kunst at fare på floden, men Den Hurtige var ikke til at finde. Hun var sporløst forsvundet, og jeg trængte dog så hårdt til at se hende. Det var den sult, der var beslægtet med legemlig sult, skønt den tit kom over mig, når jeg havde spist mig mæt, som drev mig ud. Men al min ihærdige søgen var forgæves.

Men livet ved hulerne var heller ikke ensformigt. Vi havde Rødøje at tage os i vare for, og Hængøre og jeg var aldrig trygge et minut, før vi lå i vor lille sikre hule oppe i klippen. Trods den udvidelse, vi havde foretaget på indgangen til den, var den stadig for snæver, og skønt vi fra tid til anden fortsatte udvidelsesværket, blev den alle dage ved at være for trang til, at Rødøjes store krop kunne slippe gennem åbningen. Han prøvede heller aldrig mere på at storme hulen. Han havde fået

nok og bar en stor udbulnet knop på sin hals, på det sted, hvor jeg havde ramt ham. Denne knop holdt sig, og den var så stor, at den kunne ses på afstand. Det har tit været mig en sand nydelse at beskue dette vidnesbyrd om min hånds sikkerhed, og en gang imellem, når jeg var godt på afstand og følte mig helt tryg, kunne synet af den få mig til at le.

Mens de andre ikke ville være kommet os til undsætning, selv om Rødøje havde sønderrevet os lige for øjnene af dem, så sympatiserede de dog med os. Måske det slet ikke engang var sympati, men kun deres måde at vise deres had til Rødøje på. I hvert fald varskoede de os altid, når han var i anmarch. Hvad enten vi var i skoven, ved drikkestederne eller på den åbne plads foran hulerne, de advarede os altid i tide, og vi havde således den fordel at have mange årvågne øjne på vor side i kampen med Rødøje, den grimme atavisme.

En gang, tidligt en morgenstund, da folk endnu ikke var oppe, havde han nær fanget mig. Det var en komplet overrumpling. Jeg blev afskåret fra vejen op til min hule. Før jeg selv vidste af det, var jeg inde i dobbelthulen – den hule, hvor Hængøre for mange år tilbage havde drevet sit spil med mig, og hvor gamle Sabeltand var kommet til kort, da han var på jagt efter de to medlemmer af horden. I samme øjeblik, jeg var nået gennem spalten, der forbandt de to huler med hinanden, mærkede jeg, at Rødøje ikke mere var bag efter mig. I næste øjeblik kom han farende ind i den anden hule. Jeg smuttede tilbage gennem revnen, og han sprang ud og om til den første indgang og hurtigt ind igen efter mig. Jeg gentog blot det samme som før og gled tilbage gennem revnen.

Han belejrede mig en hel formiddag der, før han gav fortabt. Fra den dag af flygtede Hængøre og jeg aldrig mere op ad klippen til vor hule, når vi vidste, at vi kunne nå dobbelthulen. Vi nøjedes med at holde øje med Rødøje, at han ikke skulle afskære os tilbagetoget.

Det var i løbet af denne vinter, at Rødøje dræbte sin sidste hustru ved at være rå mod hende og ofte slå hende. Jeg har kaldt ham en atavisme, men i denne ene henseende var han værre end en atavisme, for de lavere stående dyrs hanner dræber ikke og mishandler ikke deres hunner. I dette stykke formoder jeg, at Rødøje har været en forløber for mennesket, for det er kun hos menneskene, at hanner slår deres mage ihjel.

Det var at vente, at Rødøje efter at have skaffet sin kone af vejen ville tage sig en anden, han bestemte sig for Den Syngende. Hun var en datter af Den Hårløse, altså en sønnedatter af gamle Marvben, og hun var endnu meget ung og meget hengivet til at sidde og synge uden for sin hule i skumringen. For ikke ret lang tid siden havde hun giftet sig med Krumben. Han var en stille mand, der ikke kom nogen for nær og aldrig kivedes eller sloges med nogen. Det sidste duede han heller ikke til, for han var kun lille og mager og ikke så flink til bens som vi andre.

Aldrig har Rødøje gjort sig skyldig i nogen mere afskyelig voldshandling. Det var i de stille timer, da dagen var til ende, og vi begyndte at samle os på den åbne plads, før vi steg op i vore huler. Pludselig fo'r Den Syngende med Rødøje i hælene på sig op ad en af stierne. Hun flygtede hen til sin mand. Lille Krumben blev frygtelig forskrækket, men han var en helt. Han vidste, at det gjaldt livet, og alligevel løb han ikke. Han stod

tværtimod op og tjadrede. Håret rejste sig på hans hoved, og han viste tænderne.

Rødøje brølede rasende. Han optog det som en blodig hån mod sig, når nogen i horden dristede sig til at sætte sig op mod ham. Hans hånd skød frem som et lyn og greb Krumben i halsen. Krumben slog tænderne i Rødøjes arm, men i næste sekund lå han med knækket hals på jorden og krympede og vred sig. Den Syngende hvinede og pludrede ængsteligt. Rødøje greb hende i håret og trak hende med sig hen mod hulen. Han var meget hårdhændet mod hende, da han begyndte at klatre opad, og han trak og slæbte hende i håret ind i sin hule.

Vi var meget vrede, rasende vrede, og brølede højlydt af harme. Vi dunkede os selv for brystet, håret rejste sig på vore hoveder, og vi gnistrede tænder, mens vi flokkedes tæt sammen. Vi følte ligesom prikket af hordeinstinktet, noget, der drev os sammen til fælles optræden, en drift i retning af samvirke. Vi følte, skønt på en noget uklar måde, at nu burde der gøres noget, nu burde vi optræde enigt. Men det var ikke muligt at nå så vidt, for vi var ikke i stand til at gøre os forståelige for hinanden. Vi rejste os ikke alle som en mod Rødøje og slog ham ned, for vi manglede sproget. Vi kæmpede i vort indre med vage tanker, som der ingen tankesymboler fandtes for. Disse symboler skulle først langsomt og møjsommeligt opfindes i tiden efter.

Ikke des mindre søgte vi i lyde at tolke de uklare ideer, der nu lig skygger gled gennem vor bevidsthed. Den Hårløse begyndte at tjadre højt. Ved de skrig, han gjorde, udtrykte han vrede mod Rødøje og ønsket om at såre ham. Så vidt nåede han, og så vidt forstod vi ham også. Men da han prøvede på at fortælle os om,

hvad han tænkte, vi nu skulle gøre ved Rødøje, blev det hele til uforståelig pludder for ham. Med mørkt rynkede øjenbryn og dunkende sig selv for brystet begyndte Storfjæs derpå at tjadre. En efter en faldt vi andre i med i denne vilde koncert, indtil endog gamle Marvben mumlede med og mimrede med bristende stemme og visnede læber. En i flokken greb en stok og slog på et stykke træ. I løbet af et minut havde han anslået en takt. Helt ubevidst føjede vore hyl og råb sig efter denne takt. Det virkede beroligende på os, og før vi selv vidste af det, var vreden glemt og vi var langt inde i et hi-hi-møde.

Disse hi-hi-møder er et glimrende bevis på vor mangel på udholdenhed og evneløshed til at forfølge et bestemt mål. Her havde vi nu lige følt os draget sammen i fælles harme og af trangen til at optræde enigt i flok, og det hele afledes og glemtes, blot fordi vi havde hørt en ganske tilfældig og rå takt blive anslået. Men vi var hordevæsner, og disse sang- og lemøder tilfredsstillede vor selskabelige trang. Hi-hi-møderne var på deres vis et skyggebillede af de primitive menneskers forsamlinger, ja endog af de senere tiders store nationalforsamlinger og internationale sammenkomster. Men vi, den yngre verdens folk, manglede sproget, og når vi samledes, blev det gerne til et babel, hvoraf der sluttelig rejste sig en enkelt rytme, der indeholdt grundbestanddele til senere tiders kunst. Det var kunsten i dens første begyndelse.

Vi blev sædvanligvis ikke længe ved med en sådan takt eller rytme. Den gled snart fra os, og der herskede så et afskyeligt spektakel, til vi igen fandt den, eller en ny dukkede op. Stundom svingede der samtidig en halv snes forskellige takter i

luften, hver af dem holdt oppe af en lille gruppe, der ivrigt søgte at overdøve alle de andre grupper.

I pauserne ind imellem skreg hvert enkelt individ videre på egen hånd, skændte, dansede og hujede, hver mand sig selv nok og helt optaget af sine egne tanker og sin egen vilje, uden hensyn til alle andre: Hver for sig et sandt verdensmidtpunkt, der i øjeblikket følte sig udskilt fra samfund med alle de andre verdensmidtpunkter, der dansede og hoppede og hylede rundt omkring ham. Så fandt vi atter takten: enten ved at en klappede i hænderne, slog med en stok på et stykke træ, eller med visse mellemrum gjorde et hop i luften, eller frembragte en sanglyd ved regelmæssigt med stigende og dalende tone at råbe: "Æ-bang, Æ-bang! Æ-bang, Æ-bang!" En efter en bøjede alle de andre sig da for denne rytme, og snart dansede eller sang hele koret igen under et.

En af disse vore yndlingskorsange var "Ha-ah, ha-ah, ha-ah-ha!", en anden lød på "Eh-vah, eh-vah, eh-vah-ha!"

Og således skærende grimasser, hoppende og svajende med legemet, dansede og sang vi i den dystre skumring i hine fjerne tider og gød glemsel over vor vrede, tilvejebragte enstemmighed og arbejdede os selv op i et sandt følelsesraseri. På den måde neddyssedes vor forfærdelige vrede mod Rødøje ved kunst. Vi skrålede hi-hi-mødets vilde sange, til natten var over os, og dens rædsler nær. Derpå kravlede vi under blide råb til hverandre op til vore huler i klippen, mens stjernerne kom frem på himlen, og mulmet sænkede sig over jorden.

Det var kun mørket, vi var bange for. Religion kendte vi ikke noget til. Vi ejede ikke engang en begyndende spire til religion, og en usynlig verden havde vi ingen ide om. Vi kendte ingen

anden verden, end den vi levede i, og det, vi var bange for, var virkelige ting, virkelige farer, dyr af kød og blod, der drog ud på rov. Det var dem, der gjorde os bange for mulmet, for natten var rovdyrenes tid. Da listede de sig frem fra deres lejer og slog kløerne i folk ude i mørket, hvor de lå i skjul og lurede.

Måske er det ud af denne rædsel for mørkets virkelige beboere, at rædslen for mørkets tænkte beboere, der nåede højdepunktet i tanken om en stor usynlig verden, siden har udviklet sig. Efterhånden, som menneskets fantasi og indbildningskraft er taget til, er frygten for døden formodentlig blevet større, og senere slægtled har da også anbragt denne frygt i mørket og befolket det med ånder. Jeg tror, at Ildfolket allerede var begyndt at nære den art rædsel for mørket. Men grunden til, at vi, hordens folk, nu afbrød hi-hi-mødet og forsvandt i vore huler, var ene og alene tanken om gamle Sabeltand, løverne og sjakalerne, de vilde hunde, ulvene og alle de sultne kødædende dyr, der nu søgte ud i natten.

Femtende kapitel

Hængøre giftede sig. Det var på den anden vinter efter vor rejse, og det kom meget uventet. Han lod mig det ikke vide i forvejen. Jeg mærkede det først, da jeg en aftenstund i skumringen klatrede op til vor hule. Jeg klemte mig ind gennem indgangen og kunne så ikke komme længere. Der var ingen plads til mig. Hængøre og hans kone havde taget hele hulen i besiddelse, og konen viste sig at være ingen anden end min halvsøster, Tjadrerens datter.

Jeg prøvede på med magt at trænge ind. Men der var kun plads til to, og den var allerede optaget. Jeg var desuden i en meget uheldig stilling der i mundingen og glad, da jeg atter kunne vende om, efter først at være blevet dygtig rusket i håret og kradset. Den nat og mange følgende nætter sov jeg i spalten mellem de to huler nede ved jorden. Efter de erfaringer, jeg havde gjort, forekom det mig et temmelig trygt sted. Jeg mindedes, hvorledes de to unge fyre i sin tid var smuttet fra gamle Sabeltand gennem spalten, og hvorledes jeg selv havde narret Rødøje der, da han var efter mig; jeg måtte da også let kunne slippe fra alle de jagende dyr, der indfandt sig, ved bare at gå frem og tilbage mellem de to huler.

Men jeg havde glemt de vilde hunde. De var ikke større, end at de let kunne gå igennem alle vegne, hvor jeg kunne komme hen. En nat vejrede de mig og fik mig opsnuset. Hvis de samtidig var trængt ind i begge huler, havde det været ude med mig. Men nu var kun nogle af dem efter mig, da jeg smuttede ud til den anden side og ud i det fri. Der stod resten af

hundene. De satte i spring efter mig, da jeg løb hen over den åbne plads og begyndte at klatre op ad klippevæggen. En af dem, en forsulten rad, nåede mig, lige da jeg hoppede op på klippen, og den slog sine tænder i mit lår og havde nær trukket mig ned igen. Den bed sig fast, og jeg gjorde ikke noget forsøg på at fjerne den. Jeg tog mig tværtimod sammen for at se at komme uden for de øvriges rækkevidde.

Først da jeg var i sikkerhed, henvendte jeg opmærksomheden på den levende årsag til pinen i mit ene lår. Og der, en halv snes fod oven over det bidske og vrede kobbel, der prøvede på at kravle op ad klippen, men bestandig gled ned igen, greb jeg hunden i halsen og kvalte den langsomt. Det tog tid. Den skrabede mig hud og hår af med bagbenene, hvor den kunne komme til, kastede sig samtidig bagover og trak med hele sin vægt for at drage mig ned fra klippen.

Sluttelig skiltes dens tænder ad, og den slap mit flængede kød. Jeg tog den med mig op på klippen og tilbragte natten uden for min gamle hule, hvor nu Hængøre og min søster sov. Først måtte jeg dog lade mig overgå en vredesskylle fra horden, fordi jeg havde forstyrret dens nattero. Men jeg tog hævn. Fra tid til anden, når spektaklet fra koblet nedenfor var ved at dø hen, lod jeg en sten falde og vakte den på ny. Så begyndte folk trindt omkring igen at skælde ud. Om morgenen delte jeg hunden med Hængøre og hans kone, og vi tre var i flere dage derefter ikke vegetarianere.

Hængøres ægteskab var ikke lykkeligt, og det var en trøst, at det ikke varede ret længe. Hverken han eller jeg var rigtig glade i den tid. Jeg var så ensom. Det var ubehageligt at være blevet smidt ud af sin egen lille lune hule, og af en eller anden grund

sluttede jeg mig ikke til nogen af de unge hanner. Jeg tror, at mit vedvarende kammeratskab med Hængøre var blevet til en indgroet vane for mig.

Sandt nok, jeg kunne have giftet mig, og det ville jeg sandsynligvis også have gjort, hvis der ikke netop havde været mangel på kvinder i horden. Det er rimeligt at antage, at denne mangel skyldtes Rødøjes udskejelser, og dette belyser klart, hvilken trussel han var mod hordens bestående. Så var der desuden Den Hurtige, som jeg heller ikke havde glemt.

Jeg drev i hvert fald rundt på må og få i den tid, Hængøre var gift, i fare hver nat jeg sov, og havde det aldrig rigtig hyggeligt. En af folkene døde, og en anden tog enken ind til sig i sin hule. Jeg flyttede over i den forladte hule, men den var vidmundet, og efter at Rødøje en dag nær havde fanget mig i den som en rotte i fælden, vendte jeg tilbage til dobbelthulen og sov i dens gang. I sommerens løb var jeg desuden meget borte fra hulerne og sov i ugevis i en bolig, jeg havde lavet mig i et træ ude ved sumpens munding.

Jeg har sagt, at Hængøre ikke var lykkelig. Min søster var Tjadrerens datter, og hun gjorde livet surt for ham. Der fandtes ikke en hule, hvor der var så megen uenighed og spektakel som i deres. Hvis Rødøje var en Blåskæg, så var Hængøre en stakkels tøffelhelt, og jeg antager, at Rødøje har været klog nok til ingen sinde at begære hans hustru.

Til alt held for Hængøre døde hun. Der hændte noget usædvanligt den sommer. Sent henne, næsten ved sommerens slutning, kom der en ny afgrøde af de seje gulerødder. Denne anden høsts gulerødder var dejlige saftige og møre, og gulerodstykket blev i nogen tid hordens yndlingsspisested. En

morgen tidlig var flere snese af os ude til frokost der. Ved min side gik Den Hårløse, ved siden af ham hans fader og hans søn, gamle Marvben og Langlæbe, og ved min anden side gik min søster og Hængøre.

Det kom helt uventet. Lige med et sprang både Den Hårløse og min søster i vejret og hylede. I samme øjeblik hørte jeg den dumpe snurren af pilene, der havde gennemboret dem. I næste sekund lå de spjættende og gispende i græsset, og vi andre var på vild flugt hen mod træerne. En pil fløj forbi mig og blev siddende fast med spidsen i jorden, dens fjedrede skaft vibrerede ved det stærke modtryk af, at den var blevet stoppet i farten. Jeg husker tydeligt, at jeg løb til siden for at komme forbi og lod den få mere end tilstrækkelig plads til at svinge i. Jeg må have været sky for den, som en hest er sky for ting, den ikke kender.

Hængøre faldt til jorden med et klask, mens han løb ved siden af mig. En pil var gået gennem hans læg og havde spændt ben for ham. Han prøvede på at løbe videre, men snublede atter og faldt for anden gang. Han rejste sig op i siddende stilling, krøb hævende sammen og kaldte bønligt på mig. Jeg styrtede i hast tilbage til ham. Han viste mig pilen, og jeg greb fat i den for at trække den ud. Men smerten derved fik ham til at holde mig tilbage. En ny pil kom susende ind mellem os, en anden ramte et klippestykke i nærheden og splintredes og faldt til jorden. Det var mere, end jeg kunne udholde. Jeg trak rask til af al magt. Hængøre skreg, mens pilen kom ud, og slog vredt efter mig. Men i næste øjeblik var vi begge oppe og i hurtig flugt igen.

Endelig så jeg tilbage. Langt ude bag os trippede gamle Marvben afsted, ene og tavs i sit stækkede væddeløb med døden. Somme tider var han nær ved at styrte, og en gang faldt han også, men der kom ikke flere pile. Han kom møjsommeligt på benene igen. Alderen tyngede ham svært, men han ville ikke gerne dø. De tre Ildmænd, der nu løb frem fra deres baghold i skoven, kunne let have fanget ham, men de prøvede slet ikke på det. Han har rimeligvis været for gammel og sej for dem. Derimod ville de nok have Den Hårløse og min søster, for da jeg så tilbage fra træerne, kunne jeg se Ildmændene bearbejde deres hoveder med sten. En af Ildmændene var den gamle visne jæger, der var lam på det ene ben.

Vi løb videre gennem træerne ad vore huler til – en ophidset uordentlig skare, der skræmte alle skovens små beboere til deres huler og fik skovskaden til at skrige helt uforskammet. Da der nu ikke længere var nogen overhængende fare, standsede Langlæbe og ventede på sin bedstefader, gamle Marvben, og manglende et slægtled mellem sig, dannede ynglingen og oldingen så vor bagtrop.

Således gik det til, at Hængøre blev enkemand. Natten derpå sov jeg sammen med ham i vor gamle hule, og vort samliv fra før begyndte igen. Tabet af ægtefællen syntes ikke at volde ham sorg. Han viste det i hvert fald aldrig. Det var kun såret i hans ben, der syntes at plage ham, og der hengik en hel uge, før han genvandt sin gamle spændstighed.

Marvben var hordens eneste gamle medlem. Tit når jeg tænker tilbage på ham, opdager jeg en slående lighed mellem ham og min faders gartners fader. Gartnerens fader var meget gammel, meget rynket og vissen, og især når han blinkede med

sine små rindende øjne og mimrede med de tandløse gummer, så han akkurat ud som gamle Marvben. Denne lighed plejede altid, mens jeg var et barn, at gøre mig bange, og jeg løb, når jeg så den gamle mand komme stavrende ved sine to stokke. Gamle Marvben havde endog et tyndt pjusket skæg, der grangiveligt lignede den gamle mands skæg.

Gamle Marvben var som sagt det eneste virkelig gamle medlem af horden. Han var en undtagelse. Folk levede aldrig til de blev gamle. Midaldrende mænd var temmelig sjældne. Død ved vold var det almindelige blandt os. Folk døde, som min fader var død, som Stumptand var død, og som min søster og Den Hårløse nu lige var døde – pludseligt og ved vold i deres fulde kraft og i den fulde besiddelse af alle deres evner. En naturlig død? Ja, at dø voldeligt var jo i de dage den naturligste måde at dø på.

Ingen blandt os døde af alderdomssvaghed. Jeg har ikke kendt nogen tilfælde derpå. Selv Marvben døde ikke således, og han var på min tid den eneste, der havde haft nogen udsigt dertil. En slem vanførhed, en tilfældig eller midlertidig forkrøbling af evner og sanser betød en hurtig død. Som regel blev ingen vidne til, hvorledes de omkom. De blev simpelthen tabt af syne. De forlod hulerne i morgenstunden og kom aldrig mere tilbage igen. De forsvandt i de jagende dyrs grådige gab.

Dette Ildfolkets indfald på vor gulerodsmark var begyndelsen til enden, skønt det anede vi ikke. Ildfolkets jægere viste sig efterhånden, som tiden gik, hyppigere og hyppigere. De kom to eller tre ad gangen, krybende forsigtigt gennem skoven med deres flyvende pile, der kunne ophæve afstanden og hente byttet ned fra det højeste træ, uden at de selv behøvede at klatre

op efter det. Pilen og buen var lige som en mægtig udvidelse af deres spring- og slagmuskler, så at de bogstaveligt kunne springe hundrede fod og mere og dræbe på lige så stor afstand. Dette gjorde dem til langt frygteligere fjender end selv gamle Sabeltand. Og så var de desuden meget kloge. De havde et sprog, der gjorde det muligt for dem bedre at kunne gøre sig forståelige for hinanden indbyrdes. Dertil kom, at de forstod at samarbejde og optræde efter en fælles plan.

Vi måtte være forsigtige, når vi var i skoven. Vi var mere årvågne og påpasselige end før og mere frygtsomme. Træerne frembød ikke længere noget værn til at lide på. Vi kunne ikke mere sidde på en gren og le ad vore kødædende fjender nede på jorden. Ildmændene var også kødædere, de var udrustede med klør og hugtænder, og de var de frygteligste af alle de jagende dyr, der strejfede rundt i denne urtid.

En morgenstund, førend vi havde spredt os i skovene, opstod der panik blandt vandbærerne og dem, der var gået ned til floden for at drikke. Alle, hele horden, flygtede op til hulerne. Vi plejede ved sådanne lejligheder først at flygte og siden at undersøge, hvad der var på færde. Vi standsede i hulernes mundinger og ventede. Nogen tid efter skred en Ildmand langsomt og forsigtigt ind på den åbne plads. Det var den gamle jæger. Han stod længe og iagttog os og betragtede vore huler og lod blikket glide op og ned langs klippevæggen. Derpå fulgte han en af løbestierne ned til en drikkeplads og kom tilbage ad en anden sti. Atter stod han længe og betragtede os nøje. Så drejede han rundt på hælen og hinkede ind i skoven, efterladende os kaldende, klynkende og klagende til hinanden fra hulernes mundinger.

Sekstende kapitel

Jeg fandt hende igen på det gamle, kendte strøg nede ved Blåbærmosen, hvor min moder boede, og hvor Hængøre og jeg havde bygget vor første rede i træerne. Jeg havde slet ikke ventet at se hende. Da jeg kom hen under træet, hørte jeg den bekendte blide stemme og så op. Der sad Den Hurtige på en gren og svingede benene frem og tilbage og så alt imens ned på mig.

Jeg stod ganske stille. Synet af hende gjorde mig lykkelig. Men så begyndte en uro og pine at snige sig med ind i denne lykke. Jeg klatrede op i træet efter hende, og hun trak sig langsomt tilbage ud på grenen. Lige da jeg strakte hånden ud efter hende, sprang hun gennem luften over i et andet træ. Hun tittede ud efter mig gennem det raslende løv og udstødte atter sagte lyde. Jeg sprang lige lukt ned for at gribe hende, men efter en ophidsende jagt var stillingen den samme som før, for der sad hun og tittede ud mellem kvistene og løvet på et tredje træ, og jeg hørte atter hendes milde lyde.

Da stod det for mig, at det ikke mere var mellem os to som i gamle dage, før Hængøre og jeg drog ud på vor eventyrlige rejse. Jeg følte, at jeg begærede hende, – jeg følte, ja *vidste det*. Hun vidste det også, og det var årsagen til, at hun ikke lod mig komme nær. Jeg glemte da helt i min iver, at hun var Den Hurtige, og at hun engang havde været min læremester i at klatre. Jeg satte efter hende og jog hende fra træ til træ, mens hun hele tiden langsomt trak sig tilbage, hele tiden så på mig med venlige øjne, lod høre de kendte milde lyde og dansede,

hoppede og tittede ud efter mig, bestandig kun lige udenfor rækkevidde. Men jo længere hun blev ved at flygte, des stærkere blev ønsket hos mig om at fange hende. Men eftermiddagens lange skygger blev vidne til mine anstrengelsers frugtesløshed.

Mens jeg forfulgte hende eller stundom hvilede i træerne og så på hende, blev jeg den forandring va'r, der var foregået hos hende. Hun var større og fyldigere og mere fuldvoksen end før. Hendes legeme var rundere og smukkere, musklerne kraftigere, og der var over hende noget af det ubestemmelige, der følger med modenhed. Det var nyt hos hende, og det æggede mig endnu mere. Hun havde været borte i tre år, mindst tre år, og forvandlingen hos hende var stærkt iøjnefaldende. Jeg sagde tre år, så vidt jeg er i stand til at måle tiden, må det have været tre år; dog kan der også godt være gået et år til, hvis tildragelserne har blandet sig op med de tre andre år. Jo mere jeg tænker tilbage derpå, des stærkere overbevist bliver jeg næsten om, at det har været fire år i stedet for tre, hun var borte.

Hvor hun havde været, hvorfor hun var draget bort, og hvad der var hændt hende i den tid, aner jeg ikke. Hun var ikke i stand til at fortælle mig det, lige så lidt som jeg var i stand til at fortælle folkene i hulerne, hvad Hængøre og jeg havde set og oplevet på vor færd. Hun har rimeligvis helt tilfældigt og ganske alene begivet sig ud på denne rejse. Muligvis har Rødøje været årsagen til, at hun drog bort. Han har sikkert af og til truffet hende i skoven, og der kan ikke være tvivl om, at hvis han har forfulgt hende, har det været nok til at skræmme hende bort. Af hvad jeg siden oplevede, har jeg grund til at antage, at hun er vandret langt mod syd, over en bjergkæde og ned til bredderne af en fremmed flod, fjernt borte fra hendes lige og hjemegn.

Der boede mange Skovfolk ved denne flod, og jeg formoder, at det er dem, der sluttelig har jaget hende tilbage igen til horden og til mig.

Skyggerne blev længere, og jeg forfulgte hende stadig, og det ivrigere end nogen sinde før, men hun var ikke til at fange. Hun gjorde, som om hun fortvivlet søgte at slippe bort fra mig, og sørgede dog hele tiden for kun at være lige uden for rækkevidde. Og jeg glemte alt. Tiden, natten, der nærmede sig, og mine kødædende fjender. Jeg var vild af elskov, og jeg var vred, fordi hun ikke lod mig komme nær. Det var sælsomt, for denne vrede syntes at være en del af min attrå til hende.

Jeg glemte som sagt alt. Da jeg fo'r hen over en åben plads, løb jeg i fuld fart ind i en slangerede. De skræmte mig ikke tilbage, for jeg var som forrykt. De hvislede efter mig, men jeg sprang blot til side og løb videre. Så mødte jeg en kvælerslange, der under almindelige forhold ville have fået mig til at skrige og klatre højt op i toppen af et træ. Den fik mig også op i et træ, men Den Hurtige var ved at svinde mig af syne, og jeg sprang igen ned på jorden og løb videre. Det var lige på nippet, at det var forbi med mig, for ikke langt fra mig så jeg min gamle fjende, hyænen. Min adfærd overbeviste den om, at der forestod noget, og den fulgte mig en hel time. En gang jog jeg en flok vildsvin op, og de satte efter os. Den Hurtige havde mod nok til at gøre et langt spring fra et træ over i et andet. Det var for langt et spring for mig. Jeg måtte ned på jorden, og straks var svinene der. Jeg nåede fast grund, kun en meter fra den nærmeste i flokken. De løb om ved siden af mig og jog mig op i to træer udenfor min kurs. Jeg vovede mig alligevel ned på jorden igen, drejede af til siden og satte afsted hen over en bred lysning med

hele flokken gryntende, rejsende børster og slående med tænderne lige i hælene på mig.

Hvis jeg var faldet under løbet over den åbne plads, havde jeg været fortabt. Men det gjorde jeg ikke. Det var mig desuden ligegyldigt, hvad der så end skete. Jeg var i en stemning, så jeg kunne have trodset selv gamle Sabeltand eller endog en hel snes pileskydende Ildfolk, om det skulle have været. Så stærkt ytrede elskovsgalskaben sig. Med Den Hurtige var det anderledes. Hun var meget klog og fornuftig og udsatte sig ikke for virkelige farer. Jeg husker tillige, når jeg lader tankerne glide tilbage over de svundne årtusinder til denne vilde elskovsjagt, at hun ikke flygtede meget hurtigt, når svinene sinkede mig, men ventede til jeg atter kunne optage forfølgelsen. Hun bestemte også vor tilbagetogslinje, idet hun bestandig gik i den retning, hun selv ønskede, vi skulle gå.

Sluttelig kom mørket. Hun ledte mig rundt om en mosset klippevæg, der skød frem mellem træerne. Derefter trængte hun ind gennem et tæt krat, hvor jeg rev og kradsede mig, mens hun selv ikke fik så meget som et hår krummet på sig; hun kendte vejen. Midt i tykningen stod der en stor eg. Jeg var lige i hælene på hende, da hun klatrede op i den. Og i dens krone, i den redebolig, jeg forgæves havde søgt så længe, fangede jeg hende endelig.

Hyænen var nu atter kommet på sporet af os og sad nu nede på jorden og udstødte sultne lyde. Men det rørte os ikke, vi lo bare ad den, da den snerrede og gik bort gennem krattet. Det var forårstid, og der var en mangfoldighed af lyde i natten. Der var som sædvanlig på denne årstid megen kamp blandt dyrene. Vi kunne fra reden høre de vilde hestes fnysen og vrinsken,

elefanternes basungrynt og løvernes brøl. Men månen gled frem på himlen, og luften var dejlig mild, og vi lo og var ikke bange.

Jeg husker, at vi den følgende morgen traf to hanekyllinger, der stod med brusende fjer og kæmpede så lidenskabeligt, at jeg kunne gå lige hen til dem og gribe dem i halsen. Det blev vor bryllupsfrokost. De var lækre. At fange fugle ved forårets begyndelse var i det hele taget let. Samme år så Den Hurtige og jeg fra træerne to elsdyr kæmpe i måneskinnet, og vi så også to løver, en han og en hun, ubemærket snige sig hen og dræbe dem, mens de endnu kæmpede.

Jeg kan ikke sige, hvor længe vi boede i Den Hurtiges rede. Men en dag, da vi var borte, var træet blevet ramt af lynet. Store grene lå afrevne på jorden, og reden var ødelagt. Jeg begyndte at bygge den op igen, men Den Hurtige ville ikke mere bo der. Jeg lagde senere mærke til, at hun var meget bange i tordenvejr, og det var mig ikke muligt at få hende til at vende tilbage til træet. Sålunde gik det til, at vi, da vore hvedebrødsdage var ovre, drog hen til hulerne og tog vor bolig der. Som Hængøre, da han blev gift, havde trængt mig ud af hulen, således trængte vi nu ham ud af den. Den Hurtige og jeg tog den i besiddelse, og han sov om natten i gangen nede i dobbelthulen.

Med vor ankomst til hulerne begyndte også vanskelighederne med Rødøje. Efter Den Syngende havde han haft, jeg ved ikke hvor mange hustruer, og de var gået samme vej som alle de andre. I øjeblikket havde han et stakkels modløst væsen, der klynkede og græd dagen lang, både når han slog hende og ikke slog hende. Endnu før hun var borte, havde Rødøje kastet sine

øjne på min kone, og da hans egen endelig ikke var mere, begyndte forfølgelsen.

Det var et held for min kone, at hun var Den Hurtige, at hun ejede denne vidunderlige færdighed i at flygte hurtigt gennem træerne. Men nu havde hun også al sin snuhed og hele sit mod behov for at undgå Rødøjes klør. Jeg kunne ikke hjælpe hende. Han var så uhyre stærk, at han med lethed kunne have sønderlemmet mig. Som det nu gik, fik jeg en dårlig skulder, der lige til min død værkede og var lam i regnvejr, og det var hans skyld.

Den Hurtige var syg, da jeg fik denne skade. Det var måske et anfald af en koldfeber, vi stundom led af; men hvad det så end har været, det gjorde hende i hvert fald sløv og langsom. Lemmerne savnede deres vanlige spændstighed, og hun var i sandhed i en dårlig forfatning for flugt, da han en dag fik hende trængt op i et hjørne, nær ved de vilde hundes opholdssted, et godt stykke fra hulerne. Under almindelige forhold ville det have været en let sag for hende at bøje uden om ham og slå ham i et kapløb i lige linje for derefter at søge tilflugt hjemme i den snævermundede hule. Men hun kunne ikke komme forbi ham, hun var for mat dertil. Gang på gang spærrede han hende tilbagetoget, til hun sluttelig gav tabt og samlede al sin energi om at holde sig ude af hans klør.

Havde hun ikke været syg, ville dette have været barneleg for hende, men som forholdene nu lå, havde hun brug for al sin list og snilde for at slippe fra ham. I hendes favør var det, at hun kunne gå ud på tyndere grene end han og tage større spring. Hun ejede en aldrig svigtende sikkerhed i at bedømme

afstande, og hun vidste helt instinktmæssigt, hvor meget en kvist eller en rådden gren kunne bære.

Det blev en jagt, der aldrig fik ende. De fo'r afsted rundt i kredse og frem og tilbage ad lange strækninger gennem skoven. Der herskede stor ophidselse blandt de øvrige. De brød ud i en vild pludren, der lød højst, når Rødøje var længst borte, og mere dæmpet, når jagten førte ham nærmere hen til os. De var afmægtige tilskuere. De hvinede og skreg ængsteligt, de mandlige slog sig for brystet i hjælpeløst raseri. Særlig Storfjæs var vred, og skønt han dæmpede sine skrig en smule, når Rødøje nærmede sig, så gjorde han det dog aldrig i den grad som vi andre.

Hvad mig selv angår, da spillede jeg ikke nogen særlig modig rolle under dette optrin. Jeg ved godt, at jeg er alt andet end en helt. Hvad nytte ville også et slagsmål med Rødøje være til? Han var den vældige kæmpe, det skrækkelige uhyre, og i en styrkeprøve med ham var der dog ikke noget håb for mig. Han ville have dræbt mig, uden at stillingen af den grund i nogen som helst henseende ville være blevet bedre. Han ville dog have indhentet hende, før hun var nået hjem til hulerne, og som sagerne nu stod, kunne jeg kun se til i stor, men afmægtig vrede og hurtigt vige til side, når han kom alt for nær hen til os.

Timerne randt. Det var sent på eftermiddagen. Men jagten blev stadig ved. Rødøje var fast besluttet på at indhente Den Hurtige. Han agtede at løbe hende træt. Da lang tid var gået, sløjede hun af og kunne ikke længere løbe så hurtigt. Hun begyndte at gå langt ud på de allertyndeste grene, hvor han ikke kunne følge hende. Derved fik hun tid til at puste ud, men Rødøje var ond. Da han ikke længere kunne følge hende,

fordrev han hende, simpelthen ved at ryste hende ned. Han gyngede af al magt og med hele sin vægt, til hun fløj ned fra grenen, som når en flue smældes ned med en piskesnert. Første gang, dette skete, frelste hun sig på de lavere grene. Anden gang brød lavere grene faldet, men hindrede ikke, at hun nåede jorden. Tredje gang rystede han grenen så voldsomt, at hun slyngedes tværs over en åbning og ind i et andet træ. Det var et rent under, at hun fik tid til at gribe fat og redde sig. Kun når hun var nødt til det, søgte hun midlertidigt ud på de tynde grene, men hun var nu så træt, at hun snart ikke mere formåede på anden vis at slippe fra ham. Gang på gang blev hun nødt til at ty ud på de tynde grene.

Men jagten gik stadig sin gang, og vi hylede og dunkede os selv for brystet og skar tænder. Så kom enden. Det var allerede begyndt at mørknes. Bævende, gispende og kæmpende for at få luft klyngede Den Hurtige sig ængsteligt til en gren højt oppe. Det var tredive fod fra jorden, og der fandtes intet imellem, som kunne bryde faldet. Rødøje sad på grenen tæt inde ved stammen og gyngede, og grenen svingede som et pendul længere og længere ud, for hvert stød den fik. Så gyngede han brat om i modsat retning. Det skete, lige da et sving nedad var næsten fuldført. Kvistene, hun holdt sig fast til, knækkede af, og hun styrtede skrigende til jorden.

Men hun vendte sig i faldet og kom ret ned på benene. Under almindelige forhold ville stødet af et spring fra en sådan højde være blevet mildnet en del ved benenes smidighed. Men hun var træt. Benene gav efter under hende og tog kun delvis stødet af, og hun trimlede om på siden. Det viste sig dog, at hun ikke havde taget nogen skade derved, hun havde kun fået luften

drevet ud af lungerne, og hun lå hjælpeløst og hikkede efter vejret.

Rødøje ilede ned og greb hende. Han rejste sig derpå op, med sine knortede fingre indfiltrede i hendes hovedhår, og brølede triumferende og hånligt op til de bange tilskuere i træerne. Da tog min vrede magten fra mig, og jeg blev aldeles vild. Tanken om forsigtighed var bortblæst. Mit køds varme ønske om at leve var glemt. Endnu mens Rødøje stod og brølede op til skaren i træerne, styrtede jeg mig bagfra ned på ham. Angrebet kom så uventet, at han tabte fodfæste. Jeg omklamrede ham med arme og ben for at holde ham nede. Dette ville selvfølgelig have været ørkesløs anstrengelse, hvis han ikke havde haft den ene hånd optaget af at holde Den Hurtige.

Opmuntret ved mit eksempel sluttede sig nu også Storfjæs til. Han slog sine tænder i Rødøjes arm og rev og kradsede ham i ansigtet. Nu var tiden kommet, da også de øvrige burde have grebet ind. Nu var der da håb om for stedse at gøre det af med Rødøje. Men de blev rædde siddende, hvor de sad.

Det er klart, at Rødøje ville have sejret i kampen mod os to alene. Grunden til, at han ikke straks dræbte os, var, at han hindredes i sine bevægelser af Den Hurtige. Hun var kommet sig efter faldet og begyndte også at gøre modstand. Han fik fat i min arm. Det var begyndelsen til enden for mig. Han trak mig nærmere hen til sig, så han mageligt kunne slå tænderne i min hals. Munden havde han vidtåben, og han grinede og viste tænder. Og skønt han først lige var begyndt at anspænde sine kræfter, vred han i dette øjeblik min skulder således, at jeg havde men deraf for hele livet.

Men i det samme hændte der noget. Et stort legeme kom dumpende ned på os. Vi blev revet voldeligt fra hinanden, trimlede rundt et par gange og gav som følge af den pludselige overraskelse slip. I samme minut, stødet kom, hørte jeg Storfjæs grine uhyggeligt. Jeg vidste ikke, hvad det var, men kunne lugte en tiger, og da jeg løb for at komme op i et træ, så jeg også lige et glimt af et stribet skind.

Det var gamle Sabeltand. Vort spektakel havde vækket ham, og han havde forladt sit leje i skoven og ubemærket sneget sig ind på os. Den Hurtige var klatret op i et træ ved siden af mit, og jeg hoppede straks over til hende. Jeg sluttede hende i mine arme og holdt hende tæt ind til mig. Hun klynkede og jamrede sagte. Nede fra jorden lød der en snerren og knasen af ben, der sønderbrødes. Det var Sabeltand, der holdt aftensmåltid på, hvad der engang havde været Storfjæs. På en gren lavere nede sad Rødøje og så til med sine røde øjne. Her var der et udyr, som var mægtigere end han. Den Hurtige og jeg rejste os og gik stille bort gennem træerne. De øvrige samlede sig oven over stedet og udøste deres vrede på Sabeltand og lod kviste og grene regne ned på fjenden. Sabeltand slog bare med halen og åd roligt videre.

Således gik det til, at vi frelstes. Det var rent ved et lykketræf. Ellers var jeg omkommet for Rødøjes hånd, og der havde ikke eksisteret nogen forbindelse ned til tider og forhold hundrede tusinde år senere, til en efterkommer, der læser blade og kører med elektriske sporvogne – ja endog skriver om henfarne tiders begivenheder, som jeg har gjort her i denne bog.

Syttende kapitel

Det var et år senere, tidligt på efteråret, at det indtraf. Rødøje havde efter sit mislykkede forsøg på at få Den Hurtige taget sig en anden kone, og det mærkelige derved var, at hun levede endnu. Dog endnu mærkeligere var det, at de havde et barn sammen, som allerede var flere måneder gammelt. Det var Rødøjes første barn. Hans tidligere hustruer havde ikke levet længe nok til at føde ham børn. Det havde været et godt år for os alle. Det var ualmindelig mildt, og vi havde føde i overflod. Jeg mindes navnlig turnipsen fra dette år. Men der var tillige en kolossal mængde nødder, og de vilde blommer var større og sødere end nogen sinde.

Det var, kort sagt, et gyldent år for os, og så var det, at det indtraf. Det var tidligt på morgenstunden, og vi lå endnu i hulerne og overraskedes der. I det kolde grå dagskær vågnede vi op af søvnen, de fleste af os for at gå døden i møde. Den Hurtige og jeg vækkedes ved et frygteligt spektakel, ængstelige skrig og høj pludren fra hulerne. Vor bolig lå højst oppe på hele klippesiden, og vi krøb hen til mundingen for at se ned. Den åbne plads nedenfor var da fyldt af Ildfolk. Deres hyl og skrig blandede sig med i spektaklet og øgede det kun, men de havde plan og orden, mens vi ingenting havde. Vi kæmpede hver for sig på egen hånd, og ingen af os anede omfanget af den ulykke, der havde ramt os.

Da vi endelig var nået så vidt, at vi kunne begynde at kaste sten ned, stod Ildfolket allerede samlet i en tæt klynge neden for klippens fod. Vor første salve knuste vist flere pandeskaller, for

da de veg tilbage fra klippen, blev tre af dem liggende tilbage på jorden. De stred med døden og vred sig i sandet, og en af dem anstrengte sig for at kravle bort, men vore sten fik dem til at blive, hvor de var, og de rørte sig ikke mere. Mændene i hulerne brølede nu i frygtelig ophidselse, og det regnede med sten ned på de tre faldne Ildmænd. Flere af deres kammerater vendte om for at bringe dem i sikkerhed, men vore sten drev dem tilbage igen.

Ildmændene blev rasende, men samtidig blev de forsigtigere. Skønt de udstødte vrede hyl, holdt de sig på afstand og nøjedes med at sende pile i tætte sværme op mod os. Det gjorde en ende på stenkastningen. Et halvt dusin af vore var nu dræbt og næsten en snes sårede. Resten af os trak sig tilbage ind i hulerne. Jeg var i vor højtliggende hule ikke udenfor rækkevidde, men afstanden var dog stor nok til at gøre en virksom beskydning umulig. Ildmændene spildte heller ikke mange pile på mig. Desuden var jeg nysgerrig; jeg ville se, hvad der gik for sig. Og mens Den Hurtige lå dybt inde i hulen, bævende af angst og sukkende og jamrende sagte, fordi jeg ikke ville komme ind til hende, sad jeg ved mundingen og så ned.

Kampen var ophørt en tid. Der herskede en slags våbenstilstand. Vi befandt os i hulerne, og det var nu Ildmændene om at gøre at få os ud. De dristede sig ikke til selv at gå ind efter os, og vi havde gennemgående ingen lyst til at kravle ud og blotte os for deres pile. Somme tider, når en af dem kom for nær hen til klippens fod, var der straks en eller anden, der sprang ud og kastede en sten ned efter ham. Til gengæld blev vedkommende gennemboret af mindst en halv snes pile. Denne krigslist virkede en stund, men sluttelig lod ingen af os

sig lokke ud på den vis for at stille til skive for deres pile. Der blev så en standsning i kampen.

Jeg så den lille, runkne jæger stå bag ved Ildfolket og lede det hele. Mændene adlød ham og gik, hvor han befalede dem. Nogle af dem gik ind i skoven og kom tilbage med tørt ved samt græs og løv. Hele sværmen kom derpå nærmere hen til klippen. De fleste stillede sig op med pil og bue, rede til at skyde, hvis nogen af os skulle vove sig ud. Alt imens lagde nogle enkelte det tørre græs og træet til rette langs den nederste række huler. Frem af disse dynger manede de så det af os så frygtede uhyre – ILDEN. Til at begynde med løftede der sig små røgbundter op fra stablerne og krøllede sig op langs klippens mur. Dernæst så jeg de rødtungede flammer lig små slanger fare ind og ud og op mellem pindene. Røgen blev tættere, til tider skjulte den hele klippen. Men jeg sad højt oppe, og røgen gjorde mig ingen videre fortræd, den rev bare lidt i øjnene og fik mig til at gnide dem med knoerne.

Gamle Marvben var den første, de fik røget ud. Et let vindpust drev lige røgen bort, så jeg tydeligt kunne se det. Han for ud gennem røgen, trådte på en glød, skreg ved den pludselige smerte og søgte at klatre op ad klippen. Det formeligt regnede med pile omkring ham. Han standsede på en afsats, greb fat i en fremspringende spids for at holde sig, hev stærkt efter vejret og hostede og rystede med hovedet. Alt imens dinglede han frem og tilbage. En halv snes fjedrede pileskafter stak ud af hans krop. Han var en gammel mand, men ville ikke gerne dø. Han sank længere og længere bagover, knæene gav efter under ham, og han jamrede ynkeligt. Hænderne slap taget, han fik overvægt og faldt ned. Hans

gamle krop må være blevet frygtelig forslået. Han stønnede og gjorde et mat forsøg på at rejse sig, men en Ildmand løb hen og slog hans pande ind med en knippel.

Og som det gik gamle Marvben, gik det mange, mange af os andre. Ude af stand til i længden at udholde den kvælende røg, styrtede folk ud af deres huler for at dræbes af Ildmændenes pile. Enkelte af kvinderne og børnene blev i hulerne og kvaltes, men det store flertal af os fandt døden udenfor.

Da Ildmændene således havde renset den første hulerække, gjorde de sig rede til at gå i lag med den anden. Mens de klatrede op med græs og træ til den, så Rødøje sit snit til at flygte op ad klippen sammen med sin hustru, der holdt barnet tæt ind til sig. Ildmændene havde vist tænkt, at vi roligt ville blive inde i vore huler under pausen; de var ikke forberedte, og pilene begyndte først at flyve, da Rødøje og kone var et langt stykke oppe på klippen. Da han var nået helt op, vendte han sig om, gloede ned på fjenden og brølede og slog sig for brystet. De sigtede efter ham, og han løb, fordi de slet ikke havde ramt ham.

Jeg så en tredje og en fjerde hulerække blive røget ud. Nogle af vore slap op på klippen, men de fleste blev skudt ned midt under deres iver for at komme bort. Jeg mindes, hvorledes det gik Langlæbe. Han nåede så langt som til min afsats, og han hylede, så det var en ynk. Et fjedret skaft stak ud af hans ryg, mens hornspidsen ragede ud foran på brystet. Han var blevet skudt på vejen op, og han styrtede der, uden for min hule, og blødte slemt.

Noget nær på dette tidspunkt tømtes alle de højere liggende huler frivilligt. Så godt som alle de, der endnu ikke var røget ud,

styrtede samtidig op ad klippen. Dette blev manges frelse, Ildmændene kunne ikke skyde hurtigt nok. De fyldte luften med pile, og folk faldt i snesevis; en del nåede dog helt op og undslap.

Nu var lysten til flugt ved at blive stærkere hos mig end nysgerrigheden. Pilene var hørt op med at svirre gennem luften. Det så ud til, at de sidste af horden var borte; rimeligvis har der dog endnu ligget enkelte skjulte i de øverste huler. Den Hurtige og jeg brød op for at nå klippens top. Ved synet af os blev der stor opstandelse nede blandt Ildmændene. Det var ikke mig, men Den Hurtige, der var årsagen dertil. De pludrede ophidset og pegede på hende for at gøre hinanden opmærksom på hende. De prøvede ikke på at skyde hende ned. Der kom ikke en eneste pil. Derimod kaldte de blødt og indsmigrende og lokkende op til hende. Jeg standsede og så ned. Hun var bange og klynkede for at få mig til at følge med. Så fortsatte vi op til toppen og forsvandt i træerne.

Jeg har tit tænkt på denne tildragelse. Hvis hun virkelig var en af deres, må hun være kommet bort fra dem i en alder, da hun var for ung til at huske. Ellers ville hun ikke have været bange for dem. På den anden side kan det godt være, at skønt hun har været en af deres, så har hun aldrig boet sammen med dem. Muligvis er hun blevet født ude i skovene, fjernt fra deres bosteder. Hendes fader har måske været en Ildmand, der var blevet en overløber, hendes moder en af vore, en fra horden. Men hvem skal kunne sige, hvorledes det forholder sig, og Den Hurtige vidste ikke mere, end jeg ved.

Så oplevede vi en rædselsfuld dag. De fleste af os flygtede ned til skovene omkring Blåbærmosen. Men hele dagen strejfede

der små skarer Ildmænd gennem egnen og dræbte dem af vore, som de traf på. De må i forvejen have lagt krigsplanen. Da de havde taget til i den grad, at de ikke mere kunne få plads inden for deres eget områdes snævre grænser, havde de besluttet at erobre vort. Oh, denne ulykkelige erobring! Vi havde ingen udsigt til at kunne stå os i en sådan kamp, vi kunne umuligt tage det op med dem. Det hele blev til et myrderi, et ret og slet myrderi, uden noget som helst hensyn eller skånsel. De lod ingen slippe igennem, men dræbte alle, både unge og gamle, og udryddede os helt.

Det var som en verdens undergang for os. Vi søgte op i træerne, vort sidste tilflugtssted, kun for der at blive omringede, den ene familie efter den anden, og skudt ned. Vi så i dagens løb meget af den slags, og desuden var jeg nysgerrig og havde lyst til at se alt. Den Hurtige og jeg opholdt os aldrig længe ad gangen i et og samme træ. Derved undgik vi at blive omringet. Men der syntes næsten ikke at være noget sted at fly hen; alle vegne sværmede Ildmændene rundt, ivrigt optaget af deres udryddelsesværk. Hvorhen vi så end vendte os, stødte vi på dem og blev som følge deraf vidne til meget af, hvad de gjorde.

Jeg så ikke, hvad der blev af min moder, Tjadreren så jeg derimod blive skudt ned fra vort gamle hjemstedstræ. Jeg er desværre bange for, at jeg gyngede lidt af glæde derover.

Før jeg nu forlader denne del af min fortælling, skal jeg meddele lidt om Rødøje. Han og hans hustru blev fanget i et træ nede ved Blåbærmosen. Den Hurtige og jeg standsede længe nok for at se det. Ildmændene var alt for optaget af deres arbejde til at opdage os, og vi sad desuden godt skjult i krattet.

Der stod rigelig en snes jægere neden under træet og skød pile op i det. Disse samlede de op igen, når de nåede ned på jorden. Jeg kunne ikke se Rødøje, men jeg kunne høre ham hyle og brumme fra et sted i træet. Efter en kort standsning lød hans brummen dump og tilhyllet. Jeg sluttede deraf, at han var kravlet ned i den hule stamme. Hans kone nåede dog ikke dette skjulested. Hun blev hentet ned af en pil og blev liggende på jorden, tilsyneladende hårdt såret, for hun gjorde ikke det mindste forsøg på at flygte. Det eneste, hun gjorde, var, at hun bøjede sig ned og dækkede barnet, der klyngede sig til hende, og udstødte bønlige lyde til Ildmændene. De samlede sig rundt om hende og lo bare – ligesom Hængøre og jeg havde let ad den gamle Skovmand oppe ved søen. Og netop ligesom vi havde prikket ham med afbrækkede pinde og kviste, således prikkede nu også Ildmændene Rødøjes kone. De stak hende med den skarpe ende af deres buer og stødte hende mellem ribbenene. Men de havde kun ringe glæde deraf. Hun ville hverken slå igen eller værge sig. De kunne ikke engang få hende gjort vred. Hun blev kun ved at sidde bøjet over barnet og bede for det. En af Ildmændene kom tæt hen til hende. Han havde en knippel i hånden. Hun så det og vidste straks, hvad der forestod, men hun blev ved med at udstøde bønlige lyde, til slaget ramte hende.

Rødøje var inde i den hule stamme godt beskyttet mod deres pile. De stod derfor et øjeblik og rådslog, så klatrede en af dem op i træet. Hvad der gik for sig deroppe, kan jeg ikke sige, men jeg hørte manden skrige og så ophidselsen blandt kammeraterne nedenfor. Få minutter efter kom hans legeme ned fra træet og faldt klaskende til jorden. Han rørte sig ikke.

De prøvede at støtte hans hoved, men det sank mat tilbage igen, når de gav slip. Rødøje havde gjort regnskab for, hvem han var.

Ildmændene var meget ophidsede. De fandt en åbning i stammen tæt nede ved jorden. De bar træ og græs sammen og gjorde ild. Den Hurtige og jeg sad i tykningen med armene omkring hinanden og så til og ventede på, hvad der nu skulle ske. Vi så dem flere gange lægge grønne grene med megen løv på ilden, derpå blev røgen tættere.

Pludselig så jeg dem fare tilbage fra træet, men de var ikke hurtige nok i vendingen. Rødøje kom springende og landede midt iblandt dem. Han var forfærdelig vred og slog omkring sig til højre og venstre med sine lange arme. Han rev bogstaveligt hovedet af den ene af dem med sine knudrede fingre. Så vældige kræfter ejede han i dem. En anden bed han halsen over på. Ildmændene veg tilbage, udstødte vilde og glubske hyl og røg så atter ind på ham. Det lykkedes ham at få fat i en tyk knippel, og han begyndte at knuse pandeskaller, som om det kun var æg. Han var dem dog for stærk, og de blev nødt til igen at vige tilbage. Det var hans lykke; han vendte ryggen til og løb, hele tiden hylende af vrede, mens han løb. Nogle enkelte pile fo'r bag efter ham, men han sprang ind i krattet og var frelst.

Den Hurtige og jeg kravlede varsomt bort fra stedet, kun for at støde på en ny flok Ildmænd. De drev os ud i sumpen, men vi kendte stien gennem træerne tværs over de længst borte liggende dele af den, hvor de ikke kunne følge os nede på jorden, og vi undkom. Ovre på den anden side var der en smal strimmel skov, der skilte Blåbærmosen fra den store mose, som strakte sig videre mod vest. Der mødte vi Hængøre. Jeg kan ikke

tænke mig anden vis, han er blevet frelst på, end ved ikke at have sovet i hulerne den foregående nat.

Her i den smalle strimmel skov havde vi måske slået os ned og bygget reder i træerne; men Ildmændene gjorde grundigt arbejde. Om eftermiddagen kom Hårkind og hans kone flygtende ud fra træerne i øst og løb forbi os og forsvandt. De flygtede tavse og hurtigt og med angst i deres øjne. Ude i den retning, de kom fra, hørte vi jægernes hyl og skrål samt en af vore skrige i angst. Ildmændene havde fundet vejen over mosen.

Den Hurtige og jeg stod op og fulgte tæt bag efter Hårkind og hans kone. Da vi nåede randen af den store mose, standsede vi. Vi kendte hverken vej eller sti over den. Den store mose havde ligget uden for vort område og var altid blevet undgået af os. Ingen var nogen sinde vandret ud i den – i hvert fald ikke for at vende tilbage. Den stod for vor tanke som det uhyggelige og hemmelighedsfulde, det frygtelige ukendte. Vi standsede som sagt ved dens rand. Vi var bange. Ildfolkenes råb nærmede sig. Vi så på hinanden. Hårkind løb ud på den gyngende grund og fik fodfæste på en græsknold en halv snes alen borte. Hans kone løb ikke bag efter ham. Hun forsøgte derpå, men gøs tilbage for den forræderske overflade, og hun satte sig ned ved randen.

Den Hurtige ventede ikke på mig, og hun standsede heller ikke, før hun var hundrede alen foran Hårkind og stod på en meget større græsknold end den, han stod på. Da Hængøre og jeg havde indhentet hende, kom Ildmændene til syne mellem træerne. Hårkinds kone, der blev grebet af en panisk skræk ved at se dem, satte bag efter os. Men hun løb uden at se sig for, hvor hun trådte, og brød gennem skorpen. Vi vendte os om og

så dem skyde på hende med deres pile, mens hun sank ned i mudderet. Pilene begyndte også at falde rundt omkring os. Hårkind havde nu indhentet os, og vi styrtede videre, vi vidste ikke selv hvorhen, bare videre og videre ud i sumpen.

Attende kapitel

Om vore vandringer i denne store sump har jeg ikke mere nogen klar forestilling. Når jeg tænker tilbage, fremstiger der et forvirret kaos af erindringer for mit blik, uden indre forbindelse eller sluttet tidsfølge. Jeg ved ikke, hvor længe vi opholdt os i denne umådelige sump, men det må have taget os uger at nå gennem den. Mine erindringer om, hvad vi oplevede på turen, tager altid form af mareridt. Knuget gennem utallige slægtled af rædsler i alle mulige former har jeg dog bevaret mindet om vandringer, endeløse vandringer, gennem et sidt og sumpet øde, hvor giftige slanger hvislede, vilde dyr brølede trindt omkring, og dyndet kvækkede og gav sig under vore fødder og trak i vore hæle.

Jeg husker, at strømme, søer og dyndede vandflader utallige gange tvang os til at forandre kurs. Der indfandt sig også storme, som drev vandet op over de store lavtliggende flader, og i følge dermed kom der perioder med nød og sult, da vi sad fangne i træerne, til vandet atter sank.

Et enkelt billede står særlig tydeligt for mig. Rundt om er der store træer, fra hvis grene grå mostråde hænger ned, mens uhyre slyngplanter snor sig lig kæmpeslanger op langs stammerne og bugter sig videre i et virvar ud i luften. Og rundt omkring til alle sider er der mudder, blødt mudder, hvoraf ond gasluft bestandig bobler op, mens dyndet løfter sig og sukker i indre oprør. Midt i dette befinder vi os, kun en halv snes i tal. Vi er elendige og magre, og de afpillede ben ses gennem den stramt siddende hud. Vi synger ikke mere, ler ikke og pludrer

ikke. Vi gør ingen løjer eller kåde streger. Der høres kun klynkende og klagende lyde, og vi kniber tæt sammen. Det er som et møde mellem en håndfuld overlevende dagen efter verdens undergang.

Dette optrin står for sig selv, uden forbindelse med andre begivenheder, som jeg mindes fra turen. Jeg forstår i det hele taget ikke, hvorledes det er lykkedes os at nå gennem sumpen, men en dag nåede vi dog ud af den på et sted, hvor en række lave høje løb ned til bredderne af en flod. Det var vor egen flod, der lige som vi selv dukkede frem af den store sump. Ved flodens sydlige bred, på det sted, hvor den havde brudt sig vej gennem højene, fandt vi en del sandstenshuler. Længere nede i vest dundrede havet mod en sandrevle, der lå tværs for flodens munding. Her i disse huler slog vi os ned og fik bolig ved havet.

Vi var ikke mange i tal. Som dagene gik, kom der dog flere og flere. De slæbte sig ud af sumpen, enkeltvis eller en to-tre stykker i følge med hverandre, og de var altid mere døde end levende og lignede vandrende skeletter. Til sidst var vi omkring ved tredive. Så kom der ikke flere fra sumpen, og Rødøje var ikke blandt os. Vi så da, at ingen af børnene havde overlevet den frygtelige vandring.

Jeg skal ikke give nogen indgående skildring af de år, vi tilbragte ved havet. Det var ikke noget lykkeligt sted for os. Luften var rå og kold, og vi led bestandig af forkølelse og hoste. Vi kunne umuligt stå os under sådanne forhold. Vi havde børn, men de var kun med ringe livskraft og gik tidligt bort, mens de gamle døde hurtigere end ny fødtes. Vort tal skrumpede stadig ind.

Den radikale forandring, som flytningen havde medført i vor levevis, var heller ikke heldig for os. Her var ikke videre af frugt og grønsager, og så blev vi fiskespisere. Vi samlede store og små muslinger og store havkrabber, der i stormvejr kastedes op på strandbredden. Vi fandt også flere slags spiseligt søgræs her. Men forandringen medførte også fordøjelsesbesværligheder og mavesygdomme, og ingen af os blev nogen sinde rigtig kraftig. Vi så magre og svagelige ud.

Her satte Hængøre livet til ved at samle kæmpemuslinger. En af dem lukkede sig om hans fingre, mens der var ebbe, og senere kom tidevandet ind og tog ham. Vi fandt liget dagen derefter, og hans død var en lære for os. Aldrig senere lod nogen af os sig fange af en kæmpemusling, som var ved at lukke sig, når der var ebbe.

Det lykkedes Den Hurtige og mig at opføde et barn, en dreng. Vi holdt liv i ham i flere år. Dog er jeg sikker på, at ingen ville være blevet gammel i dette frygtelige klima. Og så en skønne dag kom Ildfolket igen. De kom ned ad floden, ikke på en katamaran, men i en råt tilhugget båd, en udhulet stamme. Der sad tre Ildmænd i den og roede, og den ene af dem var den gamle, runkne jæger. De lagde til ved vor bred, og han hinkede i land og gik skrås over sandet og op for at se på vore huler.

Et øjeblik efter var de borte igen, men Den Hurtige havde fået en ordentlig forskrækkelse. Vi var alle ængstelige og urolige, dog ingen i den grad som hun. Hele natten klynkede og græd hun og fandt ingen hvile. Da morgenen brød frem, tog hun barnet på sin arm og fik mig med ved korte, skarpe tilråb og tegn og ved at gå foran ud på vor anden vandring. Vi efterlod otte i hulerne – det var alt, hvad der var blevet tilbage af

horden. Der var ingen redning for dem. De er uden tvivl, selv om Ildfolket ikke er vendt tilbage, snart bukket under. Klimaet var for barsk for os, og vor konstitution var ikke indrettet på at leve ved kysten.

Vi drog i mange dage syd på langs den store sump, men vovede os aldrig ud i den. En gang bøjede vi af til vest og vandrede over en bjergkæde og kom ned til kysten. Men det var ikke noget trygt sted for os. Der fandtes ingen træer der, kun nøgne næs og brølende brændinger langs stranden, og en skarp vind, der altid syntes at blæse. Vi drog derfor tilbage over bjergene og vandrede mod øst og syd, til vi atter kom til sumpen.

Snart nåede vi den store sumps sydlige grænser, og vi fortsatte videre mod syd og øst. Det var et herligt land, vi nu kom ind i. Luften var mild, og der var mange træer der. Lidt senere steg vi over en række lave høje og kom så til en endnu dejligere skovegn. Jo længere vi fjernede os fra kysten, des varmere blev det. Vi gik og blev ved at gå, til vi kom til en stor flod, som Den Hurtige syntes at kende. Det var vist nok her, hun havde været, i de fire år hun havde været borte fra horden. Denne flod gik vi over på træstammer og landede ved foden af en klint. Højt oppe på denne fandt vi vort nye hjem – en hule, som det ikke var så let at nå op til, og som desuden ikke kunne ses nedefra.

Nu er der ikke stort mere at fortælle om. Her boede Den Hurtige og jeg med vore børn. Her slutter også mine erindringer. Vi drog aldrig senere ud på vandring, og mine drømme når aldrig længere end til denne højtliggende hule. Her må også det barn være blevet født, der har arvet mine

drømmes indhold og fået alle disse indtryk fra mit eller rettere Langtands liv indpodet i sig – denne Langtand, mit andet jeg og ikke mit virkelige jeg, men som alligevel står så levende for mig, at det tit ikke er mig muligt at sige, i hvad tidsalder jeg selv lever.

Jeg har tit grundet over, hvorledes overførelsen af Langtands minder kan være gået for sig. Jeg, den nulevende, er et menneske, det kan der ikke diskuteres om; men jeg, Langtand, er ikke et menneske. Disse min dualistiske personligheds tvende dele må dog mødes på et eller andet punkt. Var vi, hordens medlemmer, da den gik under, i færd med at blive til mennesker? Blev denne udvikling fuldbyrdet hos mig og mine efterkommere? Kan på den anden side ikke lige så godt en af mine være gået op i Ildfolket og blevet en af deres? Jeg ved ikke, hvorledes det er gået til. Det er ikke muligt at få opklaret. Kun så meget er sikkert, at alle disse indtryk, der har grebet Langtand stærkt i hans liv, er blevet indprægede i en af hans efterkommeres hjerneceller, og det så kraftigt, at hele hærskaren af mellemliggende slægtled ikke har formået at udslette dem.

Der er endnu noget, jeg er nødt til at fortælle om, før jeg slutter. Det er en drøm, jeg ofte drømmer, og med hensyn til tiden, da må den virkelige begivenhed være hændt, mens jeg levede her i denne højtliggende hule. Jeg mindes, at jeg en dag vandrede i skovene langt ude i øst. Der traf jeg på en stamme Skovmænd. Jeg skjulte mig i et krat og så på, hvorledes de legede. De holdt le-møde og sprang og hoppede og hylede deres rå sange.

Pludselig blev der stille. De holdt inde med den vilde leg og hoppede og sprang ikke mere. De dukkede sig ned, så sig om efter en udvej til flugt. Så kom Rødøje gående ind iblandt dem. De trak sig tilbage fra ham. De var åbenbart alle bange for ham. Men han gjorde dem ingen fortræd. Han var selv en af deres. I hælene på ham traskede der på krumme, knudrede lægge og støttende sig med knoerne til jorden, en gammel hun af skovfolket. Det var Rødøjes sidste hustru. Han satte sig ned i kredsen. Jeg ser ham endnu lyslevende for mig, mens jeg skriver dette, han skeler uhyggeligt med de røde øjne og ser rundt på de andre. Og alt imens han ser på dem, løfter han et af sine uhyre ben op og klør sig med de knortede tæer på maven. Jo, han er Rødøje, atavismen.

Om "Før Adam"

Forfatter: Jack London (1876-1916).
Org.udgave: *Before Adam*. Føljeton i *Everybody's Magazine*, Ridgway Co. Publishers, New York, oktober 1906-februar 1907. Bogudgave: The MacMillan Company, New York and London, februar 1907 .
Denne udgave baseret på: Jack London: *Før Adam – Fortælling fra Urtiden*. København: H. Hagerups Forlag. 1920 (3. oplag).
Oversætter: Ikke oplyst i bogforlæg.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Kim N. Jensen.

ISBN 978-87-7979-780-2

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-014-8.

© 2022 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk